

Anne Britt Djuve
Hanne Cecilie Pettersen

Må de være ute om vinteren? Oppfatninger om barnehager i fem etniske grupper i Oslo

Anne Britt Djuve
Hanne Cecilie Pettersen

Må de være ute om vinteren?

Oppfatninger om barnehager i
fem etniske grupper i Oslo

© Forskningsstiftelsen Fafo 1998

ISBN 82-7422-237-7

Omslag: Jon s. Lahlum

Omslagsfoto: Arild Normann/Samfoto

Trykk: Centraltrykkeriet AS

Innhold

Forord	5
Sammendrag	7
1 Småbarnsforeldre og barnehager	13
1.1 Problemstillinger	14
1.2 Metode og avgrensning	15
1.3 Gangen i rapporten	18
2 Etterspørsel etter barnehagetjenester1	21
3 Barnetilsynsordninger	29
4 Foreldres vurdering av kvaliteten på barnehagene	37
4.1 Generell tilfredshet med barnehagen	37
4.2 Hva er foreldrene fornøyde med i barnehagen?	38
4.3 Hva er foreldrene misfornøyde med i barnehagen?	42
4.4 Utrygghet	45
4.5 Oppsummering	47
5 Hva bestemmer valg av tilsynsordning?	49
5.1 Tilgang på informasjon	49
5.2 Kjennetegn ved foreldre som velger barnehage	62
5.3 Foreldrenes syn på barnets beste	70
5.4 Barnehagebruk og syn på kvinners yrkesaktivitet	85
5.5 Sammenfattende analyse	90

6 Kontantstøtten	103
6.1 Hvor mange ønsker å benytte kontantstøtten?	104
6.2 Hvilken tilsynsordning vil foreldrene velge i kontantstøtteperioden?	106
6.3 Konsekvenser av kontantstøtten for eldre søskens barnehagebruk	108
6.4 Avslutning	109
 7 Hvordan øke barnehagebruken blant minoritetene?	 111
Litteraturliste	115
Vedlegg 1 Intervjuguide	117
Vedlegg 2 Utskrift av regresjonsanalysene i avsnitt 5.5	135

Forord

Siktemålet med denne rapporten har vært å øke kunnskapen om barnehagebruk og syn på norske barnehager blant ulike etniske grupper bosatt i Oslo. Dette er grupper som i mange sammenhenger kan ha problemer med å komme til orde, samtidig som andre grupper, ikke minst politikere og presse, har sterke oppfatninger om hvordan deres situasjon egentlig er. Det er vårt håp at denne rapporten bidrar til at innvandrereforeldres stemme blir bedre hørt.

Rapporten er skrevet på oppdrag av Barne- og familiedepartementet, Oslo kommune avdeling for eldre og bydelene og Bydel Gamle Oslo. Prosjektet er delfinansiert av KS-forskning ved Program for storbyrettet forskning. I arbeidet har vi hatt stor nytte av et godt samarbeid med Sissel Oxholm og Synnøve Nesheim fra Barne- og familiedepartementet, Ragnhild Walberg og Trond Grønvold, Bydel Gamle Oslo, Berit Tonhaugen og Nina Backe-Røed fra Byrådsavdeling for eldre og bydelene, og Hege Margrethe Bogstrand, som har vært KS-forsknings representant. Kåre Hagen Hagen og Jens Grøgaard ved Fafo skal ha takk for konstruktive kommentarer og innspill underveis. Vi vil også sende en stor takk til alle intervjuerne på prosjektet, som har gjort en imponerende innsats for at intervjuene skulle gjennomføres i tide og til alle intervjuobjektene som velvillig har gitt av sin tid. Premraj Sivasamy skal ha stor takk for bistand med å gjøre om utilgjengelige tabeller til figurer, og Jon S. Lahlum for korrekturlesing og teknisk ferdigstilling av rapporten.

Anne Britt Djuve har skrevet kapitlene 1, 2, 3, 5.2, 5.4 og 5.5. Hanne Cecilie Pettersen har skrevet kapitlene 4, 5.1, 5.3, 6 og, i samarbeid med Anne Britt Djuve, kapittel 7.

Oslo, 19.11.98

Anne Britt Djuve (prosjektleder)

Hanne Cecilie Pettersen

Sammendrag

Rapporten omhandler barnehagebruk og syn på ulike barnetilsynsordninger blant pakistanske, somaliske, vietnamesiske, tyrkiske og norske småbarnsfamilier i Oslo. Datagrunnlaget for rapporten er samlet inn gjennom personlige intervjuer med én eller begge foreldre. Intervjuobjektene er tilfeldig valgt ut blant alle småbarnsforeldre i de etniske minoritetene, mens det norske utvalget er trukket utelukkende fra bydel 6, Gamle Oslo. Frafallet i alle grupper er betydelig, noe som gjør at resultatene må tolkes med varsomhet. Usikkerheten gjelder i særlig grad resultater som har med tallfesting av fenomener å gjøre, antakelig i mindre grad resultater som har med forklaring av fenomener å gjøre.

I den offisielle norske integreringspolitikken og i barne- og ungdomspolitikken framheves barnehagebruk som et sentralt integreringspolitisk virkemiddel. Samtidig har tilgjengelig statistikk gitt grunn til mistanke om at barnehagebruken har vært lav i mange minoritetsgrupper. Problemstillingene for prosjektet har i første rekke vært å finne ut mer om hva som er utslagsgivende for hvorvidt foreldre med minoritetsbakgrunn velger å sende barna sine i barnehage. Slik kunnskap er et nødvendig grunnlag for å kunne utforme tiltak for å øke barnehagebruken i disse gruppene.

En teoretisk utledning av hvilke forhold som påvirker etterspørsel etter barnehagebruk leder fram til en konklusjon om at etnisitet påvirker etterspørselen etter barnetilsyn via en rekke andre variabler: Jo større kulturell avstand til «det norske», jo mer tradisjonell oppfatning av kvinners rolle, jo mindre informasjon, jo større barnetall og jo lavere inntektsmuligheter (for kvinner) en etnisk gruppe har, jo lavere er sannsynligheten for at de skal sende barna sine i en norsk barnehage. I analysene av det innsamlede datamaterialet har vi undersøkt betydningen av hvert av disse forholdene.

Hva slags tilsynsordninger barna faktisk har varierer betydelig mellom de ulike etniske gruppene, og med barnas alder. I alle gruppene er det vanlig at de minste barna (null- og ettåringene) passes av mor eller far. I den norske og i den vietnamesiske gruppen faller imidlertid andelen barn som passes av mor eller far betydelig allerede for toåringene, og passet overtas i stor grad av heldagsbarnehager. I de øvrige gruppene holder andelen som passes av mor og far seg stor helt opp til fem og seksåringene. Også for disse er det nå heldagsbarnehage som er den vanligste tilsynsformen. Blant de etniske minoritetene er det også en god del bruk av halvdags-

barnehage for de største barna, og en del av de minste barna passes av slektninger. Det er få etnisk norske barn som passes av slektninger.

Det er også et betydelig misforhold mellom hva slags tilsyn foreldrene ønsker, og hva slags tilsyn barna faktisk har. Ikke minst er det mange som ønsker barnehage, men ikke har det.

Tilbakemeldingen fra foreldre som har eller har hatt barn i barnehage tyder på at et flertall i alle etniske grupper er svært eller ganske fornøyd med kvaliteten på barnehagetilbudet. Likevel fant vi at tilfredsheten var lavere blant foreldre med minoritetsbakgrunn enn blant de etnisk norske foreldrene. En høy andel av foreldrene trakk fram personalet som kreative, engasjerte og faglig dyktige. Det er imidlertid også en relativt stor andel av foreldrene som uttrykker en viss utrygghet med hensyn på hvordan barna har det når de passes av andre, og synes at kommunikasjonen med barnehagen kan være vanskelig. Tilstedeværelsen av en tospråklig assistent ser ut til å ha positiv innvirkning på kommunikasjon og trygghet. En del innvandrerforeldre uttrykte skepsis til omfanget av uteaktiviteter i barnehagen. Derimot var de svært fornøyd med at barna gjennom barnehagen får anledning til å lære norsk, og til samvær med andre barn.

Foreldre med minoritetsbakgrunn har større problemer enn norske foreldre med å skaffe seg relevant informasjon. Det ble etterlyst mer informasjon både om grunnleggende praktiske ting som at det finnes et tilbud, priser, moderasjonsordninger, hvor man søker og hvordan man søker, til mer detaljerte opplysninger om det pedagogiske innholdet i barnehagene. Mens norske foreldre gjerne henvender seg til bydelen og innhenter den informasjonen de trenger, er venner, helsestasjon og sosialkontor viktige informasjonskilder for foreldre med minoritetsbakgrunn.

Blant nordmenn er barnehagebruk nært knyttet til foreldrenes yrkesdeltakelse. I de etniske minoritetene er denne sammenhengen mye svakere. Dette gir seg utslag både i at de yrkesaktive kvinnene med minoritetsbakgrunn i større grad enn norske kvinner finner andre tilsynsordninger enn barnehage, og i at barnehagebruken blant de hjemmевærende kvinnene i de etniske minoritetene er betydelig høyere enn blant norske hjemmевærende kvinner. Det samme mønsteret gjør seg gjeldende når det gjelder sammenhengen mellom mors utdanning og barnehagebruk; det er bare i den norske gruppen vi finner en slik (positiv) sammenheng. Sammenhengen mellom økonomi og barnehagebruk er klarere; det er en klar tendens i alle grupper unntatt vietnameserne til at barnehagebruken er lavere blant familier med økonomiske problemer. Det samme gjelder for mors norskkunnskaper: I alle gruppene med unntak av i den vietnamesiske er det slik at barnehagebruken er størst blant mødre som snakker godt norsk.

Barnehagebruk er ikke utelukkende et spørsmål om foreldrenes ønsker, men er også påvirket av tilgjengelighet. Blant de norske foreldrene oppga to av ti at de ønsket barnehageplass, men hadde fått avslag på søknad. Blant foreldre med

minoritetsbakgrunn var det nesten dobbelt så mange som oppga at avslag på søknad var årsaken til at de ikke hadde barn i barnehage. Andelen som svarte at høy pris var den viktigste grunnen til at barna ikke gikk i barnehage varierte fra 20 prosent blant pakistanere opp til 35 prosent blant vietnamesere. Dette kan synes lavt, men må ses i forhold til den store andelen som svarer at barnets lave alder er den viktigste årsaken til at de ikke ønsker barnehageplass. Både somaliere, tyrkere og pakistanere har klare oppfatninger om at det er best for de yngste barna å være hjemme, og ønsker ikke barnehageplass før barnet er fire-fem år gammelt. For de eldste barna er imidlertid ønsket om barnehageplass stort, uavhengig av tilsynsbehov. Den markert viktigste begrunnelsen for å ønske barnehageplass for de eldste barna er betydningen av at barna skal lære norsk.

Samvariasjonen mellom barnehagebruk og syn på kvinners yrkesaktivitet er liten for de minste barna, noe som har sammenheng med at barnehagebruken i utgangspunktet er svært liten. For de eldre barna er det en klar tendens til at de som mener at kvinner bør være hjemme når hun har barn i førskolealder i mindre grad enn andre bruker barnehage.

Det er imidlertid god grunn til å tro at synet på kvinners yrkesaktivitet henger sammen med oppfatninger om hva som er best for barnet. For å finne ut om det er det ene eller begge fenomenet som påvirker barnehagebruken må vi bruke analyseteknikker som gjør det mulig å kontrollere effekten av en variabel for effekter av andre forhold som opptrer samtidig, og som vi har grunn til å tro påvirker barnehagebruken. En slik analyse har vi gjort for både hele foreldregruppen under ett uten å kontrollere for etnisk tilhørighet, deretter har vi gjennomført den samme analysen med kontroll for etnisk tilhørighet, og til slutt har vi gjort en egen delanalyse av hver av de etniske gruppene. Slik kan vi komme fram til hvilke forhold som har betydning for sannsynligheten for at et barn skal gå i barnehage, hvorvidt etnisitet har en selvstendig betydning, og i hvilken grad det er forskjellige forhold som slår ut i hver av de etniske gruppene.

Analysene konkluderer med at for foreldregruppen sett under ett øker sannsynligheten for at et barn skal gå i barnehage med mors alder, med barnets alder, med det å ha hjemmeboende barn over 18 år, med mors utdanning og med antall timer tilsynsbehov per uke. Sannsynligheten synker dersom foreldrene mener at det beste for barn er å være hjemme hos mor eller far, og med å ha fått avslag på søknad om barnehageplass.

Når vi gjennomfører den samme analysen med kontroll for etnisk gruppe viser det seg at det å være tyrker eller pakistaner i seg selv reduserer sannsynligheten for at barnet skal gå i barnehage, kontrollert for alle andre forhold som var med i den første analysen. Samtidig faller mors alder og utdanning bort som forklaringsfaktorer. Dette forklares med at det er en sterk sammenheng mellom etnisitet, alder

og utdanning, og at sammenhengen mellom etnisitet og barnehagebruk er sterkere enn sammenhengen mellom alder, utdanning og barnehagebruk.

I den pakistanske gruppen øker sannsynligheten for barnehagebruk med foreldrenes score på en indeks for positivt syn på kvinners yrkesaktivitet, med barnas alder og med mors norskferdigheter. Den synker hvis foreldrene mener at barn har det best hjemme hos mor eller far.

I den vietnamesiske gruppa øker sannsynligheten for barnehagebruk med barnas alder og med antall timer tilsynsbehov, mens den synker dersom foreldrene har fått avslag på søknad om plass.

I den somaliske gruppa øker sannsynligheten for barnehagebruk dersom foreldrene har et positivt syn på norsk barneoppdragelse, dersom mor er gift, dersom foreldrene kan klare en uforutsett utgift på 5000 kroner ved hjelp av oppsparte midler, med barnets alder og med mors norskferdigheter. Den synker dersom foreldrene har et positivt syn på kvinners yrkesdeltakelse(!), dersom familien er trangbodd, med mors utdanning (!) og dersom foreldrene mener at treåringer bør passes av mor.

I den tyrkiske gruppen øker sannsynligheten for at barna skal gå i barnehage med mors alder, med barnets alder og med mors norskferdigheter.

I den norske gruppa øker sannsynligheten for at barna skal gå i barnehage med antall timer tilsynsbehov, med barnets alder og dersom barnet er ei jente!

Undersøkelsen inkluderer også noen spørsmål om bruk av kontantstøtten. Andelen som svarer at de ønsker å benytte kontantstøtten varierer fra 33 prosent blant somaliere opp til 72 prosent blant pakistanerne. Et stort flertall i alle gruppene oppgir at de ville ha vært hjemme med barna også uten kontantstøtte. Like fullt er det en differanse her som antyder at barnehagebruken blant småbarnsforeldrene vil gå noe ned som følge av kontantstøtten. Samtidig antyder svarene på spørsmålet om hva slags tilsynsordninger som vil bli valgt i kontantstøtteperioden at etterspørselen etter andre tilsynsordninger vil kunne øke. Ordninger som nevnes er dagmamma, slektninger, korttidsbarnehage og kombinasjoner av disse. Svært få innen de etniske minoritetene svarer at de vil ta eldre søsken ut av barnehagen som følge av kontantstøtteordningen. Blant de norske foreldrene svarer halvparten at de enten vil ta de eldre søsknene ut eller benytte forkortet oppholdstid. Denne forskjellen må imidlertid ses i lys av at svært få av de eldre søsknene med minoritetsbakgrunn i utgangspunktet har plass.

Det er et sentralt funn i undersøkelsen at ønsket om barnehageplass er stort også blant foreldre med minoritetsbakgrunn, men at dette i hovedsak gjelder for de eldste barna. Ønsket er i stor grad uavhengig av tilsynsbehov, men begrunnes med viktigheten av at barna lærer norsk. På grunnlag av disse og øvrige funn

konkluderer rapporten med følgende forslag til tiltak for å øke barnehagebruken blant etniske minoriteter:

- Økt tilbud av barnehageplasser, særlig for de eldste barna
- Reduksjon av prisene
- Fleksibilitet ikke minst i åpnings- og oppholdstid
- Det er et stort behov for å finne fram til bedre måter å få formidlet grunnleggende informasjon om barnehagetilbudet til foreldre med minoritetsbakgrunn

1 Småbarnsforeldre og barnehager

Barn med bakgrunn i innvandrede etniske minoriteter er en raskt voksende gruppe i Norge. Særlig gjelder dette i de større byene, og i særdeleshet i Oslo. Mange av barna er født i utlandet og har kommet til Norge sammen med sine foreldre, men stadig flere er født i Norge; såkalte andregenerasjons innvandrere. Dette er en naturlig konsekvens av at Norge er i ferd med å forlate spedbarnsfasen som flerkulturelt samfunn: Innvandrede etniske minoriteter er i ferd med å etablere seg i Norge på varig basis. Innen flere grupper er det vanlig å finne en ektefelle fra egen etniske gruppe, (Vassenden, 1997) og det fødes derfor mange barn i Norge som har to foreldre fra samme innvandringsland. Barna vokser opp i skjæringsflaten mellom to kulturer; foreldrenes og den norske.

Det finnes en rekke offentlige tjenester for barn. De viktigste av disse er helsestasjoner, barnevern, skole og ikke minst barnehagene. Disse skal betjene hele barnebefolkningen i Norge, uansett etnisk opprinnelse. Norge har inntil nylig hatt en etnisk svært homogen befolkning, og det har helt klart vært (og er) en stor utfordring for de offentlige tjenesteytere å legge til rette for at personer med opprinnelse i andre verdensdeler skal kunne ha like stor mulighet som nordmenn til å bruke tjenestene.

Barnehagene utmerker seg blant de offentlige tjenestene av flere årsaker

- De trekker betydelige offentlige midler (store investeringer og løpende kostnader per plass).
- Tjenestene er svært ekstensive i tid: Barna tilbringer store deler av sin våkne tid der.
- Barnehagetjenestene tilbys i en periode i barnas liv da de er svært påvirkelige og mottakelige for lærdom, ikke minst gjelder dette språklige ferdigheter. Dessuten er de sterkt sosialiserende, og derfor også kontroversielle i enkelte innvandremiljøer.
- Kommunale barnehagetjenester er i mange kommuner et knapt gode, der tildelingen skjer utfra faste kriterier og ventelisteordninger.

Barnehagetjenester er også spesielle i den forstand at det er litt uklart hvem som egentlig er bruker av dem: Er det foreldrenes behov for barnetilsyn som er ment å

skulle dekkes, eller er det barnas behov for et sosialt og pedagogisk tilbud? Det enkleste er kanskje å si at det er begge deler, men målgruppa for barnehagetjenestene vil klart se noe annerledes ut hvis vi utelukkende velger barn som har to yrkesaktive foreldre enn om vi legger vekt på å få med barn som har et spesielt stort behov for et pedagogisk og/eller sosialt tilrettelagt tilbud utenfor hjemmet.

Ved tildeling av kommunale barnehageplasser gis det gjerne prioritet til barn som en tror vil ha spesielt stor nytte av et barnehagetilbud. Barn med ikke-norsk morsmål er et eksempel på en slik gruppe: De må antas å ha et større behov for barnehageplass enn norske barn. Spesielt er det viktig at disse barna får gode muligheter til å tilegne seg norsk språk. I tillegg vil barnehagen være en mulighet for å knytte sosiale kontakter og til å få kunnskap om det norske samfunnet. Noen bydeler i Oslo gir da også prioritet til barn med innvandrerbakgrunn. I tillegg finnes en egen tilskuddsordning som belønner kommuner som gir barn av nyankomne flyktninger et barnehagetilbud.

Tilgjengelig statistikk viser at barnehagebruk blant etniske minoriteter er betydelig lavere enn i etnisk norske familier, noe som oppleves som bekymringsfullt blant annet av Barne- og familiedepartementet.

1.1 Problemstillinger

Forut for det prosjektet som vi her rapporterer fra ble det gjennomført et forprosjekt. Resultatene fra prosjektet er oppsummert i Fafo-notatet: Nasjonale intensjoner – lokal virkelighet (Djuve og Pettersen, 1998). Den sentrale problemstillingen i forundersøkelsen var å kartlegge den faktiske barnehagebruken i ulike etniske grupper i storbyene. Statistikken viste at barnehagebruken i de fleste etniske minoriteter var betydelig lavere enn blant nordmenn. Selv om det hadde vært ønskelig med et mer enhetlig datagrunnlag, var tendensene i materialet så klare at de etterlot liten tvil om at forskjellen er reell. I denne videreføringen har vi derfor valgt å la faktisk barnehagebruk være et bakgrunnsteg. Nå er tema hvorfor foreldrene velger som de gjør. De viktigste problemstillingene er:

- Hva slags kjennskap har foreldre med minoritetsbakgrunn til barnehagen som pedagogisk institusjon?
- Hvilke faktorer er avgjørende for hvorvidt innvandrerforeldre søker barnehageplass?
- Hvordan vurderer foreldrene kvaliteten på barnehagen?
- Hvilke andre tilsynsordninger enn barnehage benyttes?

- I hvilken grad ønsker foreldrene å benytte kontantstøtten og hvilken effekt vil det ha på barnehagebruken?

1.2 Metode og avgrensning

Denne rapporten er skrevet på grunnlag av 313 intervjuer av småbarnsforeldre i Oslo. I de fleste tilfellene var begge foreldrene til stede under intervjuet. I gjennomsnitt varte intervjuene i overkant av 40 minutter – noe kortere for de norske foreldrene og noe lengre for de etniske minoritetene. Alle intervjuene ble gjennomført etter et ferdig utarbeidet spørreskjema (gjengitt i vedlegg 1).

Utvalg

Utvalget er trukket av Statistisk Sentralbyrå, på grunnlag av en kobling mellom folkeregisteret, SSBs fødelandsfil og lister fra Oslo kommune over hvilke familier som har minst ett barn i barnehage. Utvalget er stratifisert etter barnehagebruk, og det ble trukket dobbelt så mange familier som ikke bruker barnehage, som familier som bruker barnehage. Dette ble gjort ut fra et forventet større frafall blant dem som ikke bruker barnehage. Frafaller var også større blant disse. Datasettet er før analysene vektet slik at vi har en riktig andel kommunale barnehagebrukere i hver etnisk gruppe.

Foreldregruppene er trukket med utgangspunkt i SSBs innvandreredefinisjon, det vil si personer hvis begge foreldre er født i utlandet. Gruppene er valgt ut i samarbeid med oppdragsgiver, med tanke på å få med både de største minoritetsgruppene, samtidig som vi ønsket å ha med typiske flyktningegrupper og typiske arbeidsinnvandrere/familiegjenforeningsgrupper. Det er trukket blant foreldre som per 1.1.98 hadde barn i aldersgruppen 0–6 år. I rapporten brukes begrepene innvandrergruppe og etniske minoriteter synonymt.

Figur 1.1 viser andelen av mødre med barn i alderen 0–5 år som har minst ett barn i *kommunal* barnehage. (Dersom private plasser hadde vært tatt med ville den norske gruppen hatt den klart høyeste barnehagebruken, jf. Djuve og Pettersen, op.cit).

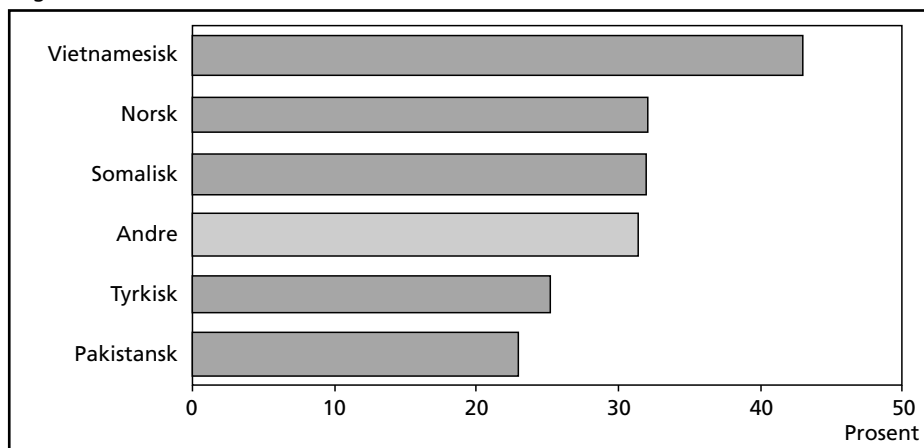
Det er gjennomført intervjuer av til sammen 313 småbarnshusholdninger i Oslo. Etnisk fordeler de seg med 74 etnisk norske familier, 53 pakistanske, 70 vietnamesiske, 64 tyrkiske og 53 somaliske. Alle de norske foreldrene er bosatt i Bydel Gamle Oslo, mens resten av utvalget er trukket fra hele byen. Årsaken til dette er at prosjektet i utgangspunktet omhandlet utelukkende etniske minoriteter. Etter

prosjektoppstart ble det inngått en tilleggskontrakt med bydel Gamle Oslo, som ønsket tilsvarende informasjon som det vi planla å samle inn om småbarnsforeldre med minoritetsbakgrunn også for den norske befolkningen i bydelen. Vi vet fra tidligere studier at det er betydelige forskjeller fra bydel til bydel når det gjelder for eksempel alderssammensetning, utdanningsnivå, yrkesaktivitet og sivilstatus. Utdanningsnivået i bydel Gamle Oslo er totalt sett lavere enn gjennomsnittet for resten av byen. Effektene dette har på representativiteten i utvalget med hensyn på utdanningsnivå motvirkes av den generelle tendensen til at personer med høy utdanning i større grad svarer på denne type undersøkelse enn det personer med lav utdanning gjør. Utdanningsnivået til de norske småbarnsforeldrene i utvalget kan synes svært høyt, jamfør tabell 1.3. Det er grunn til å minne om at utdanningsnivået blant unge mennesker i Oslo faktisk *er* svært høyt: I aldersgruppen 25–44 år er det bare åtte prosent som ikke har utdanning utover grunnskolenivå (Hagen m.fl, 1994).

På grunn av Datatilsynets retningslinjer om utlevering av opplysninger knyttet til etnisk bakgrunn, fikk Fafo ikke anledning til å ta direkte kontakt med aktuelle intervjuobjekter. Kontakten ble derfor opprettet ved at Statistisk sentralbyrå sendte ut våre oversatte informasjonsbrev og formidlet samtykkene videre til Fafo. Tidligere undersøkelser viser at dette ikke er noen effektiv måte å innhente samtykker på blant etniske minoriteter og er derfor i stor grad med på å forklare den lave samtykkeprosenten. (Den varierer fra 23 prosent blant vietnamesiske foreldre ned til 13 prosent blant pakistanske)

Så lave samtykkeprosenten kan redusere representativiteten i datamaterialet. Likevel vil vi kunne få fram synspunkter fra småbarnsforeldre med minoritetsbakgrunn som tidligere ikke har blitt hørt. Resultatene er i så måte svært interessante.

Figur 1.1 Andel av mødre med barn i alderen 0–5 år som har minst ett barn i kommunal barnehage

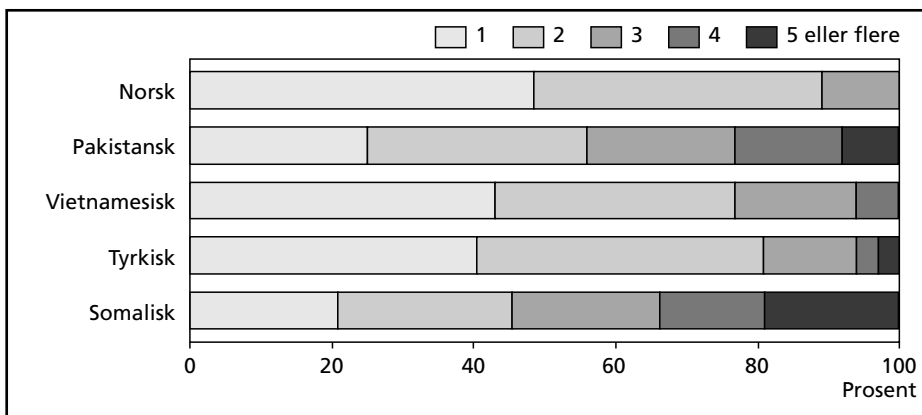

Kilde: SSB/Oslo kommune/Fafo

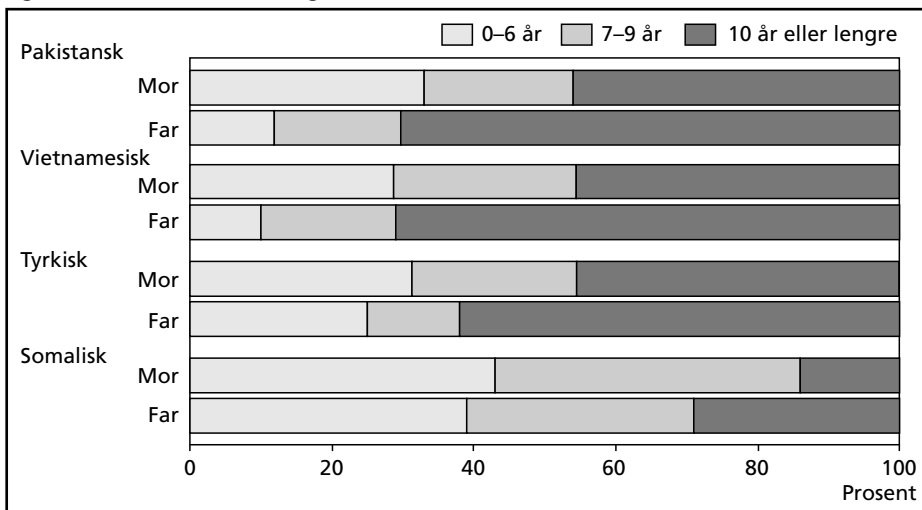
Dessuten er fokus i denne rapporten ikke først og fremst å komme fram til nøyaktige tall på hvor mange som benytter de ulike tilsynsordningene, men å søke etter forklaringer på hvorfor ulike etniske grupper velger ulike ordninger. Problemer knyttet til frafall og eventuelle skjevheter i utvalget er forhåpentligvis mindre viktige når vi skal finne fram til forklaringer enn i forhold til å tallfeste bruken av ulike tilsynsordninger. Spredningen i bakgrunnsvariabler tilsier dessuten at seleksjonen ikke har medført at vi sitter igjen med bare de mest ressurssterke foreldrene

Sammensetning av utvalget

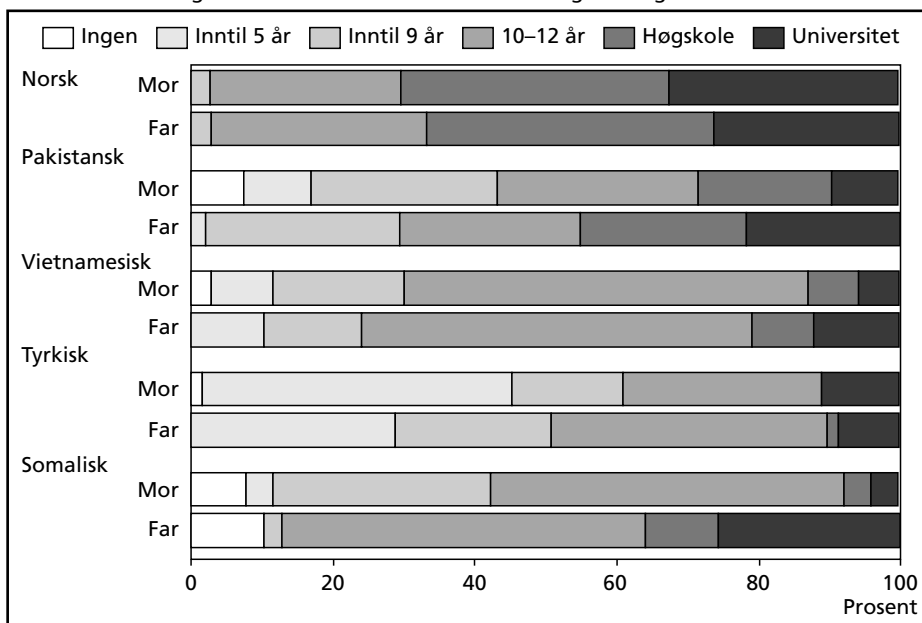
Figur 1.2 Prosent av familiene med 1, 2, 3, 4 og 5 eller flere hjemmeboende barn, etter etnisitet. Prosent

Figur 1.3 Foreldres botid i Norge etter etnisitet. Prosent

Tabell 1.3 Fordeling av småbarnsforeldre etter utdanningsnivå og etnisitet. Prosent

1.3 Gangen i rapporten

Neste kapittel er en teoretisk diskusjon av hvilke faktorer vi antar påvirker hva slags tilsynsordninger foreldre vil velge for barn under skolealder. Med utgangspunkt i dette drøftes hvilke forhold som vil kunne slå ulikt ut for foreldre med minoritetsbakgrunn sammenlignet med etnisk norske foreldre. Hensikten er å utlede testbare hypoteser som igjen vil danne utgangspunkt for den empiriske analysen av hva som påvirker foreldrenes valg av tilsynsordning i ulike etniske grupper. I kapittel tre undersøker vi hva slags tilsyn småbarnsforeldrene i utvalget bruker og sammenholder det med hva slags tilsynsordninger de ville benytte hvis de kunne velge fritt uavhengig av pris og tilgjengelighet. Kapittel fire er i hovedsak basert på kvalitativ informasjon fra foreldrene som bruker barnehage. Oppmerksomheten rettes her mot foreldrenes vurdering av kvaliteten på barnehagene, igjen med spesiell vekt på forskjeller mellom de etniske gruppene. I kapittel fem analyserer vi hvilke forhold som er utslagsgivende for foreldrenes valg av tilsynsordning. Kapittelet er delt i fem deler hvor vi først ser på tilgangen på informasjon om barnehager, deretter kjennetegn ved de foreldrene som har valgt å bruke barnehage, foreldrenes syn på hva som er til barnets beste og sammenhengen mellom barnehagebruk og syn på kvinnelig

yrkesaktivitet. Til sist i kapittelet gjennomføres en sammenfattende analyse med utgangspunkt i de hypotesene som ble utledet i kapittel to. Kapittel seks omhandler foreldrenes planer om å benytte kontantstøtten og hvilken effekt dette eventuelt vil ha på barnehagebruken spesielt i minoritetsgruppene. Avslutningsvis – i kapittel sju – stiller vi spørsmålet: Hvordan kan kommunen øke barnehagebruken blant etniske minoriteter?

2 Etterspørsel etter barnehagetjenester¹

Etterspørselen etter barnetilsyn er mer komplisert enn etterspørselen etter mange andre goder og tjenester, fordi det er så mange forhold som påvirker hvilken løsning foreldre foretrekker.

For det første er etterspørselen etter barnetilsyn et økonomisk spørsmål. Denne sammenhengen er tosidig: På den ene siden må husholdningen ha tilgang til midler for å betale for tilsynet. På den andre siden er tilgang til en tilsynsordning av en akseptabel standard en forutsetning for at begge foreldre, eventuelt den ene dersom det bare er en voksen i husholdet, skal kunne ha arbeid utenfor hjemmet. I de aller fleste familier er det mannen som tjener mest. Dersom en av de voksne skal være hjemme og ta seg av felles barn, vil det derfor i de fleste familier være økonomisk gunstig at det er mor som blir hjemme. For at det skal lønne seg økonomisk for husholdningen at også mor tar arbeid utenfor hjemmet, må økningen i netto husholdningsinntekt som følge av dette være større enn utgiftene til barnepass. Sjansen for at hun skal velge å være yrkesaktiv er dermed større desto høyere lønn hun har, desto lavere skatt og desto billigere barnepass hun har tilgang til. Kostnadene til barnepass er dessuten i de fleste tilfellene direkte knyttet til antall barn under 6 år. Jo flere barn i førskolealder, jo mindre blir sjansen for at mor skal velge å bli yrkesaktiv.

Valget om hvorvidt hun skal være yrkesaktiv er imidlertid ikke et rent økonomisk spørsmål. Ønsket om tid til samvær med barnet (og til andre ting) vil kunne trekke i retning av å bli hjemmевærende selv om det økonomisk isolert sett kunne lønne seg å ha lønnsarbeid. Verdien av tid sammen med barnet kan igjen splittes i to ulike hensyn: På den ene siden er det hensynet til mors egne interesser, altså mors behov for å være sammen med barnet sitt. På den andre siden er det hensynet til barnet, altså barnets behov for å være sammen med mor, slik mor og/eller far (og kanskje andre familiemedlemmer) vurderer det.

Barnet har imidlertid også andre behov. Tilfredsstillelsen av materielle behov kan være knyttet til mors yrkesaktivitet. Forutsetningen for dette er naturligvis at moren har mulighet til å tjene mer enn hun må betale for barnepass. Mange foreldre mener dessuten at barna vil dra fordel av et pedagogisk tilbud utenfor hjemmet og av sosial omgang med andre barn. Ulike typer tilsynsløsninger vil gjerne

¹ Innholdet i dette kapittelet er tidligere presentert i notatet fra forprosjektet (Djuve og Petersen 1998).

varierte både med hensyn til pris og kvalitet (alternativer kan være at barna passes av foreldrene selv eller andre slektninger, barnehage, barnepark, dagmamma, praktikant). Hvilken tilsynsordning de velger (hvis det foreligger flere alternativer) vil avhenge både av pris og av foreldrenes oppfatning av hva slags tilsynsordning som vil være best for deres barn.

I tillegg vil den egenverdi mor legger det å være yrkesaktiv ha betydning for om hun velger å bli hjemme eller ikke, og dermed også på etterspørselen etter barnetilsyn. Slik egenverdi kan være knyttet til for eksempel ønsket om å være økonomisk uavhengig av mannen, hensynet til videre karriere, eller at hun rett og slett trives i jobben sin.

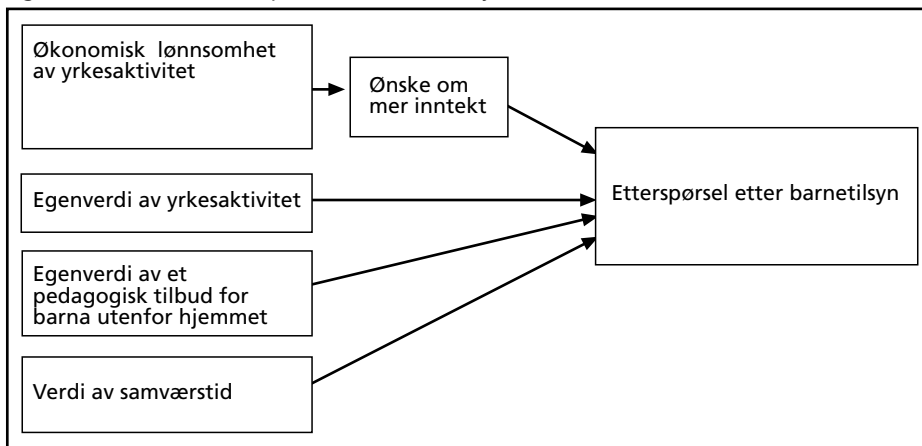
Når mor vurderer hvorvidt hun skal ta lønnet arbeid eller ikke, vil beslutningen dermed avhenge av hva slags netto inntektsmuligheter hun har i forhold til prisen på barnetilsyn, og av hvor viktig det er for henne å tilbringe mye tid sammen med barna sammenliknet med å tjene penger, eventuelt om hun mener yrkesdeltagelse har en egenverdi utover inntekten. Dessuten er det grunn til å tro at hensynet til barnets velferd spiller inn. Vurderingen av hva som er det beste for barnet vil være en avveining mellom barnets behov for å være sammen med mor, barnets behov for å gå i barnehage, og barnets behov for (flere) materielle goder. I tillegg vil mors vurdering av kvaliteten (sammenliknet med å være hjemme) på de tilgjengelige barnetilsynsordningene spille inn. Sannsynligheten for at mor skal søke lønnsarbeid, og dermed etterspørre barnetilsyn, er dermed større:

- jo større netto inntektsmulighetene er i forhold til prisen på barnetilsyn
- jo mer hun vektlegger betydningen av økt inntekt i forhold til tid med barnet (forutsatt at lønn etter skatt er høyere enn utgiftene til barnepass)
- jo mindre betydning hun legger at barnet skal være sammen med mor hele døgnet
- jo større egenverdi hun mener yrkesdeltagelse har
- jo bedre hun vurderer barnets utbytte av å delta i barnetilsynsordningen å være.

Valget av tilsynsordning er ikke nødvendigvis bare et valg mellom tilsyn eller ikke tilsyn, det er også et spørsmål om hvor mange timer barnet skal være under tilsyn av andre. Vurderingen av nytten av tid sammen med barnet, og av barnets nytte av å være i for eksempel barnehage, vil neppe være uavhengig av nivå: De fleste familier har sannsynligvis klare grenser for hvor mye samværstid de er villige til å avstå. Hvor mange timer foreldrene arbeider utenfor hjemmet, og dermed etterspør barnetilsyn, vil avhenge både av inntektsmuligheter og av hvordan nytten av fritid vurderes. Det er grunn til å tro at barnefamilier har mer absolutte grenser for hvor mye

fritid (det vil si samværstid) de er villige til å avstå enn familier uten barn, altså at nytte tapet vurderes som svært stort når antall daglige samværstimer med barnet blir svært lavt.

Figur 2.1 Modell for etterspørsel etter barnetilsyn

En matematisk framstilling av etterspørselen etter barnetilsyn

Etterspørselen etter barnetilsyn vil for de fleste husholdninger være en beslutning som har sammenheng med og konsekvenser for disponibel inntekt. Etterspørselen kan derfor ikke betraktes som en funksjon av priser, kvalitet og disponibel inntekt, men som et resultat av nyttemaksimering. De elementene i mors nyttefunksjon som kan tenkes å ha betydning for beslutningen om hvorvidt hun skal ta arbeid utenfor hjemmet eller ikke er:

- Husholdningens disponible inntekt (I_h), som består av mannens inntekt (I_m) og kvinnens inntekt (I_k) minus utgifter til barnepass. Hvis vi tenker oss at mors tilbud av arbeid er en tilpasning som kan skje på timebasis, og at hver arbeidstime innebærer kjøp av én time barnetilsyn, vil hennes bidrag til husholdningens disponible inntekt for hver arbeidstime (T_a) være lik timelønn etter skatt (w) minus timeprisen på barnepass (p) multiplisert med antall barn under skolealder (B): $I_h = I_m + T_a[w - pB]$. Økningen i husholdningens disponible inntekt for hver arbeidstime mor selger er da gitt ved $w - pB$.
- Tid sammen med barnet. I og med at tid er et begrenset gode vil tid sammen med barnet være avhengig av antall arbeidstimer. Hvis vi for enkelhets skyld ser bort fra at det er forskjell på samvær avhengig av om barnet (og mor) sover eller ikke, er antall samværstimer (T_s) per døgn gitt ved 24t minus antall arbeidstimer: $T_s = 24t - T_a$.

- Barnas velferd, slik mor oppfatter det. Måten mors yrkesaktivitet påvirker barnets velferd på er avhengig både av hvor viktig mor mener det er for barnet at barnet er sammen med henne (mest mulig), og av hvordan hun vurderer alternativet, altså hvordan barnet har det når det ikke er sammen med henne. Effekten på barnets velferd er dermed betinget av forskjellen i kvalitet på samvær med mor, og kvaliteten på det alternative tilsynstilbudet. Mors vurdering av denne kvalitetsforskjellen er neppe uavhengig av hvor mange timer barnet i utgangspunktet er passet av andre. Jo færre samværstimer, dessto større verdi er det grunn til å tro at mor vil tillegge en ekstra time sammen med barnet, og jo flere timer i barnehage, dessto mindre verdi vil hun tillegge en ekstra time der. Kvalitetsforskjellen $K=K_m-K_b$, der K_b er kvaliteten på den alternative barnetilsynsordning, og K_m er vurderingen av kvaliteten på samvær med mor, kan derfor betraktes som en funksjon av mors arbeidstimer: $K=K(T_a)$. Antall timer av en gitt kvalitet antas å inngå i barnets velferdsfunksjon. Mens inntekt måles i kroner, er det naturlig å måle tilsyn i kvalitet. Vi tar utgangspunkt i at barnet har en eller annen tilsynsordning hele døgnet: T_m timer tilsyn av mor, og T_b timer tilsyn fra en alternativ tilsynsordning. T_b vil være identisk med T_a , og siden døgnet bare har 24 timer vil $T_m=24\text{ timer} - T_a$. Kvaliteten på tilsynet (Q) barnet får er da gitt ved $Q=T_m K_m+T_b K_b$, alternativt $(24t - t_a)K_m+T_a K_b$. Barnets velferd vil også være påvirket av en rekke forhold. Her vil vi bare spesifisere forhold som det er stor grunn til å anta vil være påvirket av mors arbeidstilbud: antall timer i barnehage, antall timer med mor, og husholdningens disponible inntekt. Effekten på barnas velferd av en ekstra time arbeidstilbud fra mor er da gitt ved: $dV/dT_a=dV/dQ*[K(T_a)+T_m(dK_m/dT_a)+T_b(dK_b/dT_a)]+dV/dI(w-pB)$. Den samlede effekten på barnets velferd av en ekstra time arbeidstilbud fra mor er altså avhengig av hvor viktig tilsynsordningen er for barnets samlede velferd, hvordan hun vurderer kvalitetsforskjellen på samvær med mor og det alternative tilbudet i utgangspunktet, hvordan kvalitetsvurderingen av samvær med mor vil endres som følge av økt arbeidstilbud, hvordan kvalitetsvurderingen av opphold i barnehage vil endres som følge av økt arbeidstilbud, hvor viktig økt disponibel inntekt er for barnets velferd, og av hvordan den disponible inntekten vil endres som følge av mors arbeidstilbud.
- Den opplevde egenverdien av å være i arbeid må forutsettes å være en funksjon av antall arbeidstimer: $E=E(T_a)$. Også andre personers vurdering av verdien av å være i arbeid (spesielt familie og øvrig etnisk nettverk) vil kunne influere på hvordan nytten av å være i arbeid vurderes. Dersom yrkesaktivitet medfører betydelige sosiale sanksjoner, vil dette kunne påvirke arbeidstilbudet.

I mors nyttefunksjon U antar vi altså at husholdningens disponible inntekt, tid sammen med barnet, barnets velferd og egenverdien av arbeid inngår, og at alle disse er funksjoner av mors tilbud av arbeid. (Det inngår selvfølgelig også en rekke andre forhold i mors nyttefunksjon, men de er irrelevante her).

$U=U(I, T_s, V, E, \dots)$.

Dersom mor ønsker å optimere sin nytte, vil det være fornuftig å fortsette å øke arbeidstilbudet så lenge dette vil representere en økning i nytte, eventuelt redusere arbeidstilbudet dersom det vil representere en økning i nytte.

Mer teknisk: Dersom

$$dU/d(Ta)=dU/dI*(w-pB)-dU/dTs+dU/dV*dV/dQ*[K(Ta)+Tm(dKm/dTa)+Tb(dKb/dTa)]+dV/dI(w-pB)+dU/dE*dE/dTa$$

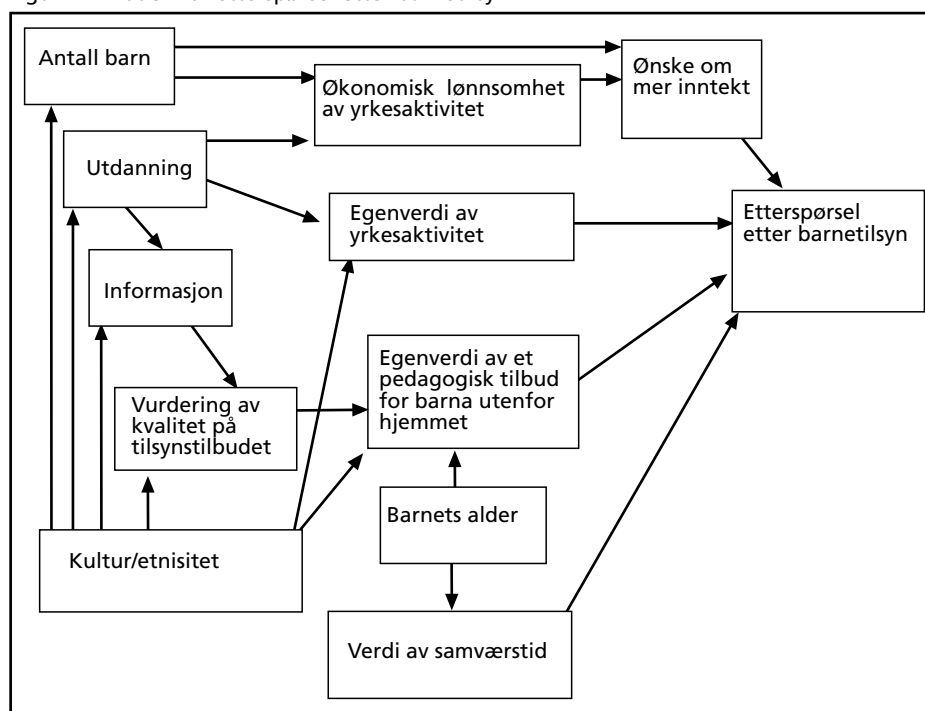
er større enn null vil det være fornuftig å øke arbeidstilbudet.

Hvordan kan så dette tenkes å slå ut for innvandrermodre i forhold til etnisk norske mødre? For det første er inntektsmulighetene for innvandrerkvinner i gjennomsnitt betydelig dårligere enn for norske kvinner, noe som vil begrense etterspørselen etter barnetilsynsordninger. Det kan imidlertid tenkes at det innen enkelte innvandremiljøer er tilgang på billige tilsynsordninger for barn, for eksempel at de passes av eldre søsken eller andre slektninger. Dette vil i tilfelle redusere betydningen av de lavere inntektsmulighetene for beslutningen om å ta arbeid utenfor hjemmet eller ikke, men ikke øke etterspørselen etter barnehagetjenester. Når det gjelder betydningen av å bruke mye tid sammen med barnet, er det grunn til å tro at innvandrermodrene vil ha motstridende hensyn å hanskes med: Innen enkelte etniske minoriteter er nok et mer tradisjonelt syn på kvinnens rolle mer utbredt enn i den etnisk norske befolkningen. Egne og andres oppfatninger om og reaksjoner på kvinners yrkesdeltakelse (sosiale sanksjoner) kan oppfattes som et argument i mors tilbudsfunksjon for arbeid, og dermed etterspørselen etter barnepass. På den andre siden kan det tenkes at mange innvandrermodre ser at deres barn har større behov enn norske barn for å lære norsk, og at norske barnehager er et egnet sted for dette. Det er også viktig å huske på at det er bakenforliggende forhold som vi vet eller tror påvirker etterspørselen etter tilsynstjenester som samvarierer med etnisitet. Et eksempel er utdanning. Norske kvinner er i gjennomsnitt betydelig høyere utdannet enn kvinner i de fleste andre etniske grupper. Høy utdanning samvarierer i den norske befolkningen både med inntekt og med syn på hva som er best for barnet, samt med oppfatning av egenverdien av yrkesdeltakelse: Høyt utdannede kvinner tjener mer, de uttrykker mindre skepsis til å overlate omsorgen for små barn til andre, og de mener i større grad at kvinners yrkesaktivitet er viktig i seg selv enn kvinner med mindre utdanning gjør (Gulbrandsen, 1996). Et annet forhold som vi vet samvarierer med etnisitet er antall barn. Innenfor noen etniske grupper er barnetallene klart høyere enn i den etnisk norske befolkningen, noe som vil medføre at mødrene i disse gruppene må ha høy timelønn for at det skal lønne seg for dem å ha barna i barnehage.

Vurderingen av kvaliteten på tilsynstilbudet vil avhenge både av hva slags informasjon foreldrene har fått om tilbudene, og av hvordan foreldrene vurderer denne informasjonen. Det er grunn til å tro at innvandrerforeldre som følge av språkproblemer og kortere erfaring med det norske samfunnet vet mindre om norske barnehager enn norske foreldre gjør. I noen tilfeller kan de også være direkte feilinformerte. Slik feilinformasjon kan gjøre at innvandrerforeldre ikke ønsker å sende barna i norske barnehager, i andre tilfeller kan det være reelle forhold de reagerer på. Et åpenbart eksempel er at ikke alle muslimske foreldre vil føle seg sikre på at barnas oppdragelse ivaretas på en god måte i barnehager med kristen formålsparagraf. Eksistensen av muslimske barnehager i Oslo er en klar indikator på at dette er et viktig punkt for mange. Spørsmålet er dermed ikke nødvendigvis *om* innvandrerforeldre ønsker barnehage eller ikke, men *hva slags* barnehage de ønsker, og hva de har fått av informasjon om de ulike tilbudene.

For å ikke mistolke forskjeller i oppfatninger om barnetilsyn mellom ulike etniske grupper er det derfor viktig å forsøke å kontrollere for felles bakenforliggende forhold som utdanning og antall barn. Dette har avgjørende betydning for bruksverdien av en undersøkelse om innvandreres etterspørsel etter barnehage: Dersom myndighetene ønsker å påvirke innvandrerforeldres bruk av barnehager er

Figur 2.2 Modell for etterspørsel etter barnetilsyn

det vesentlig å vite om det er inntekt, antall barn eller oppfatningen av kvaliteten på norske barnehager som er utslagsgivende. I figur 2.2 har vi forsøkt å illustrere hvordan kultur og etnisitet kan tenkes å virke både direkte på de vurderingene som styrer etterspørselen etter barnetilsyn, og indirekte via andre forhold som påvirker de samme vurderingene, så som utdanning, antall barn, informasjon og vurdering av kvalitet på ulike tilsynsordninger.

Det er grunn til å tro at kulturell bakgrunn påvirker etterspørselen etter barnetilsyn gjennom flere mekanismer. For det første har kulturell bakgrunn høyst sannsynlig betydning for vurderingen av hvor viktige de forskjellige elementene i modellen vår er: Både avveiningen mellom samværstid og økonomi, oppfatningen av hvor viktig et pedagogisk tilbud utenfor hjemmet er og vurderingen av egenverdien av yrkesaktivitet, vil kunne være kulturelt betinget. Norske kvinner, og ikke minst småbarnsmødre, har en yrkesdeltakelse som ligger i verdenstoppen. Det er dermed all grunn til å anta at utslagene av kulturforskjeller på dette området vil bli at innvandrerfamiliene etterspør mindre barnetilsyn enn norske familier, alt annet likt. Dessuten er det flere indirekte effekter av kulturell bakgrunn og etnisitet, ved at kulturell bakgrunn samvarierer med bakenforliggende forhold som igjen påvirker etterspørselen etter barnepass. For det første har flertallet av innvandrerkvinnene svakere inntektsmuligheter enn norske kvinner. Samtidig har de i gjennomsnitt flere barn, slik at den økonomiske lønnsomheten av yrkesaktivitet i mange tilfeller kan bli liten eller ikkeeksisterende. Det er også grunn til å tro at innvandrerfamilienes tilgang på informasjon om norske barnehager kan være dårligere enn for nordmenns, blant annet på grunn av språkproblemer. Sannsynligvis vil dette bidra til ytterligere reduksjon i etterspørselen. Sist, men ikke nødvendigvis minst viktig, vil kulturell bakgrunn påvirke vurderingen av kvaliteten på det pedagogiske og verdimessige innholdet i det norske barnehagetilbudet. Jo større den opplevde kulturelle avstanden til det norske samfunnet er, jo større sannsynlighet er det for at innvandrerforeldre vil ønske å vegre seg mot å la norske barnehager få en betydningsfull plass i barnas oppdragelse. Konklusjonen blir dermed at jo større kulturell avstand til «det norske», jo mer tradisjonell oppfatning av kvinners rolle, jo større barnetall og jo lavere inntektsmuligheter (for kvinner) en etnisk gruppe har, desto lavere er sannsynligheten for at de skal sende barna sine i en norsk barnehage. I de påfølgende kapitlene vil vi forsøke å etterprøve disse teoretiske sammenhengene ved hjelp av det innsamlede datamaterialet.

3 Barnetilsynsordninger

Gode tilsynsordninger for barn under skolealder er av stor betydning både for barna selv og deres foreldre. For foreldre er vissheten om at barna er i trygge hender til enhver tid kanskje viktigere enn noe annet. I denne perioden tilegner barna seg erfaringer og kunnskaper som vil prege dem for resten av livet. Hva som er det beste tilsynet barn i ulike aldersgrupper kan ha, er det ulike oppfatninger om. Mye kan likevel oppsummeres i de tre ordene: kjærlighet, trygghet og utfordringer. Ingen betalt tilsynsordning kan utkonkurrere foreldrenes rolle når det gjelder å gi barna kjærlighet. Riktignok knytter barn seg også til andre omsorgspersoner, men det er særlig på områdene trygghet og utfordringer alternative tilsynsordninger har en viktig rolle, og i noen tilfeller kan tilby mer enn foreldrene alene er i stand til. Trygge omgivelser for lek og samhandling med andre barn, språkstimulans og et tilpasset pedagogisk opplegg er viktige kvalitetsaspekter ved barnetilsynsordninger.

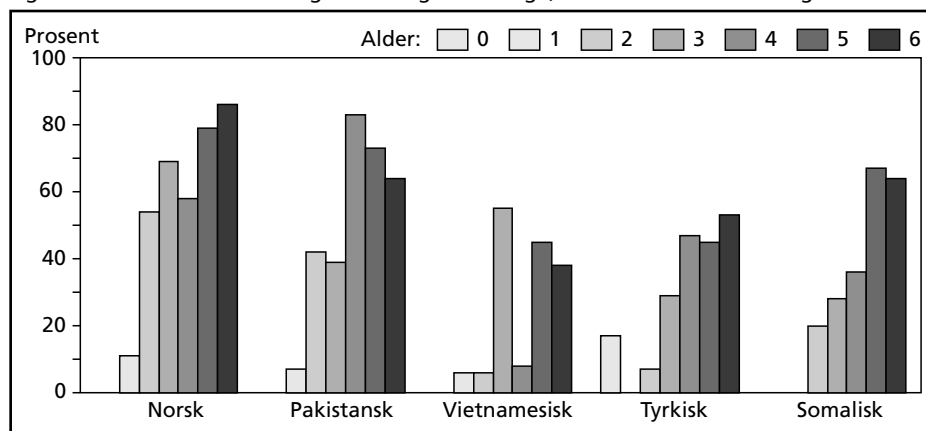
Det finnes en rekke offentlige og private tilsynsmuligheter i Oslo. Heltids- og deltidbarnehager, familiebarnehager, barneparker og åpne barnehager drives både i kommunal og privat regi. I tillegg benytter en del seg av dagmamma, eller får hjelp til barnepass av en slektning. Kvaliteten på disse tilbudene vil variere. Vi skal vokte oss vel for å påstå at dagmamma eller pass av slektning nødvendigvis er dårlige løsninger. Imidlertid vil vi anta at som gjennomsnittsbetraktning er mulighetene til å leke med andre barn og til å nyte godt av et tilrettelagt pedagogisk tilbud, bedre i barnehagene. For barn med minoritetsbakgrunn er barnehagene dessuten viktige for læring av norsk og tilegnelse av kunnskaper om det norske samfunnet. Det har derfor vært en sentral problemstilling i dette prosjektet å finne ut mer om hva slags tilsyn både norske barn og barn med minoritetsbakgrunn har.

Det er lite nyere kunnskap om hva slags tilsynsordninger barnefamiliene i Oslo (og i resten av landet) benytter seg av. Gjennom forprosjektet til det prosjektet vi her rapporterer fra, ble det etablert en første oversikt over tilgjengelig statistikk over barnehagebruk i ulike etniske grupper. Vi har også gjennom å koble informasjon fra bydelsadministrasjonene i Oslo med Statistisk sentralbyrås befolkningsstatistikk, laget en oversikt over hvor stor andel av husholdningene i de ulike etniske gruppene som har ett eller flere barn i en kommunal barnehage. I denne undersøkelsen har vi dessuten innhentet detaljerte opplysninger fra foreldrene, for å kartlegge i større detalj hva slags barnetilsyn og kombinasjoner av tilsynsordninger barna i de enkelte husholdningene har. Figurene 3.2 til 3.6 viser andelen barn i

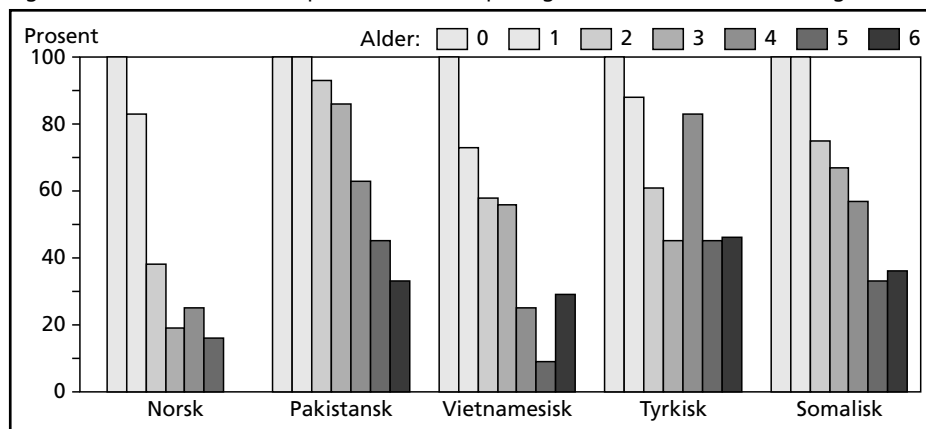
hver aldersgruppe som benytter de ulike tilsynsordningene, eventuelt i kombinasjon med andre tilsynsordninger (med unntak av figur 3.4 som viser andelen som bare passes av mor/far).

I alle de etniske gruppene er det en stor andel av barna som passes av mor eller far på dagtid. Valg av tilsynsordning er imidlertid svært avhengig av barnets alder. Utslagene blir noe annerledes når vi ser på andelen som kun passes av mor/far på dagtid (figur 3.4) og andelen som passes av mor/far uten at vi har kontrollert for eventuelle kombinasjoner med andre typer pass. Hovedtendensene er imidlertid de samme. Mens alle de yngste barna passes av mor eller far på dagtid, synker andelen med barnas alder, og i den norske gruppen har alle foreldrene funnet andre tilsynsordninger for barna innen de er blitt fem år (det vil si de som er født i 1992, jf. figur 3.2). Hvor fort andelen som passes av mor eller far synker, varierer

Figur 3.1 Andel av barna som går i heldagsbarnehage, etter barnas fødselsår og etnisitet

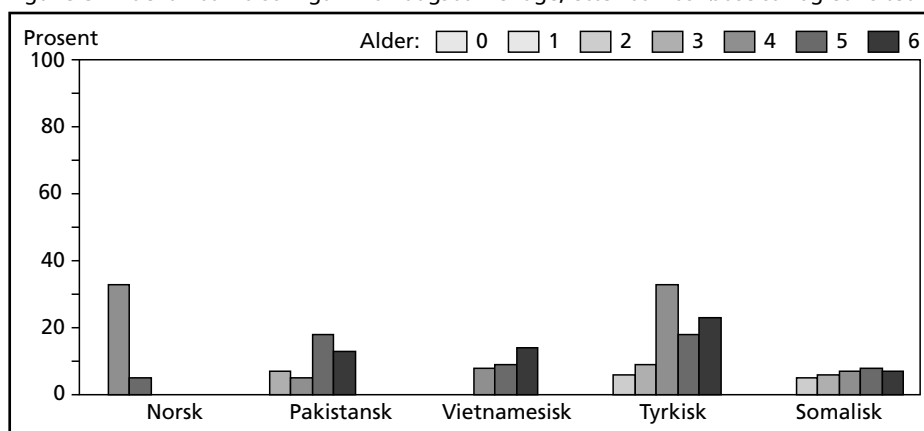
Figur 3.2 Andel av barna som passes av mor/far på dagtid, etter barnas fødselsår og etnisitet

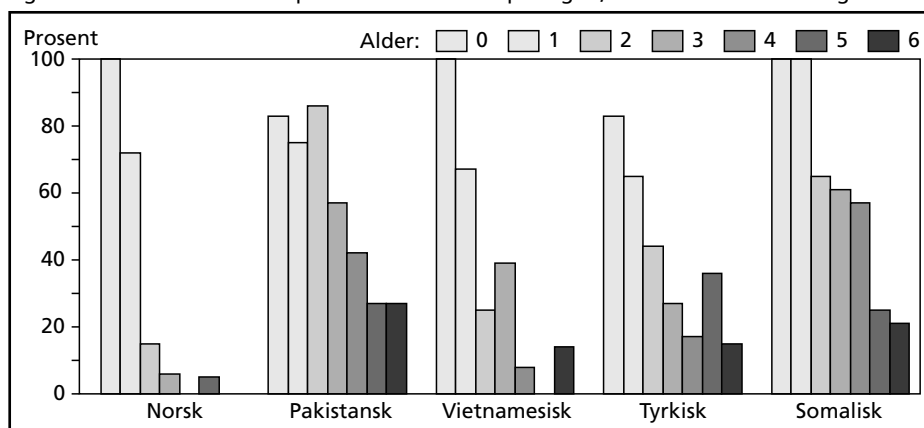
betydelig mellom de ulike etniske gruppene. Blant norske foreldre går det et markert skille mellom ett- og toåringene, noe som må antas å ha nær sammenheng med lengden på svangerskapspermisjonen. Siden yrkesaktiviteten blant mødre i de andre etniske gruppene er lavere, er ikke skillet mellom ett- og toåringene like påtagelig der, men også i de vietnamesiske, tyrkiske og somaliske gruppene er det et markert skille mellom ett- og toåringene. Ikke overraskende finner vi tilsvarende forskjeller i bruken av heldagsbarnehage. De norske og vietnamesiske barna begynner tidlig i heldagsbarnehage, mens somaliske, tyrkiske og pakistanske barn gjerne er fire-fem år før de begynner, se figur 3.1. Selv da er imidlertid barnehagebruken betydelig lavere enn blant norske og vietnamesiske barn.

Halvdagsbarnehage er mer brukt blant de etniske minoritetene enn i den etnisk norske befolkningen. Det er særlig de litt større barna som går i halvdags-

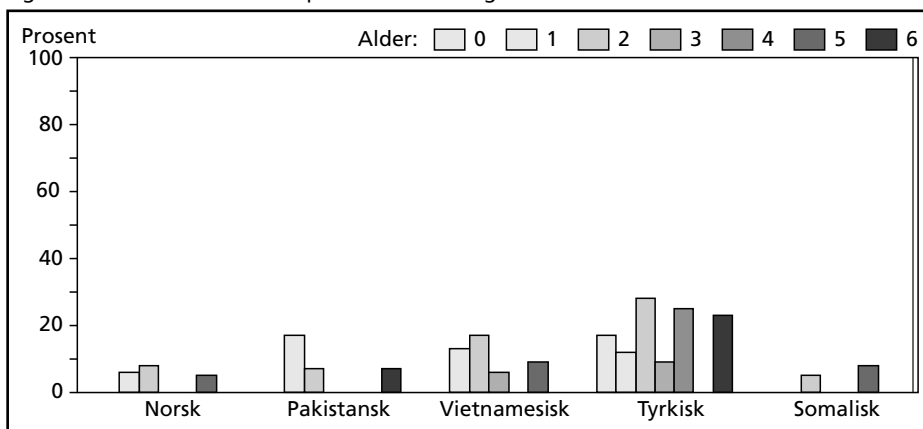
Figur 3.3 Andel av barna som går i halvdagsbarnehage, etter barnas fødselsår og etnisitet

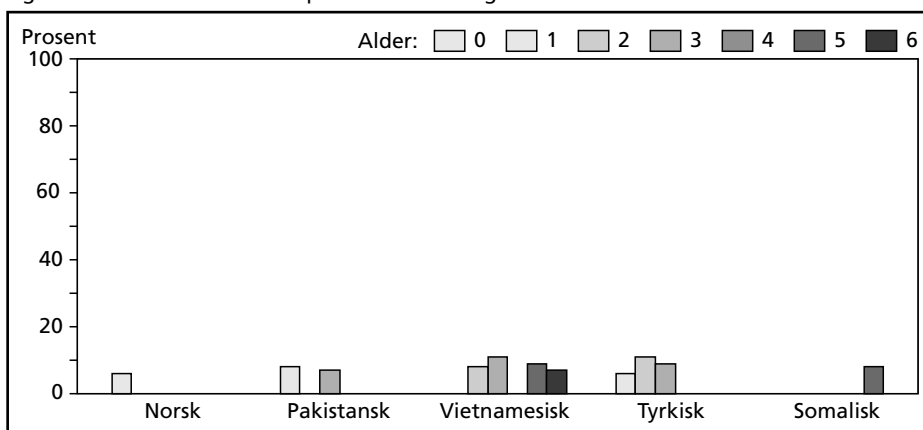
Figur 3.4 Andel av barna som passes kun av mor/far på dagtid, etter barnas fødselsår og etnisitet

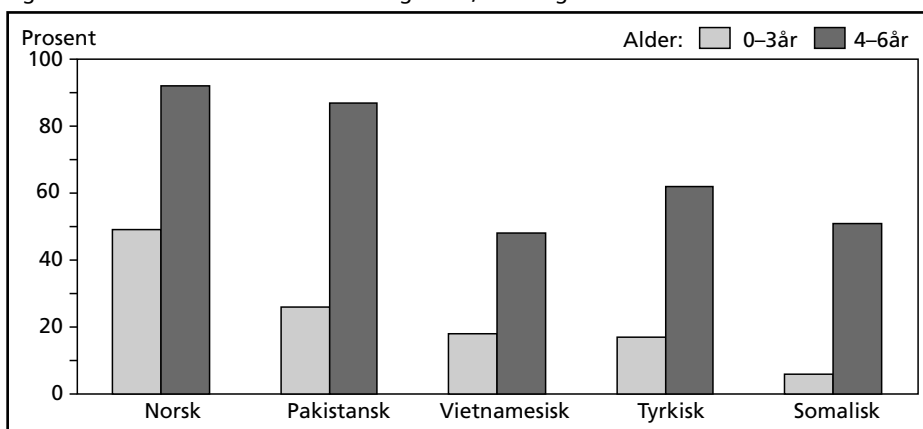
Figur 3.5 Andel av barna som passes av slektning utenfor husholdet

Figur 3.6 Andel av barna som passes av slektning i husholdet

Figur 3.7 Andel av barna etter barnehagebruk, alder og etnisitet

barnehage. Dette medfører at forskjellene i barnehagebruk totalt mellom norske foreldre og de etniske minoritetene blir mindre for de største barna når vi ser på heldags- og halvdagstilbud under ett.

Bruken av dagmamma er liten i alle gruppene. Andelen av barna som går i familiebarnehage eller i barnepark er også svært liten, blant de etniske minoritetene er det så godt som ingen. Blant pakistanere, tyrkere og vietnamesere er det en betydelig andel som passes av en slektning, mens dette er lite utbredt i den norske gruppen.

I figur 3.7 har vi først vist andelene som går i enten heldagsbarnehage, halvdagsbarnehage eller lekepark, dernest andelene som går i enten heldagsbarnehage, halvdagsbarnehage eller familiebarnehage, og til sist det «strengeste» målet: andelene som går i enten heldagsbarnehage eller familiebarnehage. I de norske og vietnamesiske gruppene går 9 av 10 barn i alderen 4–6 år i en eller annen organisert barne-tilsynsordning. Av tyrkiske og pakistanske barn i samme aldersgruppe er det bare 5 av 10 som deltar i slike ordninger, blant somaliere 6 av 10.

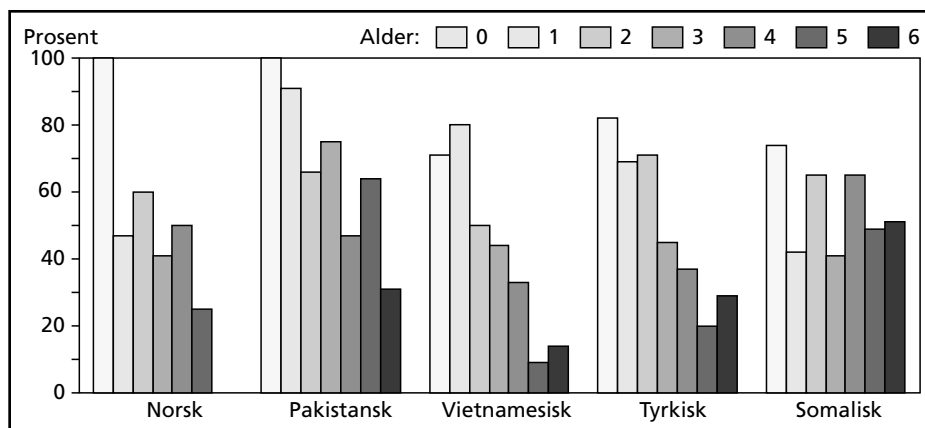
Ønsker om barnetilsyn

Det er to gode grunner for å sammenholde de faktiske tilsynsordningene barna har, med foreldrenes ønsker om tilsyn. For det første kan syn på hva slags tilsynsordning som er best egnet for barn i ulike aldersgrupper være en forklaring på etniske forskjeller i barnehagebruk. Denne problemstillingen vil vi ta opp igjen i kapittel 5, når vi skal analysere hva som er utslagsgivende for valg av tilsynsordning. For det andre er det, i et brukerperspektiv, interessant i seg selv hvor godt den faktiske bruken av den kommunale, og for så vidt også private, produksjonen av barnetilsyn stemmer overens med foreldrenes ønsker. Vi vil derfor her se nærmere på hvordan de faktiske barnetilsynsordningene stemmer overens med hva slags ordning foreldrene sier de helst ville ha hatt.

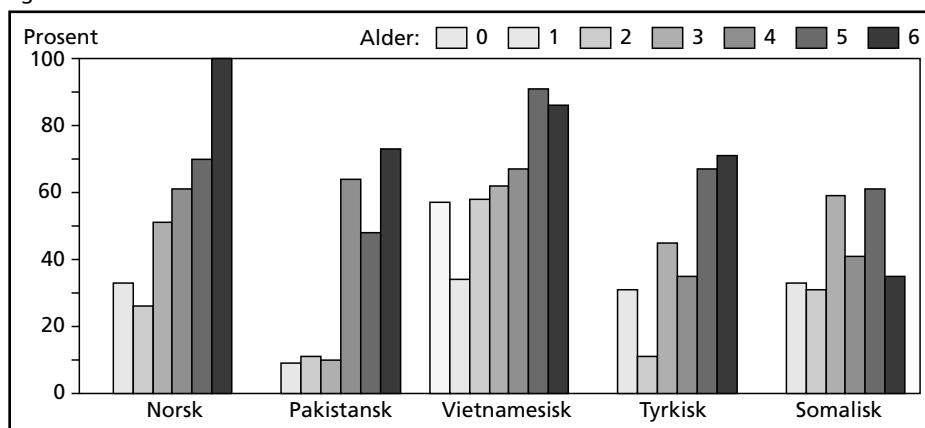
Ønskene om barnepass varierer betydelig mellom de ulike etniske gruppene og etter barnas alder, jamfør figur 3.8 og 3.9. (Grunnlagsmaterialet for figurene, samt data for ønske om andre typer pass finnes i tabellvedlegget). Med ønske mener vi her den tilsynsordning foreldrene ville ha valgt dersom de kunne velge fritt, uavhengig av pris og tilgjengelighet. De norske og vietnamesiske foreldrene ønsker seg i stor grad barnehage. Særlig gjelder dette for de større barna, men interessen for halvdagsbarnehage, familiebarnehage, og for vietnameserne også heldagsbarnehage, er tilstede også for de helt små barna. Likevel svarer mange vietnamesere at de godt kunne tenke seg å være hjemme med de minste barna. Dette betyr enten at vietnameserne ikke har sterke preferanser for den ene eller andre tilsynsordningen, eller at de kunne tenke seg kombinasjonsløsninger. I alle grupper er det en klar preferanse for å være hjemme med de minste barna. Pakistanske foreldre ser ut til å

mene at halvdagsbarnehage passer best for to- treåringene, mens fire-, fem- og særlig seksåringene gjerne kan gå i heldagsbarnehage. I den tyrkiske gruppen går det et klart skille mellom fire- og femåringene: mens bare 35 prosent av fireåringene har foreldre som ønsker at de skal gå i heldagsbarnehage, har denne andelen vokst til 7 av 10 fem- og seksåringene. Det er også betydelig interesse for halvdagsbarnehage i alle gruppene, særlig for to-, tre- og fireåringene. Interessen for barnepark, familiebarnehage, dagmamma eller praktikant og pass av slektninger er jevnt over liten. Det er likevel en noe større interesse for å benytte seg av hjelp fra slektninger blant de etniske minoritetene enn det er blant etniske nordmenn.

Figur 3.8 Andel av foreldrene som ønsker at barna skal passes av mor/far, etter etnisitet og barnets alder

Figur 3.9 Andel av foreldrene som ønsker at barna skal gå i heldagsbarnehage, etter etnisitet og barnets alder

Likevel viser det seg at flertallet av de foreldrene som benytter seg av slektninger til å passe barna, egentlig hadde ønsket en annen ordning. Generelt er det betydelig misforhold mellom hva slags tilsyn foreldrene ønsker, og hva de har. For eksempel er det en betydelig andel av foreldrene med minoritetsbakgrunn som ønsker barnehage som ikke har det, noe som framgår ved å sammenligne figur 3.9 med figur 3.7, og av figur 3.6 Til tross for at interessen for halvdagsbarnehage er stor, er det svært få av barna til dem som ønsker slikt tilsyn som faktisk har plass i halvdagsbarnehage. Når det gjelder heldagsbarnehage er det noe større andel av barna som har fått plass, men også her er det bare 48 prosent av pakistanske, 27 prosent av tyrkiske, og 38 prosent av somaliske barn av foreldre som ønsker heldagsbarnehage, som har plass i heldagsbarnehage. Til sammenligning har 70 prosent av norske barn med foreldre som ønsker heldagsbarnehage slik plass. Dette gjenspeiles også i andelen av barna som er hjemme med foreldrene som egentlig ikke ønsker det: 57 prosent av de pakistanske barna, 65 prosent av de tyrkiske og 66 prosent av de somaliske barna er hjemme med foreldre som ikke ønsker det. Det samme gjelder for tre av ti av de vietnamesiske og de norske barna.

Tabell 3.1 Andel av barna som har ulike tilsynsformer, etter om foreldrene ønsker denne tilsynsformen eller ikke

		Mor/far		Slektning i husstanden		Slektning utenfor husstanden		Dagmamma/praktikant	
			N		N		N		N
Ønsker ikke tilsynsformen	Norsk	0,30	50	0,01	87	0,04	88	0,01	86
	Pakistansk	0,57	29	0,04	80	0,02	83	0,00	83
	Vietnamesisk	0,29	52	0,04	84	0,05	85	0,06	83
	Tyrkisk	0,65	42	0,06	85	0,14	80	0,01	84
	Somalisk	0,66	44	0,01	91	0,01	91	0,02	87
Ønsker tilsynsformen	Norsk	0,56	39	0	2	0,00	1	0,00	3
	Pakistansk	0,91	56	0	4	1,00	1	0,00	1
	Vietnamesisk	0,73	38	0,4	5	0,50	4	0,32	6
	Tyrkisk	0,76	45	0	6	0,62	5	0,50	2
	Somalisk	0,68	53	0,11	17	0,13	6	0,00	10
Total	Norsk	0,41	89	0,03	85	0,04	88	0,01	89
	Pakistansk	0,80	85	0,06	89	0,03	84	0,00	85
	Vietnamesisk	0,48	89	0,06	85	0,07	89	0,08	89
	Tyrkisk	0,71	86	0,01	97	0,17	85	0,03	86
	Somalisk	0,67	97	0,03	444	0,02	97	0,02	97

Tabell 3.2 Andel av barna som har ulike tilsynsformer, etter om foreldrene ønsker denne tilsynsformen eller ikke

		Familie- barnehage		Heldags- barnehage		Halvdags- barnehage		Lekepark	
		N		N		N		N	
Ønsker ikke tilsyns- formen	Norsk	0,03	81	0,30	47	0,01	64	0,07	80
	Pakistansk	0,00	84	0,08	58	0,02	60	0,02	82
	Vietnamesisk	0,00	84	0,22	32	0,04	75	0,01	88
	Tyrkisk	0,00	83	0,13	57	0,03	65	0,01	84
	Somalisk	0,00	94	0,25	60	0,05	79	0,00	94
Ønsker tilsyns- formen	Norsk	0,15	8	0,70	42	0,13	25	0,13	9
	Pakistansk	0,00	1	0,48	27	0,05	25	0,00	3
	Vietnamesisk	0,00	5	0,59	58	0,07	14	0,00	1
	Tyrkisk	0,03	3	0,27	30	0,29	21	0,00	2
	Somalisk	0,00	3	0,38	37	0,06	19	0,00	3
Total	Norsk	0,04	89	0,49	89	0,05	89	0,08	89
	Pakistansk	0,00	85	0,21	85	0,03	85	0,02	85
	Vietnamesisk	0,00	89	0,46	89	0,05	89	0,01	89
	Tyrkisk	0,01	86	0,18	86	0,09	86	0,01	86
	Somalisk	0,00	97	0,30	97	0,05	97	0,00	97

Oppsummering

Hva slags tilsynsordninger barna faktisk har varierer betydelig mellom de ulike etniske gruppene, og med barnas alder. I alle gruppene er det vanlig at de minste barna (spedbarn og ettåringene) passes av mor eller far. I den norske og den vietnamesiske gruppen faller imidlertid andelen av barna som passes av mor eller far betydelig allerede for toåringene, og passet overtas i stor grad av heldagsbarnehager. I de øvrige gruppene holder andelen som passes av mor og far seg stor helt opp til fem- og seksåringene. Også for disse er det nå heldagsbarnehage som er den vanligste tilsynsformen. Blant de etniske minoritetene er det også en god del bruk av halvdagsbarnehage for de største barna, og en del av de minste barna passes av slektninger. Det er få etnisk norske barn som passes av slektninger.

Det er også et betydelig misforhold mellom hva slags tilsyn foreldrene ønsker, og hva slags tilsyn barna faktisk har. Ikke minst er det mange som ønsker barnehage, men ikke har det.

4 Foreldres vurdering av kvaliteten på barnehagene

Kvalitet er et begrep som kan ha ulikt innhold avhengig av hvilket ståsted man har. Det er rimelig å anta at dette også gjelder foreldres vurdering av hva som er et godt tilsynstilbud for barna deres, og hva som ikke er det. Oppfatninger om kvalitet er trolig en sentral faktor når foreldre skal velge tilsynsordning for barna sine. Det er også grunn til å tro at det eksisterer kulturelt betingede forskjeller i vurderingen av hva som er et tilbud av god kvalitet. Er det for eksempel slik at foreldre fra etniske minoriteter i mindre grad er tilfreds med barnehagen enn etnisk norske foreldre eller at de er fornøyde og misfornøyde med ulike ting?

Nedenfor vil vi først kort beskrive foreldrenes generelle tilfredshet med barnehagen, før vi går videre med en mer detaljert gjennomgang av hvilke sider ved barnehager og barnehagebruk som foreldrene oppga at de var henholdsvis fornøyd eller misfornøyd med. Vi vil også gi en kort gjennomgang av i hvilken grad foreldrene føler seg utrygge når barna deres passes av andre. Til sist vil vi gi en oppsummering av hovedpunktene i foreldrenes vurderinger av kvaliteten på barnehagene.

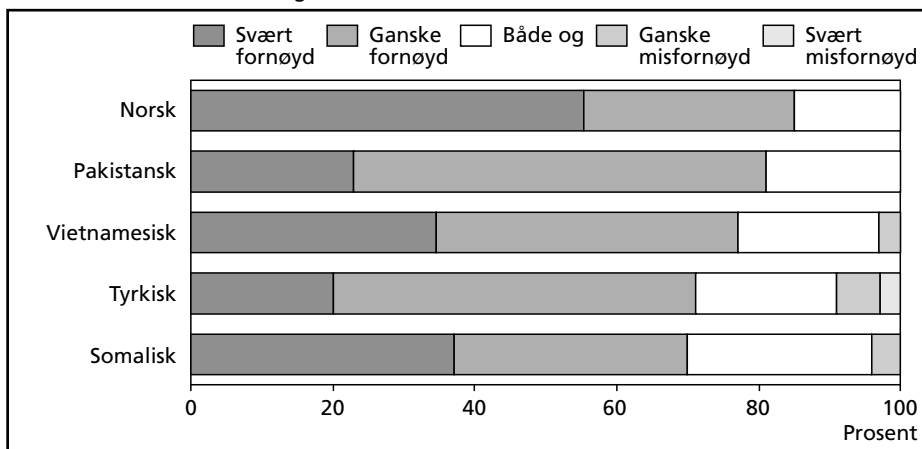
4.1 Generell tilfredshet med barnehagen

Samtlige foreldre som hadde eller hadde hatt barn i barnehage, oppga hvor fornøyde de var med barnehagen på en skala fra «svært fornøyd» til «svært misfornøyd». Materialet viser at den generelle vurderingen av barnehagene jevnt over går i positiv retning. Særlig er det verdt å merke seg at det er svært få som er direkte misfornøyd.

Nærmere 80 prosent av foreldrene er svært eller ganske fornøyd med barnehagen barna deres hadde plass i. Mens et flertall av de norske foreldrene – 56 prosent – er svært fornøyd med barnehagen, ser vi at flertallet av innvandrereforeldrene bare er ganske fornøyd. De tyrkiske og somaliske foreldrene merker seg ut som mindre fornøyd med barnehagen enn de andre foreldregruppene.

Det er likevel viktig å være oppmerksom på at dette er en type spørsmålsformulering som generelt gir mer positive svar enn det som er tilfelle for mer

Figur 4.1 Grad av fornøydhhet med barnehagen, etter etnisitet. Prosent av foreldre som har eller har hatt barn i barnehage.

* Det er ikke skilt mellom kommunale og private barnehager.

spesifikke spørsmål. En slik effekt blir ytterligere forsterket av at intervjuene er gjennomført ved hjemmebesøk – direkte kontakt mellom intervjuer og intervjuobjekt har også vist seg å øke tilbøyeligheten til å svare positivt. I tillegg har vi her en viss fare for seleksjon. De som er svært misfornøyd med barnehagen vil trolig ta barna sine ut og finne andre tilsynsordninger. Når det er sagt gir spørsmålet likevel en generell indikator på hvilken retning vurderingen av barnehagene går – positiv eller negativ.

Materialet viser at foreldrene i hovedsak er fornøyde med kvaliteten på barnehagen, men setter de pris på de samme tingene? Det som presenteres om dette i neste avsnitt er i stor grad basert på svar på «åpne» spørsmål, det vil si at vi ikke hadde formulert ferdige svaralternativer. Kvalitative data av denne typen kan gi mye og nyttig informasjon, men er samtidig vanskelige å systematisere i prosenter og grafer. De hovedkategoriene som brukes nedenfor vil derfor nødvendigvis være generelle og skjule en del individuelle variasjoner. Like fullt beskriver de markerte tendenser i foreldrenes vurderinger.

4.2 Hva er foreldrene fornøyde med i barnehagen?

Spørsmålet om hva foreldrene var mest fornøyde med ved barnehagen viste seg både å skille og samle de ulike etniske foreldregruppene. Enkelte forhold ble trukket fram som positivt i alle grupper, mens andre viste større variasjon. Nedenfor vil vi gå gjennom de viktigste tendensene i materialet.

Tabell 4.1 Hva foreldrene var mest fornøyd med i barnehagen, etter etnisitet. Prosent av alle som har eller har hatt barn i barnehage

	Norsk	Pakistansk	Vietnamesisk	Tyrkisk	Somalisk
Personalet	72	48	33	42	36
Pedagogisk opplegg	32	19	42	11	24
Samvær med andre barn	9	12	28	35	29
Lærer norsk språk	6	12	35	41	32
Mye uteaktiviteter	20	4	0	6	4
Liten barnehage	17	0	0	3	4
Annet	28	54	23	33	46
N (189)	54	26	44	37	28

Innsatsen til personalet i barnehagen var ett av de to forholdene som jevnt over ble trukket fram som noe positivt i alle foreldregrupper. Tilfredsheten med personalet var størst blant de norske foreldrene, hvor mer enn 7 av 10 trakk fram de ansattes innsats som positiv. Blant de etniske minoritetene var det færre som trakk fram fornøydhet med personalet, men det var likevel et av de forholdene som ble nevnt av flest. Blant pakistanske foreldre oppgir nesten halvparten at de er fornøyde med personalets innsats, blant tyrkerne 42 prosent og blant vietnameserne og somalierne omkring 35 prosent. Vanlige formuleringer var at de tok godt vare på barna, at de hadde tid til å høre på dem og være sammen med dem. Andre satte spesielt pris på at de ansatte var flinke til å orientere foreldrene om barnas individuelle utvikling og mer generelt hvilke aktiviteter barnehagen planla framover. Kreativitet var også en egenskap ved barnehagepersonalet som foreldrene satte svært høyt, eller rett og slett at det virket som de var oppriktig glade i barna. Blant foreldre med minoritetsbakgrunn var det dessuten mange som la vekt på at de som foreldre ble tatt godt imot av personalet, på tross av språkproblemene. En av mødrene uttrykte det på denne måten: «Personalet i barnehagen er så hyggelige mot meg. Jeg kan snakke med dem om alt uten å føle meg dum. Jeg snakker dårlig norsk, men de forstår meg likevel.»

En annen egenskap ved barnehagen som mange trekker fram som positiv, er det pedagogiske opplegget. Som vi har vært inne på tidligere er det i denne typen framstillinger nødvendig å kategorisere kvalitativ informasjon (åpne spørsmål) i samle kategorier. Begrepet «pedagogisk opplegg» er et eksempel på dette. Den vanligste formuleringen fra foreldrenes side var at barna lærer mye i barnehagen og at det er faste rutiner i hverdagen slik at foreldrene får mulighet til å forberede både seg selv og barna på hva dagen skal inneholde. Under betegnelsen pedagogisk

opplegg har vi også plassert de uttalelsene som var knyttet til sosialisering. Måltidsrutinene ble forbedret, i likhet med barnas evne til å dele leker og oppmerksomhet. Blant de pakistanske foreldrene ble dette ofte formidlet ved formuleringen at barna lærte disiplin i barnehagen.

Foreldre fra etniske minoriteter som nevnte det pedagogiske opplegget spesielt, trakk i tillegg ofte fram morsmålsundervisningen og de tospråklige assistentene som noe positivt. Staten gir barnehagene og kommunen et økonomisk tilskudd for hvert barn som mottar tospråklig assistanse. Hensikten er at alle barna skal integreres i ett fellesskap. De tospråklige assistentene skal medvirke til at barna kan forstå og gjøre seg forstått i barnehagen og bidra til brobygging og kulturformidling mellom minoritetsspråklige og norskspråklige barn. I tillegg er assistentene ment å ha en viktig oppgave i å bidra til god kontakt mellom foreldrene og barnehagen. (Barne- og Familiedepartementet: Rundskriv Q-2/98 B) Tilbakemeldingene fra foreldrene tyder på at tospråklige assistenter har en positiv effekt nettopp ved å gi økt trygghet både for foreldre og barn. For det første får foreldrene nødvendig informasjon om barnehagen på et språk de behersker fullt ut. Dette sikrer at informasjonen fra barnehagen når fram og at misforståelser i større grad kan unngås. For det andre blir foreldrene selv bedre i stand til å kommunisere sine tanker og bekymringer til de ansatte hvis de kan kommunisere på morsmålet. Terskelen for å stille spørsmål blir lavere og tiltroen til at de blir hørt i sine krav, for eksempel i forhold til religiøse påbud, vokser. Dette kommer i tillegg til tilfredsheten med det mer formelt pedagogiske aspektet – at barna får utvikle morsmålet sitt.

En mer generell fordel ved barnehagebruk som foreldre fra etniske minoriteter var spesielt opptatt av, var muligheten ungene fikk til samvær med andre barn. Denne siden ved barnehagebruken ble trukket fram av nesten 30 prosent av de vietnamesiske og somaliske foreldrene og 35 prosent av de tyrkiske. Blant de pakistanske foreldrene var andelen noe lavere – 12 prosent. Vanlige formuleringer var at barna slipper å kjede seg når de er i barnehagen. De får nye venner og utvikler seg raskere enn hvis de hele tiden skulle være hjemme med en av foreldrene. Flere la også vekt på at barna gjennom barnehagen får mulighet til å utvikle et sosialt nettverk til de skal begynne på skolen.

I forlengelsen av dette var det også et poeng for mange at barna gjennom leken og samværet i barnehagen får anledning til å utvikle språket. Det at barna lærer å snakke norsk, var noe av det foreldrene i de etniske minoritetene satte aller mest pris på ved barnehagene. Dette ble nevnt helt eksplisitt av mellom 30 og 40 prosent av de tyrkiske, vietnamesiske og somaliske foreldrene og 12 prosent av de pakistanske. De fleste var først og fremst opptatt av at barna lærte seg norsk mye raskere i barnehagen enn det de ville gjort ellers, men en del opplevde det også som en stor

fordel at barnehagen gjorde barna bedre kjent med den norske kulturen og det norske samfunnet. Prioriteringen av språkopplæring kom også fram da vi spurte foreldrene hva de var misfornøyde med. Flere, særlig blant pakistanerne, var opptatt av at det var for mange barn med samme morsmål i barnehagen, og at barn med samme språkbakgrunn i for stor grad fikk leke med hverandre. Dette førte til at den norske språkutviklingen hos disse barna ikke gikk så raskt som den kunne ha gjort. Også andre steder i materialet finner vi klare tegn på at foreldrene ønsker at barna skal lære norsk språk, noe vi vil komme tilbake til i kapittel fem under diskusjonen av hva som bestemmer foreldrenes valg av tilsynsordning.

De etnisk norske foreldrene i bydel seks var i mye mindre grad eksplisitt opptatt av de mulighetene barnehagen gir for språkutvikling og samvær med andre barn. Derimot nevnte de oftere barnehagens størrelse og omfanget av uteaktivitetene. 17 prosent nevnte at de så det som en fordel at barnehagen var liten. Et begrenset antall barn førte til at kontakten mellom de ansatte og barna ble tettere. Barna fikk individuell oppfølging og ble raskt trygge i barnehagen. Inntrykket av at mange av foreldrene opplever at barnehagens størrelse påvirker kvaliteten blir styrket av at argumentet går igjen når de beskriver hva de er misfornøyde med. For store avdelinger med mange barn og ansatte å forholde seg til, føles tydeligvis mindre trygt både for barn og voksne.

At barna var mye ute den tiden de var i barnehagen viste seg å være noe som ble oppfattet forskjellig av ulike grupper av foreldre. Blant de etnisk norske foreldrene ble mye uteaktiviteter trukket fram som positivt av rundt 20 prosent. Mange satte stor pris på at barnehagene brukte tilbudene i bydelen aktivt slik at barna ble bedre kjent med nærmiljøet sitt. Andre la større vekt på at barna fikk fysiske utfordringer i forbindelse med aktivitetene som gjorde dem tøffere og mer robuste. Som en av foreldrene beskrev det: «Vi synes det er viktigere at de blir tøffe enn at de lærer å veve.» I likhet med barnehagens størrelse, blir også denne tendensen sterkere hvis vi sammenholder med hvor mange foreldre som var misfornøyde med at barnehagen ikke prioriterte uteaktiviteter. Blant foreldre fra etniske minoriteter ble ikke uteaktiviteter nevnt eksplisitt som noe positivt av flere enn cirka fem prosent. Dette behøver i seg selv ikke bety at det oppfattes negativt. Flere av foreldrene, og da særlig de vietnamesiske, trakk imidlertid fram mye uteaktiviteter da de ble spurt om det var noe de var misfornøyd med ved barnehagen. Dette antyder at vi har med en kulturforskjell å gjøre.

4.3 Hva er foreldrene misfornøyde med i barnehagen?

Som vi beskrev innledningsvis i kapittelet oppgir de fleste foreldrene at det er svært, eller ganske fornøyde med barnehagen. Samtidig viste det seg at det var enkelte sider ved barnehagen som mange av foreldrene ønsket annerledes. Spørsmålet om hva foreldrene var spesielt fornøyde med viste at det, i det minste på noen områder, var stor enighet om hva som oppfattes som positivt ved barnehagen. Da vi ba foreldrene beskrive hva de var misfornøyde med, fant vi imidlertid mer markerte forskjeller mellom de etnisk norske foreldrene og foreldre med minoritetsbakgrunn.

Blant de norske foreldrene var det to områder som utmerket seg i kritikken av barnehagene. For det første dårlig utemiljø og utearealer, for det andre mangelen på faglært personale og kontinuitet i bemanningen. Hele 30 prosent av de norske foreldrene var misfornøyd med barnehagens utearealer, noe som var en minimal kilde til bekymring blant resten av foreldrene. Dårlig utemiljø eller utearealer ble i denne sammenhengen brukt til å beskrive alt fra utrygge eller mangelfullt utstyrte lekeplasser, til barnehagens beliggenhet i forurensede områder. Det var også 13 prosent av de norske foreldrene som var misfornøyde med innearealene og utstyret i barnehagen – en bekymring de delte med nesten 10 prosent av de vietnamesiske foreldrene. Den andre hovedkritikken fra de norske foreldrene, var knyttet til en stadig mangel på faglært personale. Nesten 30 prosent etterlyste enten en førskolelærer knyttet til barnehagen eller større kontinuitet i bemanningssituasjonen. Flere av barnehagene hadde åpenbart problemer med å ansette en førskolelærer og foreldrene var bekymret over hvilken effekt dette ville ha på det faglige, pedagogiske opplegget i barnehagen. Mangelen på førskolelærere i barnehagen er ikke noe ukjent problem. Det var også misnøye med den store utskiftingen av ansatte som mange av barnehagene opplever. Innvendingen fra de fleste foreldrene var at barna

Tabell 4.2 Hva foreldrene var misfornøyde med i barnehagen, etter etnisitet. Prosent av alle som har eller har hatt barn i barnehage

	Norsk	Pakistansk	Vietnamesisk	Tyrkisk	Somalisk
Utemiljø/arealer	30	3	0	0	0
Innearealer/utstyr	13	0	9	4	0
Mangler faglærte/ lite kontinuitet i bemanningen	27	9	6	4	0
Kommunikasjon m/barnehagen	4	12	3	17	20
Omsorg	9	15	40	17	16
Annet	39	33	20	25	36
N (188)	54	26	44	36	28

trenger tid til å knytte seg til og bli trygge på de ansatte i barnehagen, noe som åpenbart blir vanskeligere når personalet hele tiden byttes ut. Etterlysningen av førskolelærere fant vi i all hovedsak blant de etnisk norske foreldrene, men misnøyen med ustabil bemanningssituasjon kunne gjenfinnes hos flere grupper. Nesten 10 prosent av pakistanerne nevnte dette, 6 prosent av vietnameserne og 4 prosent av tyrkerne.

Foreldre med minoritetsbakgrunn var likevel i hovedsak mer misfornøyde med andre områder. Noe som ble trukket fram av mange er det vi har kalt manglende kommunikasjon med barnehagen. Denne kritikken har to sider som henger nært sammen. For det første opplever mange av foreldrene at de ikke får den informasjonen som er nødvendig for å følge opp barnas aktiviteter i barnehagen. Flere kunne nevne eksempler på situasjoner hvor de først i etterkant var blitt klar over at det var forventet at de skulle møte opp på avslutninger eller til samtaler med barnehagepersonalet. For det andre var det mange foreldre som uttrykte bekymring for at deres krav om at barna måtte følge enkelte religiøse påbud ikke ble tatt alvorlig nok av de ansatte. Den vanligste uttalelsen her, var at foreldrene var usikre på om barna ble servert svinekjøtt i barnehagen. Svært få refererte til tilfeller hvor dette faktisk hadde skjedd og det er liten grunn til å tro at barnehagepersonalet gir muslimske barn mat de ikke skal ha. Foreldrenes bekymring illustrerer likevel at det eksisterer et kommunikasjonsproblem. Særlig foreldre som snakker dårlig norsk får i mange tilfeller mindre informasjon fra barnehagen enn det de har behov for. Flere oppga at de i utgangspunktet var fornøyde, men etterlyste bruk av tolk eller ansettelse av tospråklige assistenter. Trygghet i bruk av barnehage henger nært sammen med foreldrenes – og barnas – mulighet til å forstå og gjøre seg forstått.

Markert misnøye, særlig blant de vietnamesiske foreldrene, var det også med omsorgen i barnehagen. I all hovedsak knyttes misnøyen til fire forhold: for mye uteaktivitet, skader og uhell i lek med andre barn, dårlig hygiene og mangel på varm mat. Blant de vietnamesiske foreldrene er det hele 40 prosent som trekker fram ett eller flere av disse forholdene, men også i de andre etniske minoritetsgruppene er det mellom 15 og 20 prosent som er misfornøyd med det samme. Det klart flest var misfornøyde med, var at barnehagene legger så stor vekt på at barna skal være ute. Ovenfor beskrev vi hvordan 20 prosent av de norske foreldrene i bydel seks trakk fram uteaktivitetene som noe de var spesielt fornøyd med ved barnehagen. Den «norske» innstillingen at det ikke finnes dårlig vær, bare dårlige klær, finner imidlertid dårlig klangbunn hos en del foreldre med minoritetsbakgrunn. Vietnameserne uttrykte ofte stor bekymring for at barna var ute i all slags vær. Mange mente at barna ikke var så robuste som norske og derfor oftere ble forkjølet og frøs når de måtte være ute. («Innvandrerbarn er ikke så sterke som norske barn og blir lettere syke når de må være ute om vinteren i 2–3 timer») At barnehagen ikke var fleksibel på dette punktet opplevde flere som vanskelig. Hvis det først var lagt opp til

uteaktiviteter måtte alle barna være med, selv om foreldrene mente det var for kaldt eller at barnet ikke var helt i form. Også i de andre foreldregruppene var skepsisen mot uteaktivitetene stor hos enkelte – som en mor uttrykte det: «Hvorfor må barna være ute når det er vinter?».

Flere av foreldrene var dessuten opptatt av at barna skadet seg mens de var i barnehagen. Misnøyen var særlig knyttet til at personalet ikke grep inn i konflikter mellom barna og at de ikke var oppmerksomme nok under barnas lek. («De ansatte bare står og røyker – de er alt for passive i forhold til barna når de er ute») I tillegg var det flere som var lite tilfreds med hygienen, for eksempel av barna ikke fikk byttet bleie ofte nok. Noen syntes også det var problematisk at barna ikke fikk minst ett varmt måltid når de var i barnehagen hele dagen. Blant de etnisk norske foreldrene var det om lag 10 prosent som var misfornøyde med forhold i barnehagen som kan knyttes til det vi her har kalt omsorg. Det er imidlertid ikke for mye uteaktiviteter eller mangel på varm mat som trekkes fram, men snarere uhell og skader under lek og i noen få tilfeller også hygien i barnehagen.

Som nevnt innledningsvis har det vært nødvendig å etablere temmelig brede samlekategorier i forbindelse med presentasjonen av det kvalitative materialet. Likevel endte vi opp med høye prosenter i «annet»-kategorien både med hensyn til fornøydhet og misfornøydhet. Gjennomgangen av foreldrenes svar viser at det likevel i hovedsak var to forhold som ble nevnt av et så stort antall foreldre¹ at vi med en viss rett kan kalle det tendenser: Pris og geografisk nærhet til barnehagen. Tilbakemeldingene, både gjennom intervjuuskjemaene og fra intervjuerne, tyder på at mange foreldre synes barnehagen er alt for dyr. Dette er en tendens vi også finner igjen andre steder i materialet. En annen kilde til misnøye som går igjen i alle grupper, er at barnehagen ligger for langt fra bostedet. At geografisk nærhet generelt oppfattes som en fordel, ble også illustrert ved at flere foreldre trakk fram dette som noe de var spesielt fornøyde med.

I tillegg var foreldrene opptatt av en del forhold som kan knyttes mer direkte til enkelte av de etniske gruppene. Blant de norske foreldrene var det mange som etterlyste mer fleksibel åpningstid i barnehagene, enten i form av flere regulære halvdagsplasser eller gjennom lengre åpningstider slik at det ble lettere å tilpasse henting og bringing av barna til foreldrenes arbeidstid. Flerkulturelle barnehager ble også trukket fram som noe positivt blant flere av de norske foreldrene. Vårt materiale tyder på at det er flere av de norske foreldrene som opplever kulturelt og etnisk mangfold som en fordel enn som en ulempe. Ett av foreldreparene var misfornøyde med at barnehagen ikke hadde noen barn med minoritetsbakgrunn fordi

¹ Dette er hovedtendenser i foreldrenes svar både i forhold til hva de var fornøyde med og hva de var misfornøyde med. Det er ved å slå sammen disse to at det blir legitimt å snakke om tendenser.

barna ikke blir forberedt på den hverdagen som møter dem når de begynner på skole i bydelen.

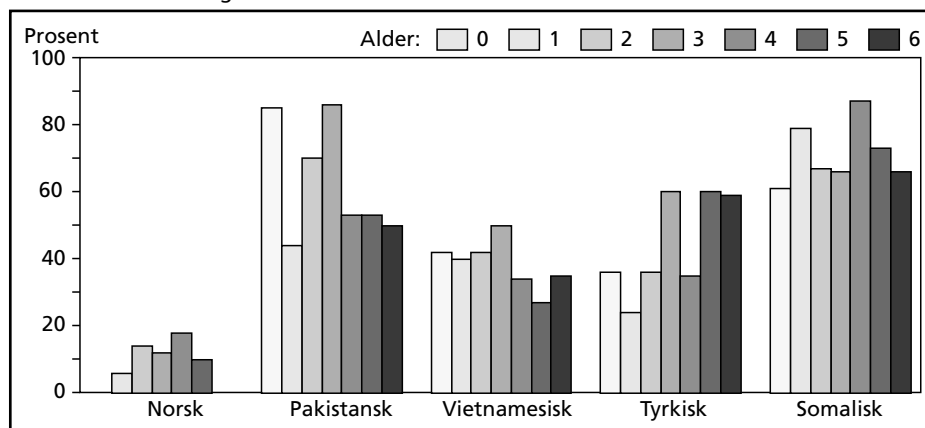
Mer spesielt for de etniske minoritetene var det mange av foreldrene som savnet morsmålsundervisning til barna og den generelle støtten en tospråklig assistent kunne gi både til barn og foreldre. Flere reagerte også på det de opplever som manglende respekt for voksne i norske barnehager. Mange av foreldrene mente at tonen i barnehagen mellom voksne og barn ikke var god, og at det skapte ekstra utfordringer å få barna til å forstå at hjemme var det andre regler som gjaldt.

Blant somaliske foreldre var det flere som oppga at de ønsket mer morsmålsundervisning og opplæring i egen kultur og religion. Enkelte var også bekymret over at barna lærte om en annen religion enn sin egen. Denne tendensen fant vi imidlertid ikke i samme grad blant pakistanske foreldre. Der var det heller flere som la vekt på at det var for lite norskundervisning i barnehagen og at ungene ikke ble godt nok forberedt til skolestart. At barna derimot ble forklart hvordan barn ble til, kunne flere av foreldrene godt ha klart seg uten. Enkelte av de pakistanske foreldrene var dessuten lite fornøyd med at det var få norskspråklige barn i barnehagen fordi det gjorde det vanskeligere for barna å lære seg norsk.

4.4 Utrygghet

Materialet viser at foreldre med minoritetsbakgrunn er klart mer utrygge når barna deres passes av andre, enn det vi finner for de norske foreldrene i utvalget. I tillegg

Figur 4.2 Prosent av foreldrene som er utrygge når barna passes av andre enn foreldrene, etter barnas etnisitet og alder

er det verdt å merke seg at andelen som oppgir å være utrygge når barna passes av andre, er svært høy spesielt blant de pakistanske og somaliske foreldrene.

Det er lite som tyder på at det samlet sett er noen klar sammenheng mellom barnas alder og hvorvidt foreldrene er utrygge når de passes av andre. (Antall barn i hver alderskategori er imidlertid så lavt at det er tvilsomt om en slik effekt ville ha kommet klart fram.) Blant de etnisk norske foreldrene fant vi heller ingen sammenheng mellom barnehagebruk og utrygghet. Et stort flertall – over 70 prosent – både blant de som har barnehageplass og de som ikke har det, oppgir at de aldri er utrygge når barna passes av andre. Flertallet av de som er utrygge, oppgir at de kun er det en sjelden gang eller av og til. Blant foreldre med minoritetsbakgrunn er det derimot en tendens til at de uten barnehageplass oftere er utrygge når barna passes av andre, enn de som har barn i barnehage. Forskjellen er særlig markant blant de vietnamesiske og somaliske foreldrene. Utryggheten blant foreldre uten barnehageplass kan tolkes på flere måter. På den ene siden kan det være slik at disse foreldrene

Tabell 4.3 Prosent av foreldrene som er utrygge når barna passes av andre enn foreldrene etter barnas etnisitet og barnehagebruk

	Norsk		Pakistansk		Vietnamesisk		Tyrkisk		Somalisk	
	Ikke bhg.	Bhg.	Ikke bhg.	Bhg.	Ikke bhg.	Bhg.	Ikke bhg.	Bhg.	Ikke bhg.	Bhg.
Nei, aldri	75	74	35	39	47	61	57	32	20	20
Ja, ofte	..	2	56	48	21	7	22	21	60	27
Ja, av og til	7	11	8	9	32	25	20	39	18	43
Ja, men sjelden	18	14	..	3	..	7	..	7	2	9
N	28	57	48	33	38	44	49	28	45	44

Tabell 4.4 Prosent av foreldrene som er utrygge når barna passes av andre enn foreldrene etter barnas etnisitet, alder og barnehagebruk

	Norsk		Pakistansk		Vietnamesisk		Tyrkisk		Somalisk	
	Ikke bhg.	Bhg.	Ikke bhg.	Bhg.	Ikke bhg.	Bhg.	Ikke bhg.	Bhg.	Ikke bhg.	Bhg.
1 år	7	..	44	..	36	100	32	100	79	..
2 år	33	7	73	..	58	20	36	33	62	82
3 år	..	13	83	100	46	57	25	83	57	84
4 år	..	18	65	37	..	37	27	45	90	83
5 år	..	12	77	34	100	20	50	71	64	77
6 år	..	0	..	85	33	36	50	67	78	61
N										

er mer engstelige enn andre for å levere barna sine fra seg og at de derfor velger å ikke ha barna i barnehage. Tilsvarende kan det tenkes at usikkerheten som er knyttet til å overlate barna sine til andre vil minke med økt erfaring – med andre ord at foreldre som bruker barnehage har fått redusert sin utrygghet som en konsekvens. På den andre siden kan tallene også være et uttrykk for at foreldrene sett under ett opplever barnehagen som et tryggere tilsynsalternativ enn andre løsninger og at foreldre med barnehageplass av den grunn er mindre utrygge enn de som må basere seg på andre ordninger når de har behov for barnetilsyn.

I en sammenheng hvor fokus settes på foreldrenes vurdering av kvaliteten på barnehagene, er det imidlertid vel så interessant å registrere den høye utryggheten blant barnehagebrukere med minoritetsbakgrunn, som å diskutere forskjeller mellom de med og uten barnehageplass. Den klare forskjellen mellom de etnisk norske foreldrene på den ene siden og minoritetsforeldrene på den andre gir et viktig perspektiv på informasjonen fra foreldrene som er beskrevet under punkt 4.3. hvor manglende kommunikasjon med barnehagen og kritikk av hvordan de ansatte ivaretok omsorgen for barna ble trukket spesielt fram blant de etniske minoritetene.

4.5 Oppsummering

Tilbakemeldingen fra foreldre som har eller har hatt barn i barnehage, tyder på at et flertall i alle etniske grupper er svært eller ganske fornøyde med kvaliteten på barnehagetilbudet. Likevel fant vi at tilfredsheten var lavere blant foreldre med minoritetsbakgrunn enn blant de etnisk norske foreldrene. På enkelte områder var oppfatningene om kvaliteten på norske barnehager svært like blant foreldre i ulike etniske grupper, men på andre områder viste det seg å være markerte variasjoner.

Personalet har en sentral rolle i barnehagen og hvordan foreldrene opplever at de blir mottatt av dem påvirker i stor grad deres vurdering av kvaliteten. En høy andel av foreldrene trakk fram personalet som kreative, faglig dyktige og oppriktig engasjert i både barn og foreldre. Samtidig ble større tilgang på førskolelærere etterlyst, særlig blant de etnisk norske foreldrene. Blant foreldre med minoritetsbakgrunn var dessuten flere av den oppfatning at personalet ofte sviktet i forhold til en del omsorgsoppgaver, for eksempel tilsynet av barna når de var ute og lekte. En annen tilbakemelding fra foreldrene som igjen viser personalets sentrale rolle, var forekomsten av kommunikasjonsproblemer. Noe av det som ble framhevet som positivt av flest foreldre, var forutsigbarhet i forhold til hva som skulle skje i barnehagen. Det gir foreldrene en viss trygghet å vite hva dagen inneholder for barna og hvilke

aktiviteter og prioriteringer som gjøres. Når kommunikasjonen svikter, øker utryggheten og materialet tyder på at det er en høy andel av foreldre fra etniske minoriteter som ikke synes at kommunikasjonen med barnehagen fungerer som den skal. I de tilfellene hvor barnehagen har en tospråklig assistent som snakker foreldrenes morsmål blir situasjonen lettere. Ved utgangen av 1995 var det imidlertid ikke mer enn litt over halvparten av tospråklige barn i norske barnehager som mottok tospråklig assistanse (Asplan Viak 1997).

Det viste seg også å være klare kulturforskjeller med hensyn til hvordan uteaktivitetene ble vurdert. Blant de etnisk norske foreldrene ble mye uteaktiviteter oftest trukket fram i positiv retning mens foreldre med minoritetsbakgrunn, og da særlig vietnamesiske, syntes barna var for mye ute. Derimot var foreldre med minoritetsbakgrunn svært fornøyde med at barna lærte norsk mens de var i barnehagen og at de fikk anledning til å knytte kontakter og sosialiseres i samværet med andre barn.

Materialet viste videre at foreldre med minoritetsbakgrunn er klart mer utrygge enn de norske foreldrene når barna deres passes av andre. Andelen som oppgir at de ofte er utrygge når barna passes av andre er særlig høy blant pakistanske og somaliske foreldre. Vi fant ingen klar sammenheng mellom barnas alder og foreldrenes utrygghet, men for foreldre med minoritetsbakgrunn viste det seg å være en tendens til at foreldre som ikke brukte barnehage var mer utrygge når barna ble passet av andre, enn foreldre som brukte barnehage.

5 Hva bestemmer valg av tilsynsordning?

En rekke offentlige publikasjoner om oppvekstvilkår for barn og unge med minoritetsbakgrunn har lagt stor vekt på barnehagens betydning som arena for norsk-opplæring og kontaktskaper i nærmiljøet. Både denne undersøkelsen og tidligere kartlegginger viser imidlertid at barnehagebruken blant etniske minoriteter er markert lavere enn blant nordmenn og at bruken av barnehager også varierer markant mellom de ulike minoritetsgruppene (Djuve og Pettersen 1998). Det er derfor nødvendig å spørre hva som styrer foreldres etterspørsel etter barnehageplasser, og da med et særlig fokus på eventuelle forskjeller mellom foreldre fra ulike etniske grupper. Kapitlet er delt i fem deler. Først vil vi ta for oss tilgangen på informasjon om barnehager, dernest rettes oppmerksomheten mot kjennetegn ved foreldre som velger barnehage, hva slags syn de har på hva som er til barnets beste og sammenhengen mellom barnehagebruk og holdninger til kvinners yrkesaktivitet. Til sist vil vi gjennomføre en sammenfattende analyse av hva som påvirker foreldres valg av tilsynsordning med utgangspunkt i de teoretiske vurderingene som ble beskrevet i kapittel to.

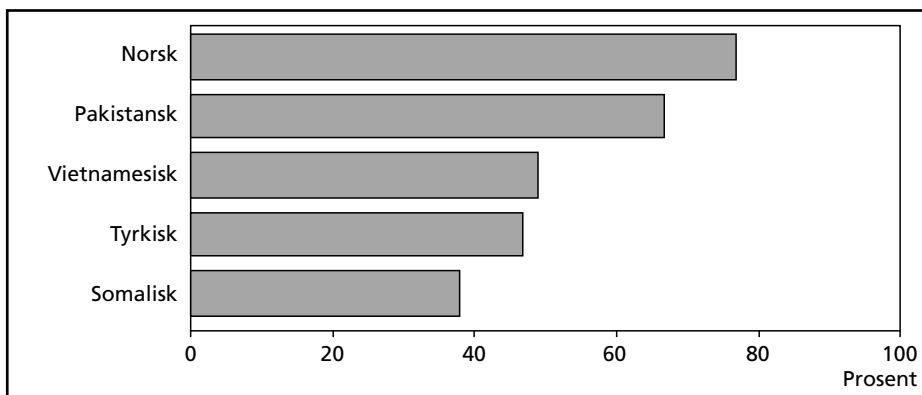
5.1 Tilgang på informasjon

En viktig forutsetning for at foreldre skal kunne treffe en beslutning om valg av tilsynsordning for barna sine, er at de har fått god nok informasjon om de ulike alternativene som eksisterer. En av våre antagelser har vært at foreldre innenfor de etniske minoritetene generelt vil ha større problemer med å orientere seg i forhold til barnehagetilbudet er etnisk norske foreldre. Det er særlig to årsaker til dette. For det første vil språkproblemer virke som en barriere for mange. For det andre vil en del av de foreldrene det her er snakk om, ha bakgrunn i land hvor offentlige tilsynsordninger for barn under skolealder ikke eksisterer eller er lite vanlig. I et slikt perspektiv blir det spesielt viktig å undersøke hvor mye og hvilken informasjon som faktisk når fram til småbarnsforeldre i de ulike etniske minoritetene.

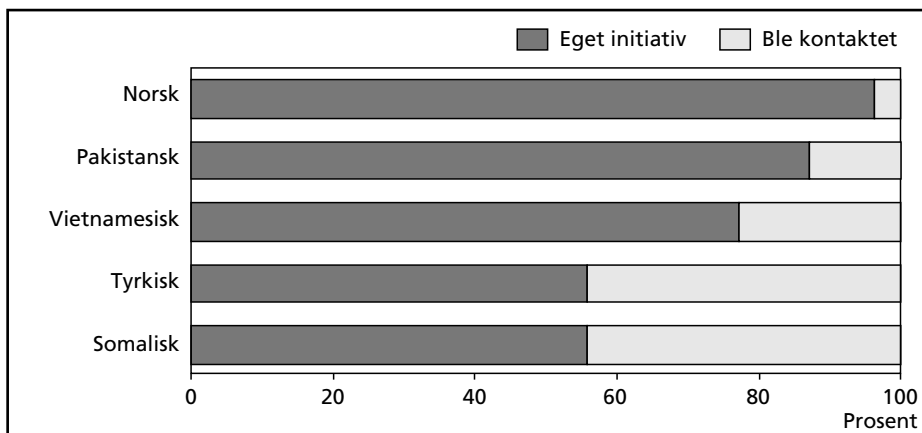
Hvem har fått informasjon og hvor kom den fra?

Det viste seg å være ganske store etniske variasjoner med hensyn til hvor mange som hadde mottatt informasjon om barnehage tilbudet. Blant de norske foreldrene var det nærmere 80 prosent som oppga at de hadde fått slik informasjon. I de etniske minoritetene var andelen langt lavere. Mindre enn halvparten av de pakistanske, tyrkiske og vietnamesiske foreldrene oppga at de hadde mottatt informasjon om barnehage tilbudet. Blant somaliene var andelen noe høyere – 67 prosent. En mulig forklaring på de store forskjellene, er at norske foreldre kjenner til barnehage tilbudet og er interessert i å søke. Foreldre med minoritetsbakgrunn som ikke har tenkt til å søke om barnehageplass vil heller ikke bruke tid og krefter på å innhente informasjon. En annen forklaring kan være at norske foreldre i større grad vet hvor de kan henvende seg. Av de norske foreldrene som hadde mottatt informasjon, viste

Figur 5.1 Prosent av foreldrene som har fått informasjon om barnehage tilbudet i bydelen, etter etnisitet

Figur 5.2 Prosent av foreldrene som fikk informasjon ved eget initiativ, eller ble kontaktet, etter etnisitet

det seg å være hele 97 prosent som selv hadde tatt initiativ til å skaffe seg de opplysningene de hadde behov for. Også blant tyrkiske og somaliske foreldre var det et stort flertall som oppga at den informasjonen de fikk, hadde de tatt initiativ til å skaffe seg selv. Blant pakistanske og vietnamesiske foreldre har 56 prosent selv henvendt seg til noen for å få informasjon mens resten er blitt kontaktet eller informert på annen måte.

I tillegg til faktisk interesse for å søke om barnehageplass er det rimelig å anta at en sosial bakgrunnsvariabel som foreldrenes utdanning kan bidra til å forklare hvem som selv tar initiativ til å innhente informasjon og hvem som ikke gjør det. Foreldre med høy utdanning vil trolig ha bedre forutsetninger for å finne ut av det byråkratiske systemet og dermed lavere terskel for å søke informasjon.

Tabell 5.1 Prosent av foreldrene som selv tok initiativ til å innhente informasjon, etter utdanningsnivå

	Lav		Middels		Høy	
	n	%	n	%	n	%
Mor	33	69	51	76	53	86
Far	18	67	47	77	59	87

Materialet viser at det er sammenheng mellom foreldrenes utdanningsnivå og i hvilken grad de selv har tatt initiativ til å innhente informasjon om barnehager. De norske foreldrenes utdanningsnivå er som vi har sett tidligere jevnt over høyere enn blant foreldre med minoritetsbakgrunn. Dermed kan dette til en viss grad bidra til å forklare at de i større grad selv tar initiativ til å innhente informasjon. På den andre siden er det ikke verdt å legge for stor vekt på enkeltforklaringer. Høy utdanning har i de fleste grupper effekt både på yrkesaktivitet og foreldrenes egeninteresse av yrkesaktivitet. Dette vil påvirke tilsynsbehovet og dermed den tidligere omtalte sammenhengen mellom faktisk interesse for å søke om barnehageplass og tilbøyeligheten til å ta initiativ til å innhente informasjon.

Som en del av forundersøkelsen ble bydelene i Oslo bedt om å gjøre rede for hvordan de informerte småbarnsforeldre fra etniske minoriteter om barnehage-tilbudet i bydelen¹. De fleste oppga at de formidler denne typen informasjon via andre kommunale tjenester som helsestasjon, sosialkontor og flyktningekonsulent. Noen steder er det også vanlig å informere om barnehager i forbindelse med spesielle tiltak for mødre, eller i tilknytning til norskkurs. De foreldrene som oppga at de hadde fått informasjon om barnehager, enten ved at de ble kontaktet eller ved eget initiativ, ble bedt om å svare på hvor informasjonen kom fra.

Foreldrenes svar tyder på at helsestasjonen er en av de viktigste kilder til informasjon for foreldre med minoritetsbakgrunn. Av de som hadde fått informasjon

¹ Vi mottok svar på henvendelsen fra bydel 2, 3, 4, 5, 6, 10, 11, 12, 15, 18, 19, 20, 23 og 24.

om barnehagetilbudet blant pakistanske foreldre, var det hele 65 prosent som oppga helsestasjonen som kilde. Det samme gjaldt 45 prosent av somalierne, rundt 30 prosent av vietnameserne og litt under 40 prosent av tyrkerne. Blant de norske foreldrene (i Bydel 6) har ikke helsestasjonen samme betydning. Bare 8 prosent som har fått informasjon oppgir at de har fått den fra helsestasjonen. 17 prosent har fått informasjon om barnehager fra venner, mens hele 87 prosent faller i vår kategori «andre». Dette er i all hovedsak barnehagekontoret i bydelen. Også i de andre etniske gruppene er det en stor andel – rundt halvparten – som har fått informasjon fra andre. Det er rimelig å anta at dette også gjelder barnehagekontoret i bydelen. Tilbakemeldingen fra intervjuerne er at foreldrene hadde vært i kontakt med bydelsadministrasjonen, men var usikre på hvilket kontor det var snakk om.

Sosialkontoret, som også ble trukket fram som informasjonsformidler i flere av bydelene, viste seg å være mindre framtrædende i denne sammenhengen og med større gruppevariasjoner. Blant somalierne var det om lag 30 prosent som hadde fått informasjon derfra, 18 prosent av vietnameserne og ingen av nordmennene. Det er ikke overraskende tatt i betraktning at det er langt færre som kommer i kontakt med sosialkontoret enn med helsestasjonen. Det viste seg at over 70 prosent av somalierne som hadde fått informasjon fra sosialkontoret hadde mottatt sosialhjelp i løpet av 1997. Det samme gjaldt bare 33 prosent av vietnameserne. Venner og slektninger av egen nasjonalitet er også en viktig kilde til informasjon for mange. Blant alle de etniske minoritetene oppgir om lag 40 prosent å ha fått informasjon fra venner og slektninger. Blant de norske er prosenten lavere – 22 prosent.

Tabell 5.2 Fordeling av de foreldrene som har fått informasjon etter informasjonskilde og etnisitet. Prosent

	Norsk	Pakistansk	Vietnamesisk	Tyrkisk	Somalisk
Prosent som har fått informasjon (N=312)	77 73	47 53	49 70	38 64	67 52
Helsestasjon	8	66	33	38	39
Sosialkontor	0	4	18	5	30
Norskkurs	..	16	21	10	16
Flyktningekonsulent og/eller flyktninge-innvandrerorganisasjon	..	2	9	0	22
Venner, egen nasjonalitet	17	28	38	42	38
Venner, norske	..	20	6	20	25
Andre*	87	40	50	60	66
(N=176)	57	25	33	24	35

* I følge intervjuernes kommentarer og notater på intervjueskjemaene gjelder dette i de aller fleste tilfeller barnehagekontoret i bydelen.

Åpen barnehage – en godt bevart hemmelighet?

Åpne barnehager er et korttidstilbud rettet mot de yngste barna – gjennomsnittsalderen blant brukerne er i overkant av to år. Denne formen skiller seg fra andre barnehagetyper ved at barna må ha med seg en voksen. I 80 prosent av tilfellene er dette barnas foreldre (Tingstad og Kvamstad 1998). Normalt er tilbudet åpent to eller tre dager per uke, fire timer hver dag. Åpne barnehager finnes både i kommunal og privat eie. Videre kan de deles inn i to hovedgrupper. Den ene er åpne barnehager som utgjør en egen enhet eller organisasjon. De utgjør om lag to tredjedeler av tilbudet. Den andre er åpne barnehager som utgjør en avdeling eller gruppe i en annen barnehage. Disse er i all hovedsak knyttet til kommunale barnehager. I løpet av 1990-årene har det vært en markert vekst i antallet åpne barnehager i Norge. I 1998 er de om lag 100, med om lag 5000 brukere, derav 2500 barn (ibid).

Mellom 6 og 10 prosent av dem som bruker åpen barnehage på landsbasis, er barn fra etniske minoriteter (ibid). Noe av tanken bak de åpne barnehagene er at de skal være et tilbud både til barn og voksne. Utvidede permisjonsrettigheter og økt flyttehyppighet gjør at hjemmearbeidende småbarnsforeldre ofte mangler sosiale nettverk i nærmiljøet og følger seg isolert. Åpen barnehage trekkes derfor ofte fram, blant annet i Stortingsproposisjon nr. 53 om innføring av kontantstøtte (1997–98), som et godt alternativ for foreldre og barn fra etniske minoriteter. Åpne barnehager er gratis og de kan fungere som en inngangsport til det norske samfunnet.. I følge en brukerundersøkelse som ble gjennomført i 1997, er det imidlertid liten kontakt mellom etnisk norske foreldre og foreldre med minoritetsbakgrunn i de åpne barnehagene. Foreldre fra samme land søker gjerne sammen og tar i liten grad kontakt med de andre (Tingstad og Kvamstad 1998).

I Oslo fantes det ved inngangen til 1998 tilbud om åpen barnehage i ti bydeler.² For at foreldrene skal benytte seg av dette tilbudet er det en forutsetning både at de kjenner til eksistensen av barnehagen, og at de opplever åpen barnehage som et tilbud som er aktuelt for dem. Nedenfor vil vi se på 1) om foreldrene kjenner til tilbudet om åpen barnehage, 2) i hvilken grad de bruker åpen barnehage og 3) om de som ikke har åpen barnehage der de bor, ønsker et slikt tilbud.

For hele vårt utvalg av foreldre, viste det seg at over 40 prosent ikke kjente til om det fantes åpne barnehager i deres bydel. Slik kunnskap henger til en viss grad sammen med om det finnes et tilbud i bydelen eller ikke og vi har derfor også sett på svarene på dette spørsmålet i forhold til om det finnes et tilbud i den bydelen foreldrene bor.

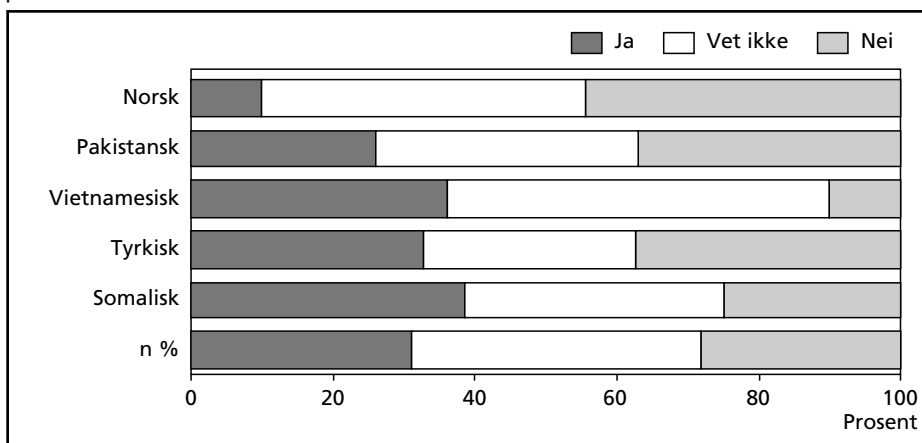
Ikke uventet, så er vet ikke-andelen størst i bydeler uten tilbud om åpen barnehage. Av de foreldrene som bor i en bydel med tilbud om åpen barnehage er

² Tilbud om åpen barnehage finnes i bydelene Uranienborg-Majorstua, St.Hanshaugen-Ullevål, Sagene-Torshov, Grünerløkka-Sofienberg, Søndre Nordstrand, Bøler, Helsfyr-Sinsen, Furuset, Romsås og Grefsen-Kjelsås.

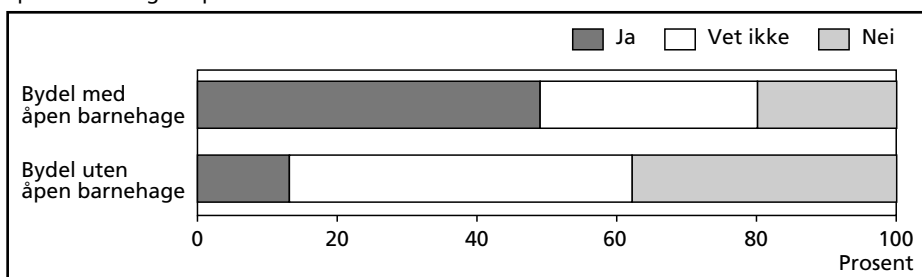
det imidlertid knappe 50 prosent som kjenner til tilbudet. Fordi hele utvalget av norske foreldre hører hjemme i bydel seks (uten tilbud om åpen barnehage) er det problematisk å bruke dem som sammenlikningsgrunnlag for eventuelle etniske variasjoner. Blant de andre etniske gruppene finner vi likevel forskjeller med hensyn til hvor godt orientert de er om åpen barnehage (jf. figur 5.5). Blant de pakistanske foreldrene som bor i en bydel med tilbud om åpen barnehage er det hele 55 prosent som ikke kjenner til tilbudet.

Åpen barnehage blir som tidligere nevnt ofte trukket fram som et godt barnehagealternativ for foreldre med minoritetsbakgrunn. Tilbudet er som regel gratis, det er fleksibelt og foreldrene er selv med hele tiden. Vi har tidligere sett at selv blant de foreldrene som bor i en bydel med et tilbud om åpen barnehage, er det en stor andel som ikke kjenner til at det finnes et slikt tilbud. Tilbakemeldingene fra intervjuerne på prosjektet tyder dessuten på at svært mange av foreldrene, særlig de med minoritetsbakgrunn, heller ikke visste hva åpen barnehage var. De brukte derfor en del tid på å forklare dette før foreldrene følte at de kunne svare på spørsmålene.

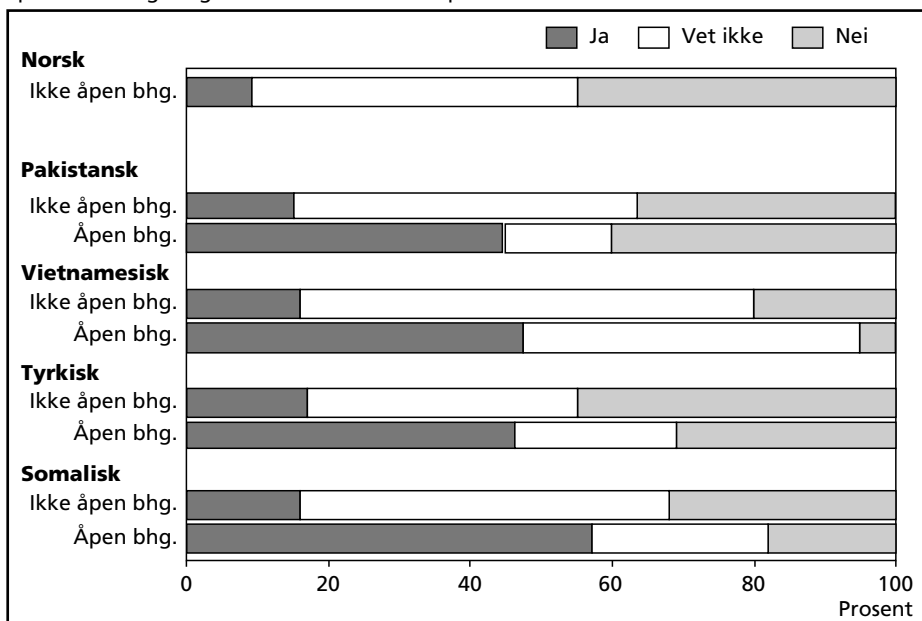
Figur 5.3 Svar på spørsmålet: Er det tilbud om åpen barnehage i din bydel? Etter etnisitet, i prosent

Figur 5.4 Svar på spørsmålet: Er det tilbud om åpen barnehage i din bydel? Etter bydeler med åpne barnehager. I prosent

Figur 5.5 Svar på spørsmålet: Er det tilbud om åpen barnehage i din bydel? Etter bydeler med åpne barnehager og foreldrenes etnisitet. I prosent

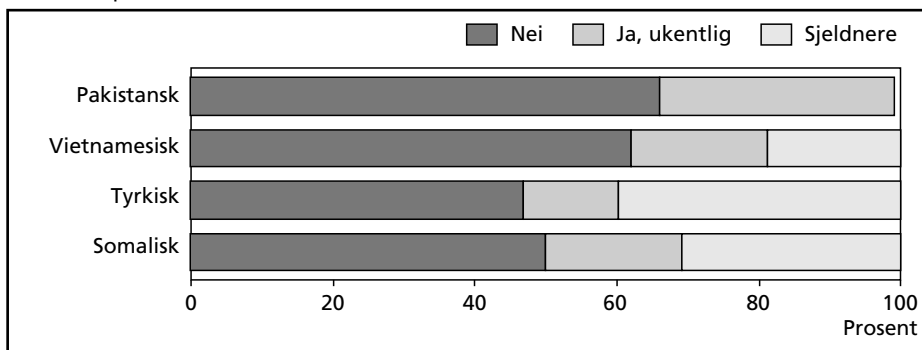

Vårt materiale tyder på at bruken av åpen barnehage blant foreldre som bor i en bydel med et slikt tilbud ligger på mellom 30 og 50 prosent.³ Pakistanerne har hyppigst kontakt med åpen barnehage – 33 prosent oppgir at de bruker åpen barnehage ukentlig. I de andre gruppene er det samlet sett flere som har brukt tilbudet, men færre som er i åpen barnehage hver uke. Grovt sett oppgir om lag 50 prosent av de tyrkiske og somaliske foreldrene at de har brukt åpen barnehage, men et flertall i begge grupper er der sjeldnere enn hver uke. Blant vietnameserne er andelen som har vært i kontakt med åpen barnehage noe lavere, men jevnt fordelt mellom ukentlig bruk og sjeldnere.

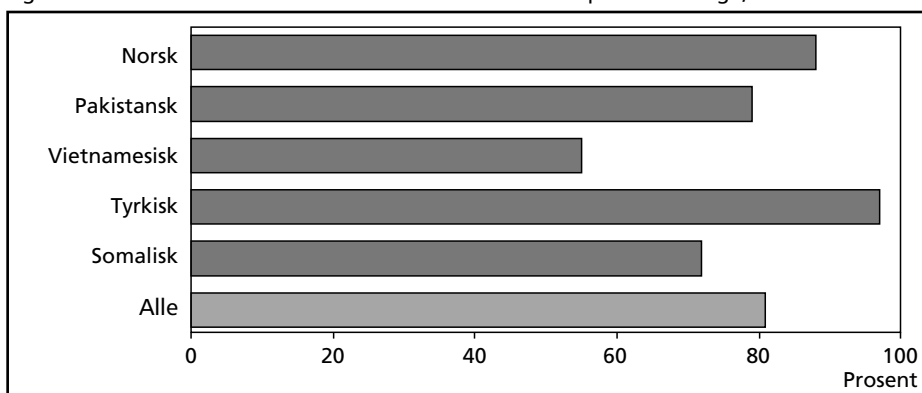
Til sist er det interessant å få et inntrykk av om også de foreldrene som ikke bruker eller kjenner til åpne barnehager, faktisk ønsker et slikt tilbud. Våre funn (jf. figur 5.7) tyder på at det er et sterkt ønske om åpen barnehage i alle etniske grupper. Blant de norske foreldrene oppgir nærmere 90 prosent at de ønsker et tilbud om åpen barnehage. Det samme gjelder hele 97 prosent av de tyrkiske foreldrene, 79 prosent av de pakistanske og 72 prosent av de somaliske. Lavest interesse for åpen barnehage finner vi blant de vietnamesiske foreldrene hvor «bare» 55 prosent oppga at de ønsket et tilbud om åpen barnehage.

³ Legg merke til at antall foreldre i denne figuren er lavt, særlig blant pakistanerne.

Figur 5.6 Bruk av åpen barnehage blant foreldre bosatt i en bydel med et slikt tilbud, etter etnisitet, i prosent

Figur 5.7 Prosent av foreldrene som ønsker et tilbud om åpen barnehage, etter etnisitet

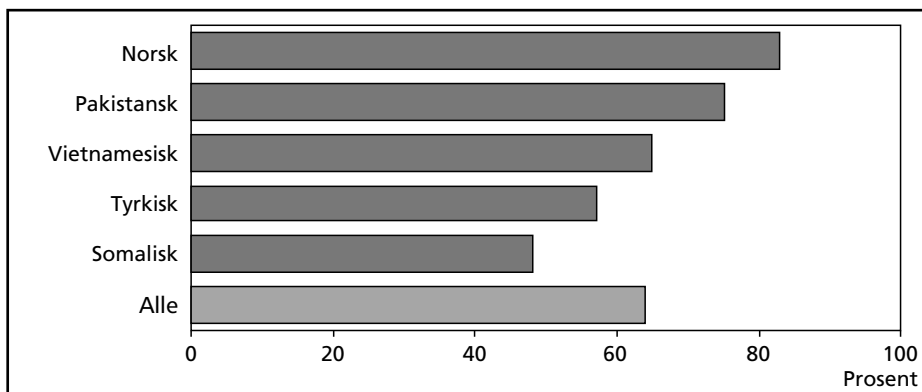
*Kontrollert for regulær barnehagebruk – det vil si at vi har fjernet de foreldrene som har barn i vanlig barnehage.

Er foreldrene fornøyd med informasjonen om barnehager?

En ting er å ha fått informasjon i en eller annen form – noe annet er hvor nyttig foreldrene opplevde at denne informasjonen var. I vårt materiale oppga et flertall av foreldrene – i alle etniske grupper unntatt somaliene – at de ønsket mer eller annen informasjon om barnehager enn de hadde fått. Mest markant var ønsket om mer informasjon blant tyrkiske og pakistanske foreldre hvor henholdsvis 75 og 83 prosent ønsket mer eller annen informasjon. Blant vietnameserne ønsket 57 prosent mer informasjon, blant nordmenn 65 og blant somaliere 48 prosent.

De av foreldrene som sa at de ønsket mer eller annen informasjon om barnehager, ble bedt om å spesifisere hva slags opplysninger de savnet. Svarene kan deles inn i tre hovedkategorier: 1) Forhold knyttet til de formelle, organisatoriske sidene ved barnehagetilbudet som for eksempel hvor foreldre kan henvende seg for å søke

Figur 5.8 Prosent av foreldrene som ville hatt mer, eller annen informasjon om barnehager, etter etnisitet

om barnehageplass eller hvordan mulighetene er for å få plass. 2) Ønske om informasjon som er direkte knyttet til barnehagens innhold og 3) Økonomiske forhold.

For enkelte av foreldrene var det vanskelig å svare konkret på hva de savnet av informasjon. De som visste svært lite om barnehager i utgangspunktet, hadde naturlig nok problemer med å formulere hva de hadde behov for mer opplysninger om. Data tyder på at en temmelig mange – grovt sett rundt 20 prosent – av foreldrene ønsket informasjon om helt grunnleggende ting som hvor og hvordan man søker om barnehageplass. Blant de somaliske foreldrene som hadde behov for mer informasjon oppga hele 42 prosent at de ønsket å få vite hvor de kunne henvende seg for å søke om barnehageplass. Hyppigst nevnt i denne kategorien er likevel behovet for mer detaljert informasjon om mulighetene for å få barnehageplass etter at foreldrene faktisk har søkt. Nesten halvparten av de norske foreldrene (i bydel 6) etterlyste mer informasjon om hvordan de ulike prioriteringene barnehagene har å forholde seg til slo ut for nettopp dem. Dette er imidlertid ikke spesielt for de norske foreldrene, men trekkes også fram av 40 prosent av de somaliske foreldrene, 35

Tabell 5.3 Prosent av foreldrene som ønsket mer informasjon om ulike organisatoriske forhold, etter etnisitet

	Norsk	Pakistansk	Vietnamesisk	Tyrkisk	Somalisk
Hvor man søker	21	20	21	26	42
Hvordan man søker	15	13	24	24	24
Muligheten for å få plass	47	35	24	16	40
Variasjon i tilbud	18	9	5	3	3
Den enkelte barnehage	31	9	2	0	11
Private barnehager	12	4	0	0	0
N (268)	48	33	43	53	25

prosent av de pakistanske og 24 prosent av de vietnamesiske. At kommunen har gått vekk fra systemet med fordeling av plasser etter alder og over til loddtrekning, er antagelig noe av forklaringen på at systemet oppfattes som lite forutsigbart av foreldrene.

Et ønske som er mer spesielt for de norske foreldrene, er etterspørselen etter konkret informasjon om den enkelte barnehage. Hvor store er de ulike barnehagene og de ulike avdelingene, hvor mange førskolelærere har de ansatt, hvilke aktiviteter legger de vekt på, hvordan er ute- og innearealene og annet. Foreldrene oppfatter dette som svært relevant informasjon når de skal prioritere mellom barnehager under søknadsprosessen. Tretti prosent av de etnisk norske foreldrene savnet denne typen informasjon, men også blant pakistanske og somaliske foreldre var det omkring 10 prosent som ønsket slike opplysninger.

Foreldrene har savnet informasjon om hva som skjer i barnehagene. Pedagogisk innhold kom høyt opp på listen over ønsket informasjon i alle etniske grupper. Blant de tyrkiske foreldrene oppgir 7 av 10 at de ønsker mer informasjon om barnehagens pedagogiske innhold. Også blant de vietnamesiske foreldrene er dette det hyppigst nevnte ønsket, trukket fram av halvparten, mens rundt 40 prosent av de somaliske og norske foreldrene og 35 prosent av de pakistanske nevner det. Noe av forklaringen på at pedagogisk innhold er noe som nevnes av mange, er trolig at dette til en viss grad er en samlebetegnelse for flere forhold. Både tospråklig assistanse og religion faller i streng forstand inn under hva som kan kalles pedagogisk innhold. Likevel forteller de høye utslagene i denne kategorien oss at foreldrene er svært opptatt av barnehagens innhold.

Tabell 5.4 Prosent av foreldrene som ønsket mer informasjon om barnehagens innhold, etter etnisitet

	Norsk	Pakistansk	Vietnamesisk	Tyrkisk	Somalisk
Pedagogisk innhold	40	35	50	72	41
Religiøst innhold	10	29	5	28	20
Tospråklig assistanse	..	23	17	37	41
N (268)	48	33	43	53	25

Tabell 5.5 Prosent av foreldrene som ønsket mer informasjon om økonomiske betingelser, etter etnisitet

	Norsk	Pakistansk	Vietnamesisk	Tyrkisk	Somalisk
Pris	17	26	38	18	49
Mulighet for å få økonomisk støtte	0	6	14	7	4
N (268)	48	33	43	53	25

Interessen for barnehagens religiøse innhold er størst blant de pakistanske og tyrkiske foreldrene. Blant vietnameserne fant vi liten interesse for mer informasjon om dette. Tendensen er den samme i forhold til ønsket om mer informasjon knyttet til tospråklig assistanse i barnehagene. Vietnamesiske foreldre skiller seg ut blant de etniske minoritetene i denne undersøkelsen ved at de legger religion og morsmålsundervisning markert mindre vekt i barnehagesammenheng.

En stor andel av foreldrene er dessuten opptatt av økonomiske forhold knyttet til barnehager. Blant de somaliske foreldrene oppga nesten halvparten at de ønsket mer informasjon om hvor mye en barnehageplass kostet. Også blant de vietnamesiske og pakistanske foreldrene som ønsket mer informasjon kom dette svært høyt opp på lista. De vietnamesiske foreldrene er i tillegg, i større grad enn de andre, opptatt av hvilke moderasjonsordninger som finnes.

Mer generelt var det mange av foreldrene som etterlyste automatikk i informasjonsformidlingen fra bydelene. Som nevnt ovenfor, var det en svært høy andel av foreldrene som selv tok initiativ til å skaffe seg informasjon om barnehage tilbudet og mange av dem undret seg over at det ikke sendes ut mer informasjon direkte til de som har barn som nærmer seg barnehagealder. Det var også en markert misnøye blant flere av foreldrene med den mottagelsen de fikk da de henvendte seg til bydelen for å hente inn de opplysningene de manglet. Denne misnøyen gikk dels på at de ønsket informasjon som bydelen ikke kunne tilby, dels på manglende imøtekommenhet og høflighet hos de ansatte på barnehagekontoret.

Kjennskap til moderasjonsordninger

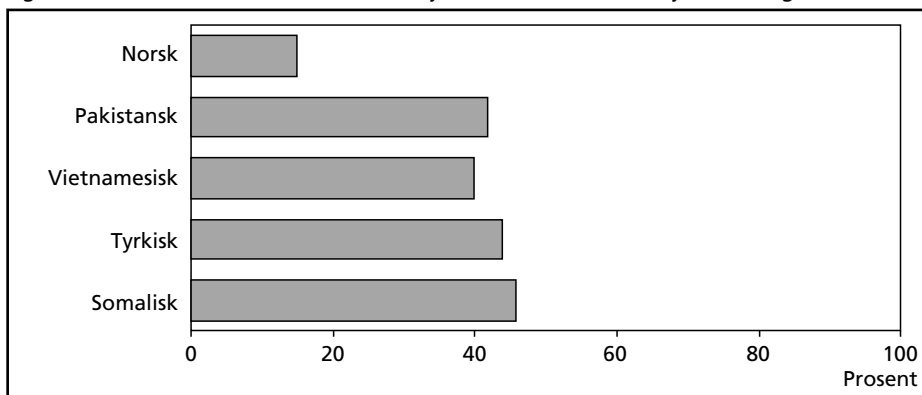
En relativt stor andel av foreldrene oppga at de ønsket mer informasjon om prisen på barnehager. Som vi har vært inne på tidligere er det også en rekke foreldrene som synes prisen på barnehageplass er alt for høy. Noen nevner dette som viktigste årsak til at de ikke har barna sine i barnehage. Det er med andre ord rimelig å anta at kostnadene ved å ha ett eller flere barn i barnehage er svært relevante for foreldrenes beslutning om å søke om barnehageplass. Tidligere undersøkelser, blant annet evalueringen av forsøket med gratis skolefritidsordning i tre bydeler i Oslo (Schafft 1997), tyder på at prisen slår særlig sterkt ut for foreldre med minoritetsbakgrunn.

Materialet tyder på at kunnskapen om eksisterende moderasjonsordninger er markert lavere blant foreldre fra etniske minoriteter enn hos de norske foreldrene. Blant de etniske minoritetene svarer i overkant av 40 prosent at de ikke kjenner noen moderasjonsordninger overhodet. Blant de norske foreldrene i Bydel 6 gjelder dette bare 15 prosent. Samtidig er det viktig å være oppmerksom på at det kan hefte en del unøyaktigheter til dette spørsmålet. For det første kan det være en del tilfeller av erindringsfeil eller misforståelser. (Foreldrene kjenner til noen moderasjonsordninger, men kom ikke på noen når de ble intervjuet.) Dette er en eventuell

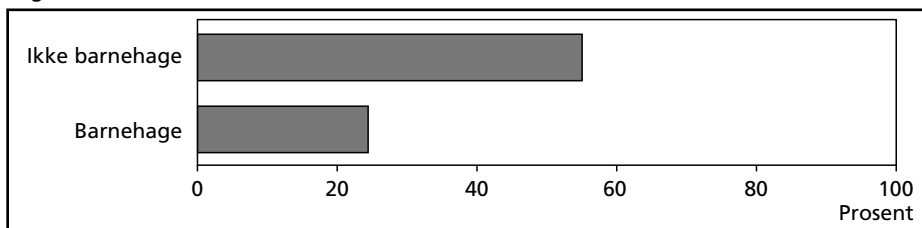
svakhet ved materialet som vi har liten mulighet til å kontrollere for. For det andre er det rimelig å anta at kjennskap til moderasjonsordninger i en viss grad henger sammen med bruk av barnehage. Blant foreldre som aldri har brukt barnehage viser materialet at over halvparten oppgir at de ikke kjenner til noen moderasjonsordninger. Tilsvarende andel blant foreldre som har vært eller er brukere av barnehage, er bare 24 prosent.

Det kan være flere forklaringer på en slik sammenheng. For det første kan det være slik, at foreldre som i utgangspunktet ønsker barnehageplass og dermed er mer tilbøyelige til å ha barnehageplass, enten orienterer seg om hvilke moderasjonsordninger som finnes eller oppdager moderasjonsordningene når de får plass. Alternativt kan vi tenke oss at årsaksforholdet går den andre veien – at foreldrene med dårlig økonomi som ikke kjenner til moderasjonsordningene ikke har barna sine i barnehagen. Med andre ord – at økt informasjon om moderasjonsordninger ville kunne øke barnehagebruken hos disse foreldrene.

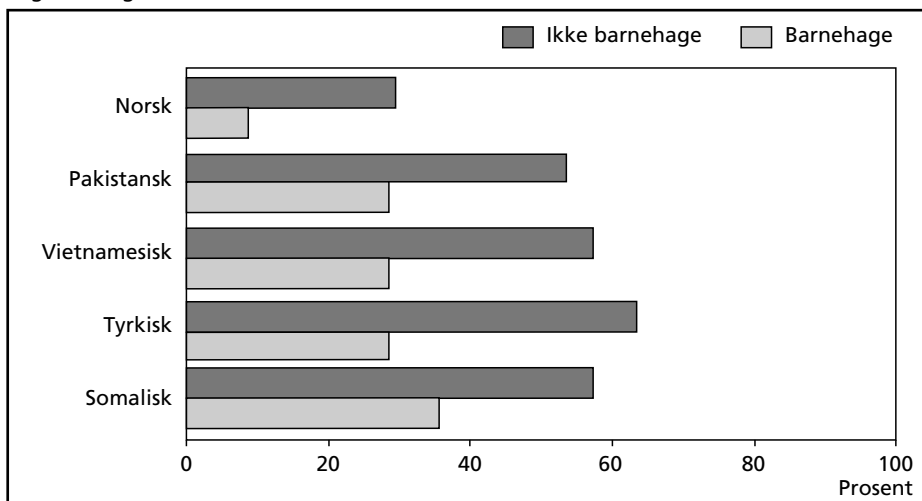
Figur 5.9 Prosent av foreldrene som ikke kjenner til noen moderasjonsordninger

Figur 5.10 Prosent av foreldrene som ikke kjenner til noen moderasjonsordninger, etter barnehagebruk

Figur 5.11 Prosent av foreldrene som ikke kjenner til noen moderasjonsordninger, etter barnehagebruk og etnisitet

Oppsummering

Det er stor forskjell mellom norske foreldre i Bydel Gamle Oslo og foreldre fra etniske minoriteter i hvorvidt de har mottatt informasjon om barnehagetilbudet eller ikke. Andelen blant foreldre fra etniske minoriteter som hadde mottatt informasjon, var markert lavere enn blant de etnisk norske foreldrene. Blant de norske foreldrene hadde nesten alle tatt initiativ til å hente informasjon selv. Majoriteten av foreldre med minoritetsbakgrunn som hadde mottatt informasjon, fikk denne fra helsestasjonen eller barnehagekontoret i bydelen. Blant de norske foreldrene var barnehagekontoret klart dominerende som informasjonskilde.

Det viste seg å være stor etterspørsel etter mer informasjon om barnehagetilbudet blant foreldre i alle etniske grupper. Mange foreldre, spesielt de med minoritetsbakgrunn, savnet informasjon om helt grunnleggende forhold, som for eksempel hvor og hvordan man søker om barnehageplass. Mer informasjon om barnehagenes pedagogiske innhold var også noe foreldre i alle grupper etterspurte. Pakistanske, tyrkiske og somaliske foreldre ønsket i tillegg mer inngående informasjon om barnehagenes religiøse innhold og mulighetene for å motta tospråklig assistanse. Til sist var det en stor andel, særlig av vietnamesiske og somaliske foreldre, som oppga at de ønsket mer informasjon om prisen på barnehageplasser og muligheten for å motta økonomisk støtte. Kunnskapen om eksisterende moderasjonsordninger viste seg å være markert lavere blant foreldre fra etniske minoriteter enn blant de norske foreldrene i utvalget.

Åpen barnehage trekkes ofte fram som et godt alternativ for barn og foreldre med minoritetsbakgrunn. Det viste seg imidlertid at en stor andel av foreldrene ikke

kjente til eksistensen av åpen barnehage, selv de som bodde i en bydel hvor et slikt tilbud finnes. Blant foreldre som bor i en bydel med et tilbud om åpen barnehage, ligger bruken på mellom 30 og 50 prosent, lavest blant pakistanerne, høyest blant tyrkerne. Etter en orientering om hva åpen barnehage innebærer, oppga imidlertid et stort flertall av foreldrene, i alle etniske grupper, at de var interessert i et slikt tilbud.

Tendensene i materialet styrker antagelsen om at det er en sammenheng mellom foreldrenes kultur og etnisitet og tilgangen på informasjon om barnehagetilbudet. Mindre informasjon om barnehager når fram til foreldre fra etniske minoriteter enn til norske foreldre. De tar sjeldnere initiativ til å innhente informasjon selv og de kjenner i mindre grad til hvilke moderasjonsordninger de kan benytte seg av.

5.2 Kjennetegn ved foreldre som velger barnehage

Barnehagetilbudet dekker som nevnt to i prinsippet adskilte, behov: Barnas behov for gode oppvekststressurser, og foreldrenes behov for tilsyn med barna mens de selv er opptatt med arbeid eller studier. I praksis er det likevel foreldrenes vurderinger av begge disse behovene som blir utslagsgivende for hva slags ordning som blir valgt, og det kan være vanskelig å skille det ene fra det andre. Foreldrenes vurderinger av hva slags tilsyn som er best for barnet er viet mye oppmerksomhet i denne undersøkelsen, og vi har derfor satt av hele neste avsnitt (5.3) til dette. Her skal vi først se litt nærmere på andre kjennetegn ved foreldre som etterspør barnehage. Hvor store utslag får bakgrunnsvariabler som utdanning, yrkesaktivitet, økonomi, alder og sivilstand på barnehagebruken?

Kjennetegn ved foreldrene kan antyde noe om hvem som velger barnehage og hvorfor: Siden foreldrenes yrkesaktivitet utløser et tilsynsbehov, samtidig som det genererer inntekt til å betale for barnehageplass, er det nærliggende å tenke seg at etterspørselen etter barnehager er nært knyttet til foreldrenes yrkesaktivitet. Samtidig vil en slik seleksjon av barn av foreldre med visse kjennetegn medføre at de barna som er hjemme, eller har andre tilsynsordninger, har foreldre som ikke representerer et gjennomsnitt av de respektive etniske gruppene. Ut fra en tanke om at barn med minoritetsbakgrunn har et spesielt behov for å lære norsk språk og få innblikk i norsk kultur, vil det være barn med foreldre som snakker dårlig norsk og har liten forankring i det norske samfunnet, som har det største behovet for barnehageplass. Vi vil derfor undersøke sammenhengene mellom barnehagebruk og slike foreldrekjennetegn.

Yrkesaktivitet og barnehagebruk

I den norske befolkningen er barnehagebruk som ventet nært knyttet til mors yrkesaktivitet. 73 prosent av de norske mødrene som er i heltidsarbeid har barn i barnehage, mens bare 9 prosent av de hjemmевærende har det. Innen de etniske minoritetene er denne sammenhengen betydelig svakere. Dette gir seg utslag både i at de yrkesaktive kvinnene i større grad enn norske yrkesaktive kvinner finner andre ordninger for tilsyn,⁴ og i at barnehagebruken blant de hjemmевærende kvinnene er betydelig høyere enn blant norske hjemmевærende kvinner. Yrkesaktiviteten blant kvinner innen en del etniske minoriteter er svært lav, noe som gjør at dersom barnehagebruken hadde vært tett knyttet til yrkesaktivitet ville andelen av barn med minoritetsbakgrunn som gikk i barnehage vært betydelig lavere enn den faktisk er. Som vi skal se i neste delkapittel har foreldre med innvandrerbakgrunn i stor grad andre beveggrunner for å velge barnehage enn norske foreldre.

Mors tilknytning til arbeidslivet er ikke noen fullgod indikator på tilsynsbehov. Vi har derfor sett på begge foreldres aktiviteter, og laget to indikatorer på tilsynsbehov: Hvorvidt begge foreldre er i aktivitet (det vil si enten i arbeid, under utdanning, på amo-kurs eller språkkurs) og om denne aktiviteten for begge foreldre foregår på dagtid. Tabell 5.5 viser andelen av barnefamilieene som benytter seg av barnehage, etter foreldrenes tilknytning til arbeidsliv og utdanningsaktivitet. I de norske barnefamilieene der begge foreldre deltar i enten yrkesliv, amo-kurs eller er under utdanning, har 69 prosent barnehageplass til ett eller flere av barna i familien. I de minoritetsspråklige familieene er andelen på 47 prosent. Ikke uventet finner vi den høyeste barnehagebruken i gruppen av norske foreldre der begge har ordinær arbeidstid. I denne gruppa har hele 73 prosent ett eller flere barn i barnehage. Også her ser vi at utslagene av tilsynsbehov på barnehagebruken er klart mindre blant i etniske minoritetene enn blant norske foreldre.

Økonomi og barnehagebruk

Andelen toinntektsfamilier varierer som vi har sett kraftig mellom de etniske gruppene. Fra tidligere studier og offentlig statistikk vet vi også at gjennomsnittlig inntekt er betydelig lavere innenfor de minoritetsgruppene som omfattes av denne studien, enn den er i den etnisk norske befolkningen. Sammenholdt med at utgiftene til barnehage er store, selv med inntektsmoderasjon (noe som også påpekes av mange av respondentene), er det grunn til å forvente at svak økonomi er et hinder for barnehagebruk innen disse gruppene.

⁴ Riktignok framstår barnehagebruken blant somaliske yrkesaktive kvinner som høy. Vi gjør imidlertid oppmerksom på at antall intervjuede kvinner som havner i denne kategorien er svært lavt

Tabell 5.6 Prosent som har eller har hatt barn i barnehage, etter mors etnisitet og tilknytning til arbeidsliv

Barn i barnehage :		Har aldri hatt	Har	Har hatt	N
Norsk	Heltidsarbeid	18,0	73,0	9,0	39
	Deltidsarbeid	28,6	57,1	14,3	8
	Arbeidsledig		100,0		3
	Trygdet		61,7	38,3	3
	Hjemmearbeidende	75,7	9,2	15,1	8
	Student/elev	24,3	68,3	7,4	10
Pakistansk	Heltidsarbeid	68,8	31,2	0,0	4
	Deltidsarbeid	36,3	63,7	0,0	8
	Arbeidsledig		100,0		2
	Trygdet				0
	Hjemmearbeidende	51,4	31,9	16,7	35
	Student/elev	100,0	0,0	0,0	1
	Norskkurs				0
Vietnamesisk	Heltidsarbeid	35,4	48,6	16,0	25
	Deltidsarbeid	24,5	63,3	12,2	8
	Arbeidsledig	39,5	40,7	19,8	5
	A-tiltak	100,0			2
	Trygdet	48,6	51,4		4
	Hjemmearbeidende	74,3	25,7		12
	Student/elev		100,0		3
	Norskkurs	10,7	67,3	22,0	9
Tyrkisk	Heltidsarbeid	45,5	34,5	20,0	21
	Deltidsarbeid	19,9	50,0	30,1	6
	Arbeidsledig	22,2	33,4	44,4	5
	A-tiltak	100,0			2
	Trygdet	33,3	33,3	33,3	4
	Hjemmearbeidende	46,9	26,7	26,4	21
	Student/elev	49,6	50,4	0,0	2
	Norskkurs	100,0			1
Somalisk	Heltidsarbeid	28,2	71,8	0,0	4
	Deltidsarbeid	0,0	100,0	0,0	1
	Arbeidsledig	53,0	47,0	0,0	4
	A-tiltak	0,0	100,0	0,0	4
	Trygdet	66,7	33,3	0,0	3
	Hjemmearbeidende	48,3	30,2	21,5	20
	Student/elev	39,3	45,5	15,2	6
	Norskkurs	64,4	35,6	0,0	10

Det er mange måter å måle husholdningenes inntektsproblemer på. Vi vil her bruke andelen som svarer at de vil kunne klare en uforutsett utgift på 5000 kroner ved å bruke oppsparte midler, som en indikator på familiens økonomiske situasjon. For alle grupper med unntak av vietnameserne er det en klar tendens til at de med økonomiske problemer bruker barnehage i mindre grad enn andre.

Tabell 5.7 Mødrenes tilknytning til arbeidsliv og utdanning, etter etnisk tilhørighet. Prosent

	Heltids- arbeid	Deltids- arbeid	Arb.- ledig	Arb. tiltak	Trygdet	Hjemme arbeidende	Student/ elev	Norsk- kurs	N
Norsk	55,2	11,6	4,3		4,3	10,9	13,6		74
Pakistansk	8,2	15,6	3,7		0,9	67,9	2,8	0,9	53
Vietnamesisk	37,0	11,4	7,1	2,8	7,2	17,0	4,4	13,1	70
Tyrkisk	34,9	9,4	8,5	3,8	5,6	32,1	3,8	1,9	64
Somalisk	7,4	2,1	7,9	7,4	6,3	38,9	10,6	19,5	52

Tabell 5.8 Fordeling av barnefamilier etter antall foreldre i hvert hushold som har en gitt tilknytning til arbeidslivet. Prosent

	Antall foreldre i hvert hushold som er enten yrkesaktive, deltar i amo-kurs eller norskkurs			Antall foreldre i hvert hushold som har ordinær arbeidstid (hele arbeidsdagen mellom 8 og 16)		
	0	1	2	0	1	2
Norsk	1,0	19,2	79,8	9,3	37,1	53,6
Pakistansk	9,3	66,0	24,7	53,9	42,3	3,8
Vietnamesisk	5,3	30,3	64,5	33,1	48,2	18,7
Tyrkisk	2,0	44,0	54,0	32,9	54,6	12,5
Somalisk	8,5	48,8	42,7	45,5	49,4	5,1

Tabell 5.9 Andel av husholdningene som har barn i barnehage, etter om begge foreldre (eller en enslig forsørger) er i aktivitet utenfor hjemmet enten yrkesaktive, deltar i amo-kurs eller på norskkurs, og om begge foreldre (eller en enslig forsørger) har ordinær arbeidstid. Prosent

	Begge foreldre i aktivitet utenfor hjemmet?		Begge foreldre ordinær arbeidstid?	
	Nei	Ja	Nei	Ja
Minoritetsspråklig	0,34	0,47	0,38	0,48
Norsk	0,31	0,69	0,46	0,73

Tabell 5.10 Prosent av foreldrene som har eller har hatt barn i barnehage, etter etnisitet og evne til å klare en uforutsett utgift på kr 5000 ved hjelp av oppsparte midler (N i parentes)

Klarer utgift ved hjelp av oppsparte midler		Har aldri hatt barn i bhg	Har barn i barnehag	Har hatt barn i bhg
Norsk	Nei	31,7 (8)	51,9 (13)	16,3 (4)
	Ja	24,4 (12)	68,2 (33)	7,3 (4)
Pakistansk	Nei	53,2 (22)	35,3 (15)	11,5 (5)
	Ja	26,6 (3)	56,0 (6)	17,3 (2)
Vietnamesisk	Nei	40,2 (18)	53,0 (23)	6,8 (3)
	Ja	36,6 (9)	42,8 (10)	20,6 (5)
Tyrkisk	Nei	46,4 (24)	29,3 (15)	24,4 (13)
	Ja	33,3 (4)	44,5 (5)	22,2 (2)
Somalisk	Nei	47,6 (23)	41,6 (20)	10,8 (5)
	Ja	26,5 (1)	73,5 (3)	

Utdanning, alder, norskkunnskaper og barnehagebruk

I den norske befolkningen er vi vant til at det er en sterk sammenheng mellom utdanning og yrkesaktivitet, og at de med høy utdanning har jobber som står i samsvarende med den utdanningen de har. Fra tidligere studier vet vi at disse sammenhengene er betydelig svakere for personer med bakgrunn i en etnisk minoritet (Djuve og Hagen, 1995). Dette funnet blir bekreftet også i denne undersøkelsen: De yrkesaktive småbarnsforeldrene med minoritetsbakgrunn har med få unntak yrker som ikke krever spesielt høy utdanning, uavhengig av hva slags utdanning de faktisk har.

Blant norske foreldre finner vi en sterk tendens til at barnehagebruken øker med økende utdanning. I de etniske minoritetene er det ingen klare sammenhenger mellom utdanning og barnehagebruk.

Det er en sterk sammenheng mellom alder og barnehagebruk i alle de etniske gruppene. Dette har sammenheng med at de eldste mødrene har de eldste barna, og som vi har sett øker barnehagebruken med barnets alder. Dessuten er det nødvendigvis en sammenheng mellom mors alder og hennes utdanningsnivå. For den norske gruppa krever det videre analyse å avgjøre om det er alder eller utdanning (eller barnas alder) som påvirker barnehagebruken. Dette vil vi komme tilbake til i delkapittel 5.5.

I de etniske minoritetene er det, med unntak av i den vietnamesiske gruppen, en klar sammenheng mellom barnehagebruk og mors norskkunnskaper. Barnehagebruken er klart lavere blant dem som snakke dårlig norsk, jamfør figur 5.12. Foreldrene til barn som ikke går i barnehage scorer i alle gruppene lavere på en indeks for begge foreldrenes norskkunnskaper, enn foreldrene til barn som går i barnehage. Indeksen er konstruert på følgende måte: Hver av foreldrene får to poeng

for svaret «veldig bra» på hvert av spørsmålene om muntlige norskferdigheter og leseferdigheter, samt for daglig lesing av norske aviser. Det gis ett poeng for svaret «nokså bra» på norskferdigheter, samt for ukentlig lesing av norske aviser. Andre svar gir null poeng. Det kan altså maksimalt scores 12 poeng.

Tabell 5.11 Prosent av foreldrene som har eller har hatt barn i barnehage, etter etnisitet og mors utdanning

		Har aldri hatt barn i bhg	Har barn i barnehage	Har hatt barn i bhg	Count
Norsk	Inntil 9 år	0,0	100,0	0,0	2
	10–12 år	65,4	22,7	11,9	20
	Høyskole	12,7	72,1	15,2	28
	Universitet	14,5	80,7	4,8	24
		27,0	62,5	10,5	74
Pakistansk	Ingen	0,0	11,6	88,4	4
	Inntil 5 år	0,0	72,3	27,7	5
	Inntil 9 år	54,0	32,7	13,3	14
	10–12 år	68,6	31,4	0,0	15
	Høyskole	46,1	53,9	0,0	10
	Universitet	57,0	43,0	0,0	5
		47,7	39,6	12,7	53
Vietnamesisk	Ingen	0,0	100,0	0,0	2
	Inntil 5 år	39,1	60,9	0,0	5
	Inntil 9 år	32,7	34,6	32,7	12
	10–12 år	41,7	50,7	7,6	40
	Høyskole	39,1	60,9	0,0	5
	Universitet	49,3	26,1	24,6	4
		38,9	49,4	11,7	68
Tyrkisk	Ingen	0,0	0,0	100,0	1
	Inntil 5 år	46,6	32,1	21,3	28
	Inntil 9 år	49,9	18,8	31,3	10
	10–12 år	28,5	43,0	28,5	17
	Universitet	72,4	27,6	0,0	7
		44,1	31,9	24,0	63
Somalisk	Ingen	26,5	47,0	26,5	4
	Inntil 5 år	50,0	50,0	0,0	2
	Inntil 9 år	47,1	32,7	20,2	16
	10–12 år	46,4	53,6	0,0	26
	Høyskole	56,5	43,5	0,0	2
	Universitet	56,5	0,0	43,5	2
		45,9	44,1	10,0	52

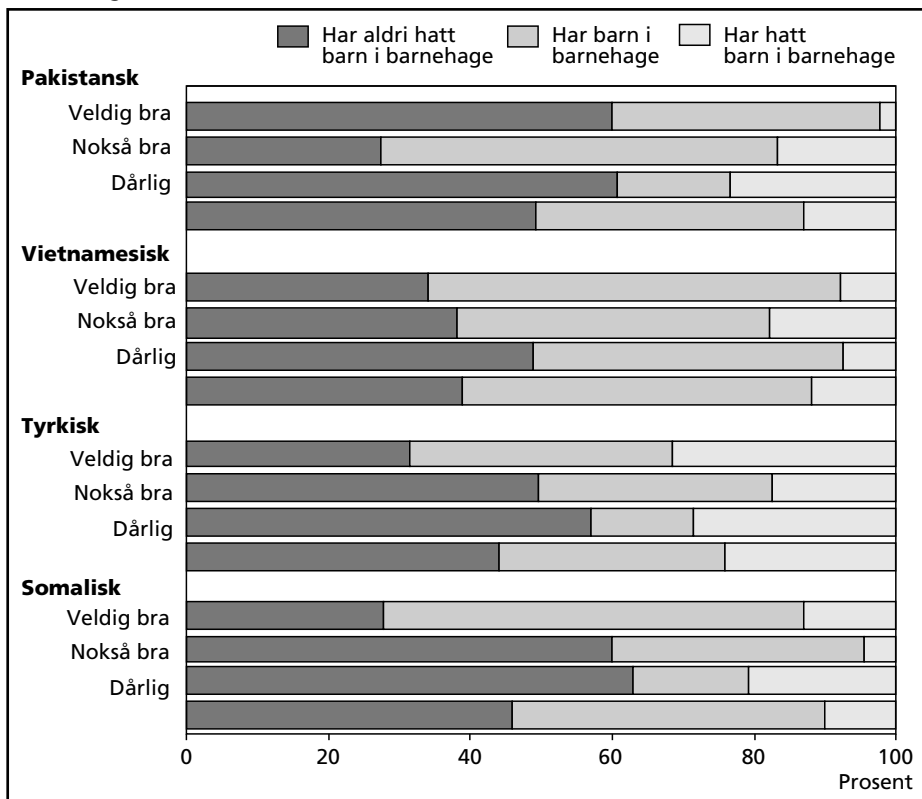
Tabell 5.12 Prosent som har eller har hatt barn i barnehage, etter mors etnisitet og alder

		Har aldri hatt barn i barnehage		Har barn i barnehage		Har hatt barn i barnehage	
Mors alder		N	%	N	%	N	%
Norsk	Under 27	5	40,7	7	59,3	0	,0
	28-34	12	36,4	15	46,8	5	16,8
	Over 35	4	11,7	24	80,6	2	7,8
	Alle	20	27,0	46	62,5	8	10,5
Pakistansk	Under 27	12	79,0	3	18,1	0	2,9
	28-34	12	41,6	13	48,0	3	10,4
	Over 35	1	15,4	5	49,3	3	35,4
	Alle	25	47,7	21	39,6	7	12,7
Vietnamesisk	Under 27	10	61,8	6	38,2	0	,0
	28-34	12	40,5	11	38,9	6	20,6
	Over 35	5	21,2	16	70,3	2	8,5
	Alle	26	38,9	34	49,4	8	11,7
Tyrkisk	Under 27	20	72,2	5	19,3	2	8,5
	28-34	6	25,6	8	33,5	10	41,0
	Over 35	1	11,1	7	61,2	3	27,7
	Alle	28	44,1	20	31,9	15	24,0
Somalisk	Under 27	5	47,4	4	33,6	2	19,0
	28-34	16	49,6	15	44,6	2	5,9
	Over 35	2	28,2	4	57,7	1	14,1
	Alle	24	45,9	23	44,1	5	10,0

Tabell 5.13 Gifte par: Foreldrenes gjennomsnittlige score på indeks (0–12) over norskkunnskaper (mors og fars muntlige og skriftlige norskkunnskaper samt lesing av norske aviser), etter barnas barnehagebruk og etnisitet

	Går ikke i barnehage	Antall barn	Går i barnehage	Antall barn
Pakistansk	7,2	63	7,6	22
Vietnamesisk	6,6	36	8,3	34
Tyrkisk	6,3	59	7,0	24
Somalisk	6,6	38	8,9	26

Figur 5.12 Prosent som har eller har hatt barn i barnehage, etter mors etnisitet og muntlige norskferdigheter

Oppsummering

Blant nordmenn er barnehagebruk nært knyttet til foreldrenes yrkesdeltakelse. I de etniske minoritetene er denne sammenhengen mye svakere. Dette gir seg utslag både i at de yrkesaktive kvinnene med minoritetsbakgrunn i større grad enn norske kvinner finner andre tilsynsordninger enn barnehage, og i at barnehagebruken blant de hjemmевærende kvinnene i de etniske minoritetene er betydelig høyere enn blant norske hjemmевærende kvinner. Det samme mønsteret gjør seg gjeldende når det gjelder sammenhengen mellom mors utdanning og barnehagebruk, i det det bare er i den norske gruppen vi finner en slik (positiv) sammenheng. Sammenhengen mellom økonomi og barnehagebruk er klarere, det er en klar tendens til at i alle grupper unntatt vietnameserne at barnehagebruken er lavere blant familier med økonomiske problemer. Det samme gjelder for mors norskkunnskaper: I alle gruppene med unntak av i den vietnamesiske er det slik at barnehagebruken er størst blant mødre som snakker godt norsk.

Økonomiske hensyn er selvfølgelig ikke de eneste beveggrunnene foreldre kan ha for å velge den ene eller andre tilsynsordningen. I de påfølgende avsnittene tar vi opp betydningen av foreldrenes oppfatninger omkring hva slags tilsyn som er best for barnet, og av synet på ønskeligheten av at mødre skal være yrkesaktive.

5.3 Foreldrenes syn på barnets beste

Som vi har vært inne på tidligere, er etterspørselen etter barnetilsyn mer komplisert enn etterspørselen etter mange andre goder og tjenester fordi det er så mange slags forhold som påvirker hva slags løsning foreldrene vil foretrekke. Grunnleggende kjennetegn ved foreldrene som yrkesaktivitet, faktisk tilsynsbehov og økonomi er sentralt og ble behandlet i foregående avsnitt. En annen viktig forklaringsfaktor er imidlertid hva foreldrene mener er til barnets beste, for eksempel i forhold til hvordan de vurderer egenverdien av et pedagogisk tilbud til barna utenfor hjemmet, eller hvor gamle barn bør være før de kan dra nytte av et slikt tilbud. Det er rimelig å anta at slike vurderinger til en viss grad vil variere med foreldrenes kulturelle og etniske bakgrunn. Fokus i dette avsnittet vil derfor være ulike etniske gruppers syn på hva som er det beste for barnet. Størstedelen av avsnittet vil dreie seg om foreldrenes egne begrunnelser for valg av tilsynsordning – hvorfor velger noen barnehage og andre ikke? I tillegg vil vi gå gjennom sammenhengen mellom barnas alder og foreldrenes vurdering av ulike tilsynsformer, samt sammenhengen mellom foreldrenes holdning til ulike sider ved norske barnehager og norsk barneoppdragelse på den ene siden og barnehagebruk på den andre.

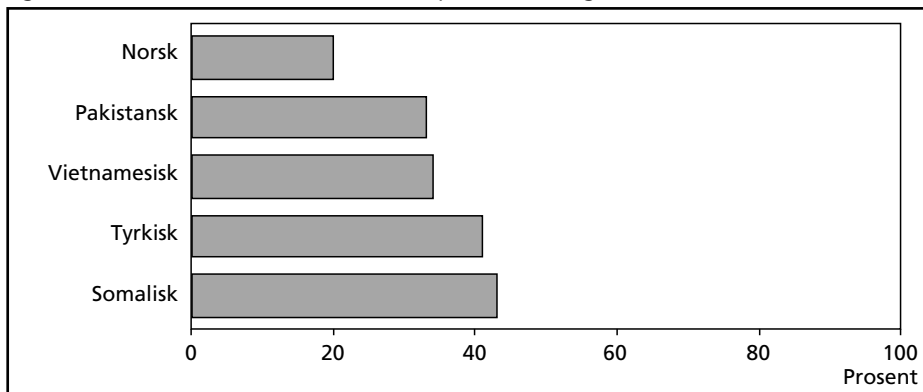
Hvordan begrunner foreldrene selv valget av tilsynsordning?

Det viste seg at en av de viktigste forklaringene på at foreldre *ikke* hadde barn i barnehage, var at de ikke hadde fått plass. For disse foreldrene er det med andre ord ikke først og fremst et manglende ønske om barnehageplass som gjør at barna er ikke er i barnehagen, men snarere et manglende tilbud. Dette gjelder imidlertid i mindre grad de norske foreldrene enn de etniske minoritetene.

Blant de pakistanske og vietnamesiske foreldrene oppgir i overkant av 30 prosent at de ønsker barnehageplass, men ikke har fått. Blant tyrkere og somaliere er tallet enda høyere – henholdsvis 41 og 43 prosent. Den offentlige statistikken om søkningen til kommunale barnehager som var grunnlaget for forundersøkelsen, viste de samme tendensene. Der fant vi at rundt 35 prosent av barna med minoritetsbakgrunn ikke fikk innvilget søknad om kommunal barnehageplass (Djuve og Pettersen 1998). Det kan være flere forklaringer på at de etnisk norske foreldrene

tilsynelatende har mindre problemer med å skaffe barnehageplass. En mulighet er at de har sterkere økonomi og dermed i større grad er i stand til å betale for private barnehageplasser. En annen forklaring kan være at de har lettere for å orientere seg i systemet og dermed se de mulighetene som faktisk finnes, mellom annet i det private barnehagemarkedet. Vi skal imidlertid ikke gå nærmere inn på dette her, og nøyer oss derfor med å slå fast at en av forklaringene på lav barnehagebruk blant foreldre fra etniske minoriteter er at de ikke får plass.

Figur 5.13 Prosent av foreldrene som ønsket plass i barnehage, men ikke har fått, etter etnisitet

De foreldrene som oppga at de ikke hadde barn i barnehage fordi de ikke hadde fått plass, er inkludert i tabellen nedenfor. Den viser hvilke grunner foreldrene som har eller ønsker barnehageplass oppga som forklaring på at de ønsket et slikt tilbud.

Blant de norske foreldrene i Bydel 6 Gamle Oslo ser vi at det er behovet for tilsyn som oftest trekkes fram som forklaring på hvorfor de valgte å plassere barna i barnehage. I de andre gruppene varierer imidlertid betydningen av tilsynsbehovet

Tabell 5.14 Begrunnelse for å ønske barnehageplass. Prosent av familiene som nevner de ulike begrunnelsene, etter etnisitet

	Norsk	Pakistansk	Vietnamesisk	Tyrkisk	Somalisk
Tilsynsbehov	90	19	69	44	77
Inntektsbehov	55	3	36	29	26
Pedagogisk tilbud	72	22	40	60	28
Lære å snakke norsk	..	100	96	96	87
Lære om det norske samfunnet	..	75	73	52	64
Leke med andre barn	82	89	93	81	97
N (242)	60	36	55	52	39

*N er lik alle familier som oppga at de ønsket barnehageplass. Spørsmålsformuleringen i intervjuguiden åpnet for at foreldrene kunne oppgi flere årsaker til at de ønsket barnehageplass.

som begrunnelse for barnehagebruk eller ønske om barnehageplass. Blant somaliske og vietnamesiske foreldre kommer tilsynsbehov høyt opp på listen og også blant tyrkiske foreldre nevnes dette av over 40 prosent. Blant pakistanske foreldre som har eller ønsker barnehageplass er det derimot bare 19 prosent som forklarer dette med at de trenger hjelp til tilsyn. En slik variasjon er ikke overraskende når vi ser den i forhold til hvor stor andel av mødrene som er i aktivitet utenfor hjemmet på dagtid. Blant de etnisk norske foreldrene er det bare i underkant av 20 prosent av mødrene som ikke er sysselsatt utenfor hjemmet enten med arbeid eller studier. Blant pakistanske mødre er det tilsvarende tallet 74 prosent. Langt viktigere er imidlertid observasjonen at disse foreldrene ønsker et barnehage tilbud på tross av at de har mulighet til å være hjemme å ta seg av barna sine selv.

Den markert viktigste årsaken til at foreldrene fra alle de etniske minoritetene i vårt utvalg ønsket barnehageplass var at barna skulle få anledning til å lære seg å snakke norsk. Mellom 90 og 100 prosent av foreldrene nevnte språktrening som begrunnelse for at de ønsket barnehageplass. Det var dessuten mellom 70 og 80 prosent som også ønsket at barna skulle få lære mer om det norske samfunnet. En svært høy andel av foreldrene har med andre ord et integreringsperspektiv på valget av tilsynsordning for barna sine. Synet på hva som er til barnets beste blir her knyttet nært opp til hva som vil hjelpe dem i det norske samfunnet. En side av samme sak blir den høye andelen – igjen i alle grupper – som ønsket at barna skulle få mulighet til sosialisering med andre barn. Mange av foreldrene med minoritetsbakgrunn var bekymret for at det fantes få norskspråklige barn å leke med der de bodde, særlig på dagtid. Denne muligheten for språklæring var derfor lite aktuell.

Tabell 5.15 Begrunnelse for å ikke ønske barnehageplass. Prosent av familiene som nevner de ulike begrunnelsene, etter etnisitet

	Norsk	Pakistansk	Vietnamesisk	Tyrkisk	Somalisk
Pris	28	20	35	27	0
Åpningstider	0	5	10	10	0
Barn bør passes av familie-medlemmer fram til skolestart	6	20	5	0	0
Barna må lære sitt eget morsmål før norsk	..	20	10	10	50
Usikker, religion	0	5	0	0	6
Barnet er for ung	53	35	65	52	56
Har ikke tilsynsbehov	12	0	10	18	6
Annet	12	10	10	9	67
N (96)	18	20	20	22	16

*N er lik alle familier som oppga at de ikke ønsket barnehageplass. Spørsmålsformuleringen i intervjuguiden åpnet for at foreldrene kunne oppgi flere årsaker til at de ikke ønsket barnehageplass.

I tillegg ligger det også andre utviklingsmuligheter i samvær og lek mellom barn. Samvær med andre barn kommer svært høyt opp på listen også blant de norske foreldrene i det 8 av 10 trekker fram dette som en av årsakene til at de har eller ønsker barnehageplass. Mer spesielt for nettopp de norske foreldrene, var at 26 prosent ønsket barnehage fordi de oppfattet dette som et tryggere alternativ enn andre tilsynsordninger. Dette ble særlig knyttet til den sikkerheten som lå i at det var flere ansatte og mer faglært personell til stede i barnehagene.

Den hyppigst nevnte årsaken til at foreldrene ikke ønsker barnehageplass, er i alle etniske grupper at barnet er for ungt til å gå i barnehage. Med unntak av de pakistanske foreldrene gjelder dette over halvparten av foreldrene i alle gruppene. Konkret hva som ligger i «for ungt» varierer imidlertid etter foreldrenes etniske bakgrunn, noe vi kommer tilbake til nedenfor. De øvrige svarene kan tolkes i den retning at de gjelder større barn, og her er pris den dominerende forklaringen. Den høye prisen på barnehageplasser trekkes fram av 34 prosent av de vietnamesiske foreldrene, men også blant tyrkiske og norske foreldre er det om 3 av 10 som oppgir at prisen er for høy til at de kan ha barna i barnehage. Flere av foreldrene hadde opprinnelig fått tilbud om barnehageplass, men måtte si den fra seg fordi kostnadene ble for høye i forhold til familiens inntekt.

Blant de somaliske foreldrene var det i tillegg en stor andel, nesten 70 prosent, som oppga andre årsaker enn det som er nevnt her til at de ikke har barna sine i barnehagen. Dette kan derfor være verdt å kommentere nærmere. I de fleste tilfellene var det to forhold foreldrene trakk fram. For det første var det en del som hadde registrert debatten i media rundt misbruk av barn og var redde for at dette kunne ramme deres egne hvis de sendte dem i barnehagen. Frykten ble forsterket for små barn fordi de vil ha vanskeligere for å fortelle foreldrene sine om det skjedde noe med dem i barnehagen. Flere var også bekymret for større barn som ikke snakker så godt norsk at de kan fortelle noen i barnehagen om noe skulle skje. For det andre var det en del av foreldrene som oppga at de ikke har hatt noe fast bosted og at det derfor har vært vanskelig å etablere et stabilt forhold til en barnehage som lå noenlunde i nærheten av hjemmet. Materialet viser at somalierne er den gruppen som flytter oftest og mye tyder derfor på at dette kan være et større problem for denne gruppen enn for andre. I gjennomsnitt har somalierne i utvalget flyttet 2,7 ganger innenfor Oslo siden 1992. Dette er markert oftere enn for alle de andre gruppene i utvalget. Pakistanerne er mest bofaste – de har i gjennomsnitt flyttet en gang siden 1992, mens det tilsvarende tallet for nordmenn⁶, vietnamesere og tyrkere henholdsvis er 1,1, 1,2 og 1,3.

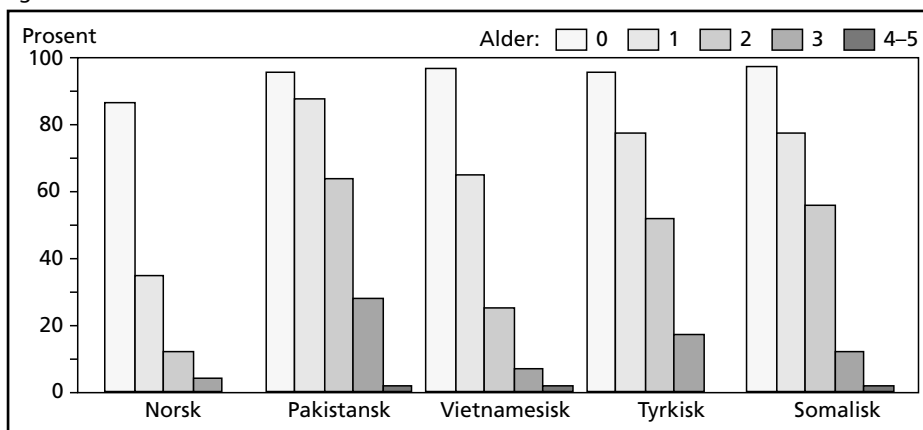
⁶ Det er viktig å være oppmerksom på at vi hele tiden referer til nordmenn i Bydel 6 gamle Oslo. Flyttehyppigheten i denne bydelen, særlig blant unge, er markert større enn gjennomsnittet for Oslos bydeler (Djuve, Bjørnskau og Hagen 1996)

Mer generelt under «annet»-kategorien finner vi dessuten en del foreldre som oppga at de ikke hadde nok informasjon om norske barnehager og hva de innebærer til at de følte seg trygge nok til å sende barna sine dit.

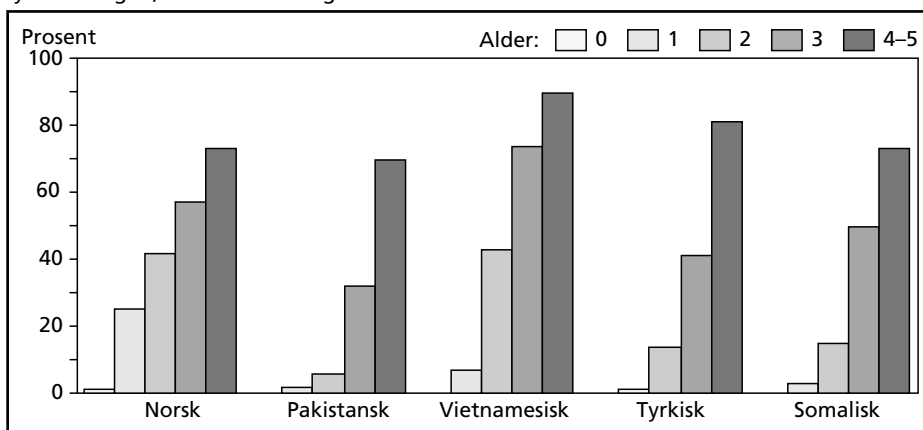
Foreldrenes syn på barnehager og norsk barneoppdragelse

I kapittel tre ble det beskrevet hvordan foreldrenes ønske om barnepass varierte mellom ulike etniske grupper og etter barnas alder. Mellom annet viste det seg at etnisk norske og vietnamesiske foreldre synes barnehage er et alternativ for yngre barn enn pakistanere, tyrkere og somaliere. Tendensene som ble beskrevet i kapittel tre (på bakgrunn av hva slags tilsynsordning foreldrene ville ha hvis de kunne

Figur 5.14 Prosent som mener at pass av mor/far er den beste tilsynsordningen, etter etnisitet og barnets alder

Figur 5.15 Prosent som mener at heldagsbarnehage eller familiebarnehage er den beste tilsynsordningen, etter etnisitet og barnets alder

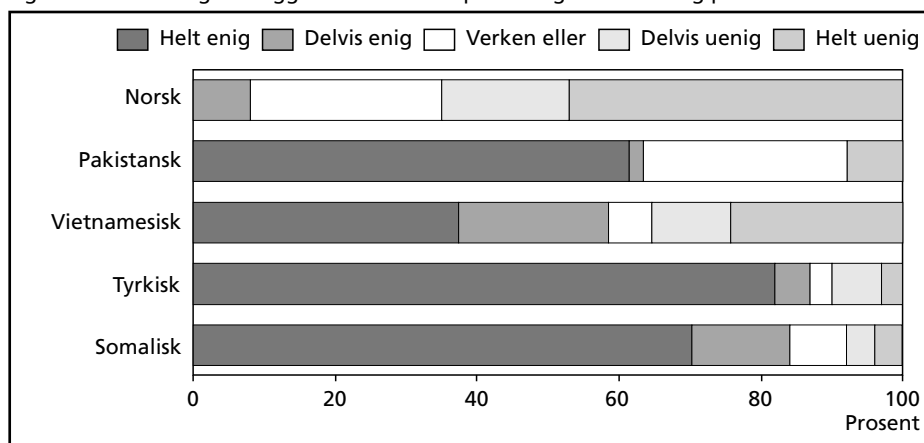
velge fritt uavhengig av tilgjengelighet og pris) blir i all hovedsak bekreftet av foreldrenes svar på hva de generelt sett mener er den beste tilsynsordningen for barn i ulike aldersgrupper.

Blant de etnisk norske foreldrene går det et markert skille mellom null- og ettåringene hvor et flertall mener at de yngste har det best hjemme med mor eller far, mens ettåringene kan være i hel- eller halvdagsbarnehage. Andelen av foreldrene som mener at barna har det best hjemme hos mor eller far synker med barnets alder og for 4–5 åringene er det ingen som mener at dette er den beste løsningen. De vietnamesiske foreldrene skiller seg ut blant minoritetsgruppene i «norsk» retning. Et flertall mener barna har det best med mor eller far fram til de blir to år, men at de fra to års alder kan være i hel eller halvdagsbarnehage. For tre- til femåringene er det en stor overvekt av foreldre som mener at barna har det best i en heldagsbarnehage. I de andre etniske gruppene er det et flertall av foreldrene som mener at barna har det best hjemme hos mor eller far fram til de er tre år. Fra barna er tre år mener imidlertid et flertall at de kan være i barnehage. De pakistanske foreldrene er noe mer tilbakeholdne enn de tyrkiske og somaliske i den forstand at andelen som mener at barna kan være i heldagsbarnehage stiger langsommere med barnas alder. For fire- og femåringene er det imidlertid et stort flertall i alle grupper som mener at de har det best i barnehage.

Foreldrene i utvalget ble bedt om å ta stilling til totalt seks påstander om barnehager. Intervjuerne på prosjektet rapporterte at mange av foreldrene, spesielt de med minoritetsbakgrunn, syntes det var vanskelig å vurdere flere av disse påstandene. De ble da bedt om å svare ut fra hva de trodde eller hadde hørt av andre. I de

Figur 5.16–20 Foreldrenes holdning til ulike påstander om norske barnehager, etter etnisitet. Prosent av familiene som sier seg henholdsvis helt enig, delvis enig, verken eller, delvis uenig eller helt uenig i påstandene

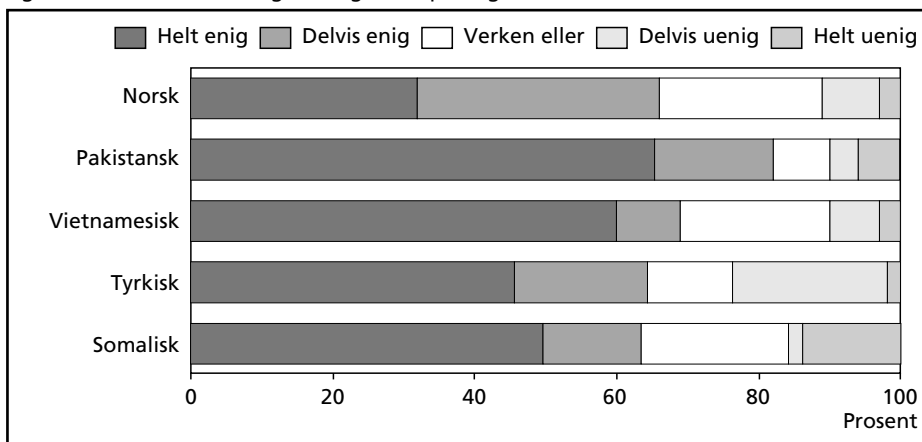
Figur 5.16 Barnehagene legger for liten vekt på lese og skrivetrening på barnas morsmål

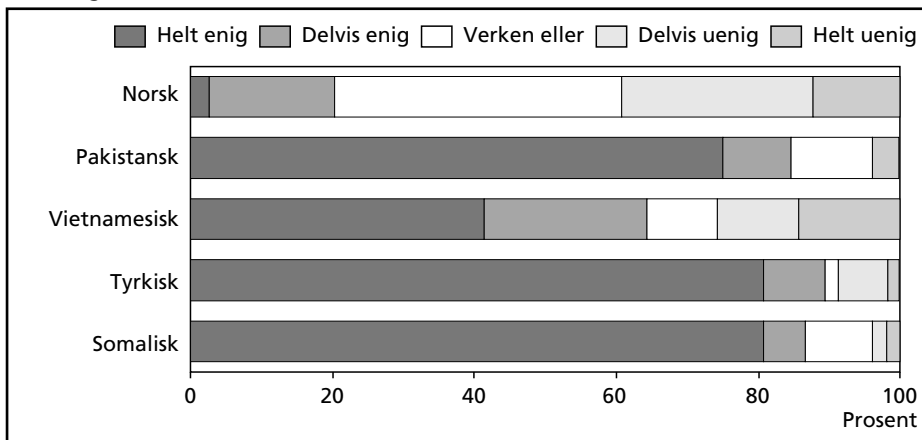
tilfellene hvor de likevel ikke kunne svare, ble de plassert i «verken eller» kategorien. En svakhet ved materialet er at det normative elementet i påstandene (nærmere bestemt formuleringen «for liten vekt på») kan ha blitt svekket i enkelte av oversettelsene. Vi har likevel valgt å bruke dataene fordi tendensene de viser, i all hovedsak stemmer overens med tendenser i andre deler av datamaterialet, noe som svekker sannsynligheten for at spørsmålene er blitt misforstått av intervjuobjektene.

Med ett unntak slo alle holdningsspørsmålene ut med klare etniske forskjeller. Et klart flertall av de norske foreldrene sa seg helt eller delvis uenige i at barnehagene legger for liten vekt på lese- og skrive trening på barnas morsmål. Blant alle grupper av etniske minoriteter sa imidlertid foreldrene seg enig i denne påstanden. Når det gjaldt påstanden om at barn med innvandrerbakgrunn får for liten kjennskap til sin

Figur 5.17 Norske barnehager har god disiplin og orden

Figur 5.18 Barn med innvandrerbakgrunn får for liten kjennskap til sin egen kultur i norske barnehager

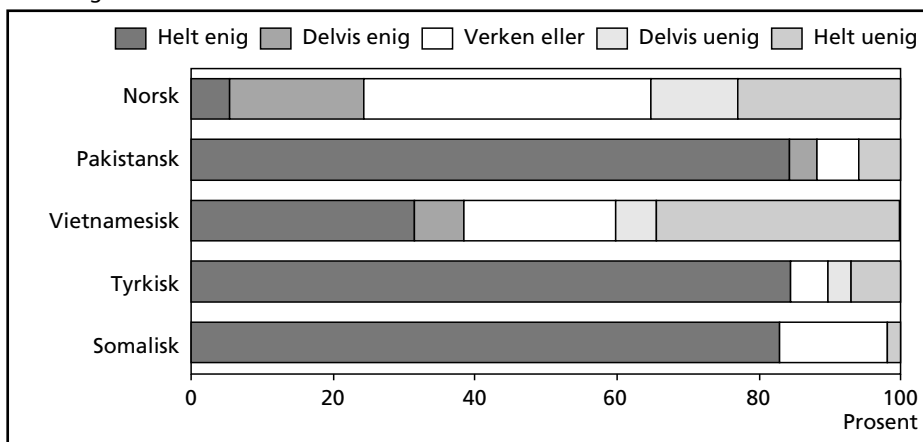

egen kultur i barnehagen, var det et flertall av de norske foreldrene som ikke hadde noen klar holdning for eller mot. De fleste minoritetsforeldrene sa seg imidlertid i høy grad enig i påstanden. I holdningene til påstanden om at barn med innvandrerbakgrunn får for liten kjennskap til egen religion i norske barnehager, vises det amme mønsteret mellom norske foreldre og gruppen av minoritetsforeldre. I dette tilfellet kan vi imidlertid også finne variasjoner mellom de ulike etniske minoritetene. Pakistanske, somaliske og tyrkiske foreldre var i overveiende grad enige i at barna får for liten kjennskap til egen religion i barnehagene, mens vietnamesiske foreldre delte seg jevnt mellom de som var enige, uenige og ikke tok stilling verken for eller imot. Det er rimelig å anta at denne forskjellen henger sammen med de ulike minoritetsgruppenes religiøse tilhørighet fordi religionen har en mindre

Figur 5.19 Norske barnehager er viktige for at barn med innvandrerbakgrunn skal lære norsk

Figur 5.20 Barn med innvandrerbakgrunn får for liten kjennskap til sin egen religion i norske barnehager

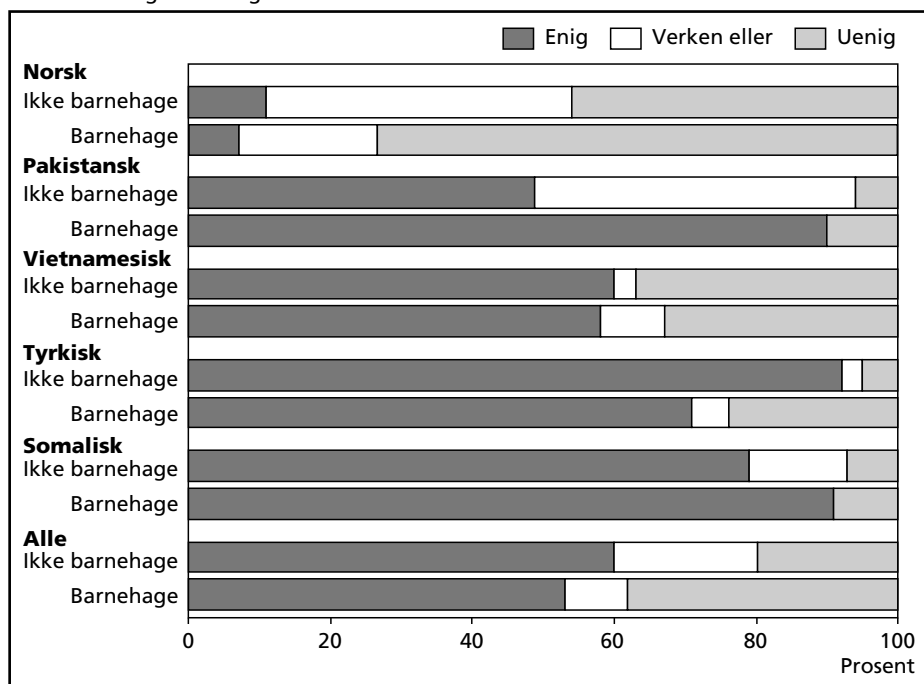

entral plass i hverdagen for vietnameserne som ikke er muslimer, enn for de tre andre etniske gruppene. Foreldrenes holdninger til påstanden om at norske barnehager har god disiplin og orden, tyder på at minoritetsforeldrene – spesielt pakistannerne – i større grad er enige i dette enn de etnisk norske foreldrene. Det sterke utslaget blant pakistanske foreldre kan imidlertid bunne i språklige forhold. Det kvalitative intervjumaterialet (jf. kapittel 4) tydet på at de pakistanske foreldrene i stor grad satte likhetstegn mellom begrepet disiplin og det at barna lærer å mestre hverdagslige ting som å spise maten sin selv, mens de skilte ut respekt for voksne og mer generelle oppdragelsesforhold. Den ene påstanden som alle, både de norske foreldre og foreldre med minoritetsbakgrunn, sa seg enig i, var at norske barnehager er viktige for at barn med innvandrerbakgrunn skal lære seg norsk. Dette var den påstanden som ga sterkest utslag – andelen som sa seg helt eller delvis enig var mellom 86 og 100 prosent.

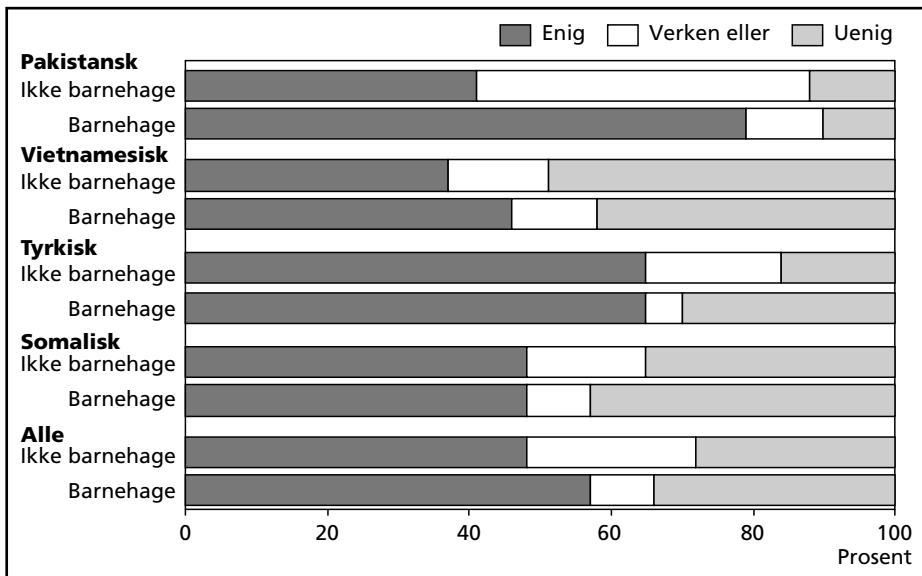
Som nevnt, kan det være grunn til å tro at foreldrenes holdninger til innholdet i norske barnehager vil påvirke deres ønske om å søke barnehageplass. Vi har

Figur 5.21–26 Foreldrenes holdninger til påstander om norske barnehager etter etnisitet og barnehagebruk. Prosent av familiene som sier seg henholdsvis enig, uenig eller verken eller til påstandene.

Figur 5.21 Barnehagene legger for liten vekt på lese- og skrivetrening på barnas morsmål, etter etnisitet og barnehagebruk

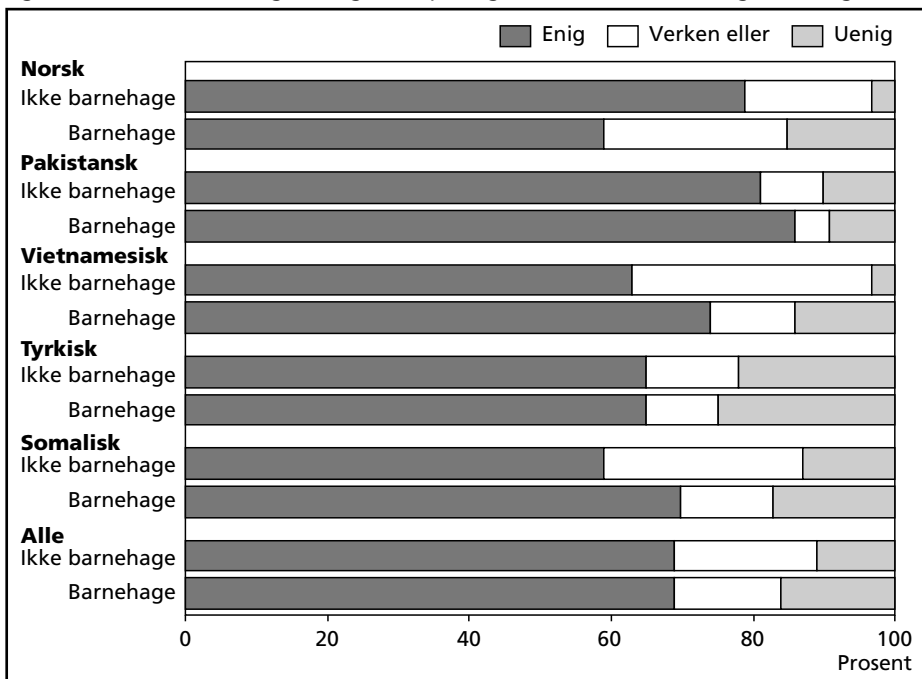

Figur 5.22 Barnehagene legger for liten vekt på lese og skrivetrening på norsk, etter etnisitet og barnehagebruk

*Spørsmålet er bare stilt til foreldre med minoritetsbakgrunn

Figur 5.23 Norske barnehager har god disiplin og orden, etter etnisitet og barnehagebruk

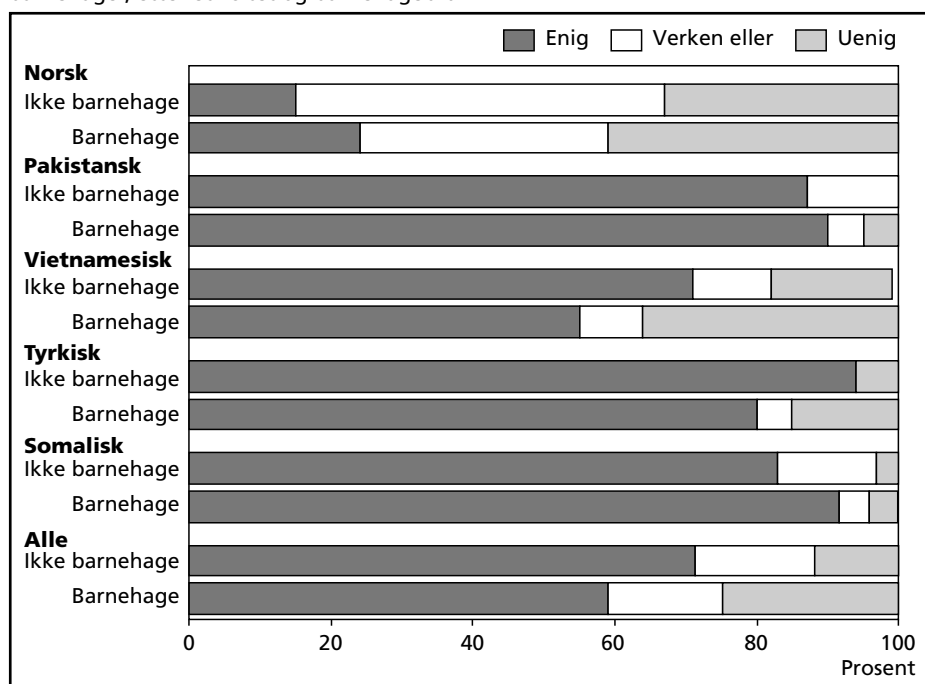

derfor undersøkt om det er noen sammenheng mellom foreldrenes holdninger til påstandene ovenfor og bruken av barnehage.

Materialet kan tyde på at de pakistanske foreldrene som har valgt å bruke barnehage ønsker at barna skal få lese- og skrive trening både på norsk og på morsmålet. De sier seg, i markert større grad enn foreldre uten barnehageplass, enig i påstanden om at det er for lite lese- og skrive trening i barnehagen. Dette kan tyde på at de hadde en forventning om hva barnehagen skulle inneholde som ikke er blitt innfridd. For de andre gruppene er det ingen klare tendenser i holdningene til disse påstandene.

Blant de etnisk norske foreldrene som ikke har barnehageplass, er tilliten til at det hersker god orden og disiplin i barnehagene større enn blant de som faktisk har barnehageplass. Med unntak av tyrkerne, forholder det seg omvendt blant minoritetsforeldrene. Dette kan på den ene siden tyde på at minoritetsforeldre gjennom erfaring med barnehagen får et mer positivt bilde av akkurat dette aspektet ved norske barnehager. En annen tolkning er at skepsis til graden av orden og disiplin i barnehagene stopper foreldre fra å søke om barnehageplass. Med andre ord at det dreier seg om seleksjon snarere enn erfaring: De foreldrene som mener disiplin

Figur 5.24 Barn med innvandrerbakgrunn får for liten kjennskap til sin egen kultur i norske barnehager, etter etnisitet og barnehagebruk

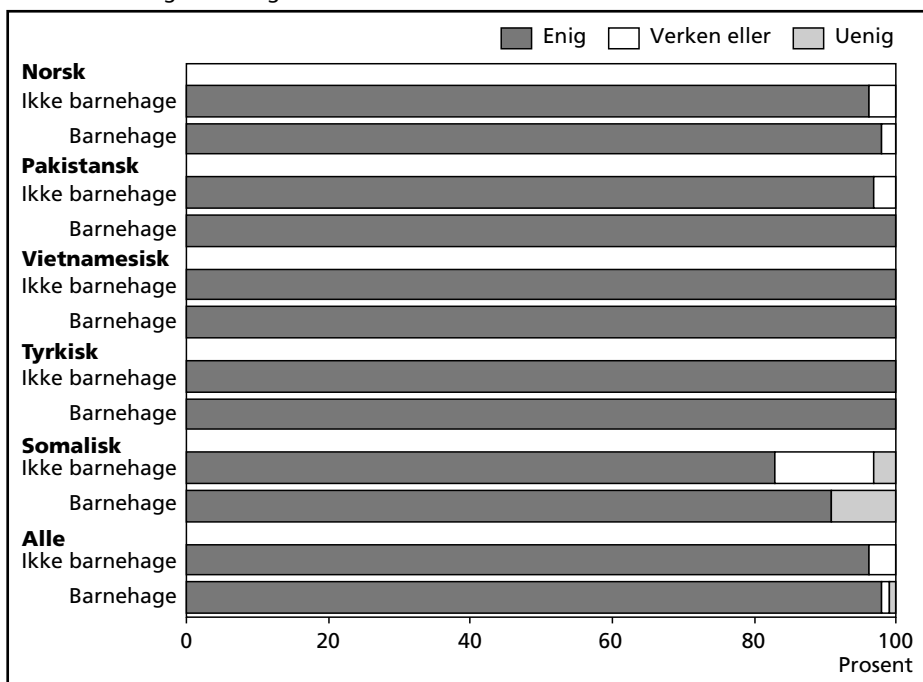

og orden i norske barnehager er for dårlig, søker ikke om barnehageplass i motsetning til de som mener at denne siden ved norske barnehager er god nok.

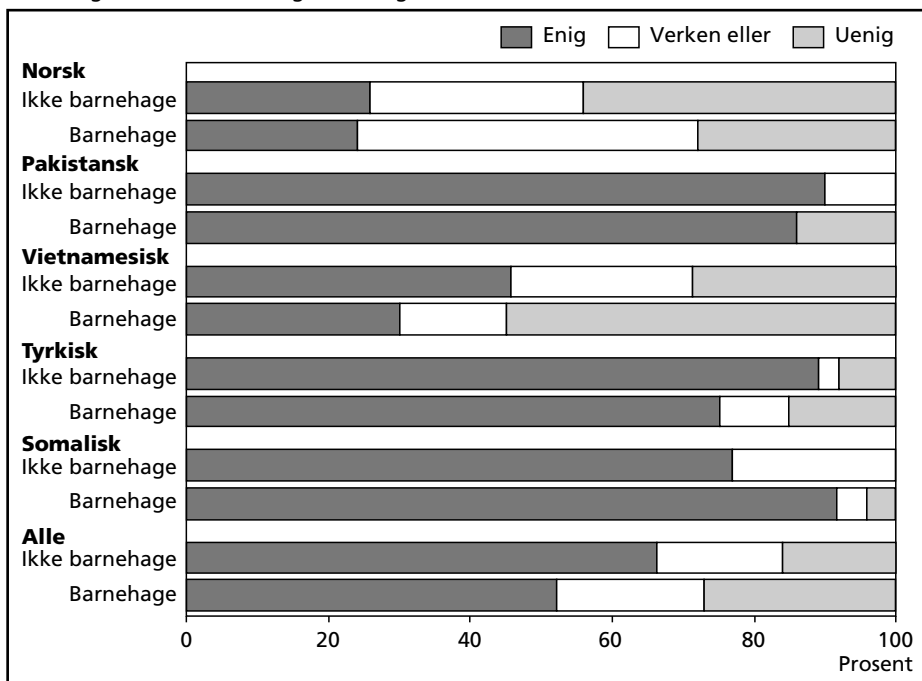
Blant vietnamesiske og tyrkiske foreldre er det en høyere andel av foreldre uten barnehageplass som sier seg enig i at barn med innvandrerbakgrunn får for liten kjennskap til egen kultur og religion i norske barnehager, enn blant foreldre som bruker barnehage. Forklaringen kan, som ovenfor, igjen både knyttes til seleksjon og erfaring. Blant de somaliske foreldrene er det en høyere andel av de med barnehageplass enn uten, som mener det er for lite formidling av innvandrerbarnas kultur og religion i norske barnehager.

Inntrykket av at norske barnehager har en sentral rolle som arena for norsk-opplæring, står sterkt både hos foreldre med og uten barnehageplass. Et delvis unntak finnes blant somaliske foreldre hvor de uten barnehageplass i større grad enn de med sier at de er uenige i eller ikke har noen mening om barnehagens rolle i denne sammenhengen.

Figur 5.25 Norske barnehager er viktige for at barn med innvandrerbakgrunn skal lære norsk, etter etnisitet og barnehagebruk

Figur 5.26 Barn med innvandrerbakgrunn får for liten kjennskap til sin egen religion i norske barnehager, etter etnisitet og barnehagebruk

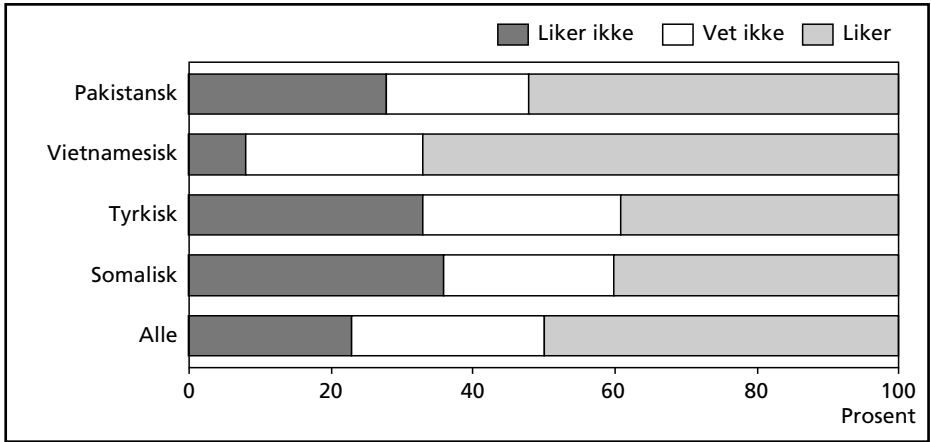

Hvordan foreldrene vurderer kvaliteten på barnehager som tilsynsordning, vil i en viss grad henge sammen med hvordan de oppfatter det barna lærer seg og de verdiene som viderefremmes i barnehagen. I kapittel 4 ble det beskrevet hvordan enkelte foreldre med barnehageplass var misfornøyd med at barna ble vant til en væremåte overfor voksne som foreldrene oppfattet som respektløs. Foreldrenes syn på norsk barneoppdragelse varierer mellom de ulike etniske gruppene.

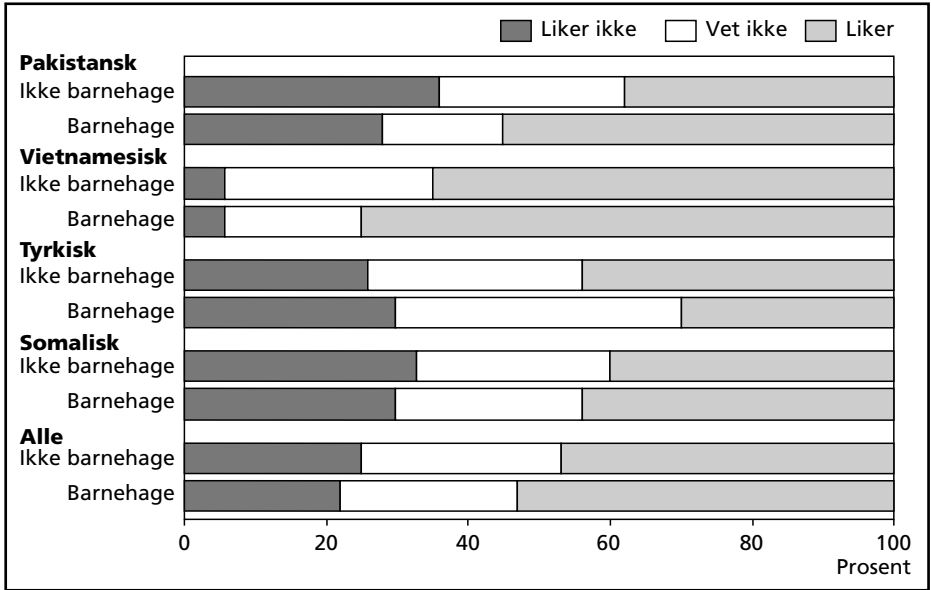
I gjennomsnitt oppgir 50 prosent av foreldrene at de liker norsk barneoppdragelse. Andelen blir trukket opp av de vietnamesiske foreldrene hvor nesten 70 prosent liker norsk barneoppdragelse. Skepsisen er størst blant somalierne hvor 36 prosent av foreldrene oppgir at de ikke liker norsk barneoppdragelse. Blant tyrkiske og pakistanske foreldre ligger prosenten på henholdsvis 33 og 28 prosent, mens bare 8 prosent av de vietnamesiske foreldrene misliker norsk barneoppdragelse. Andelen som svarer at de ikke vet, er temmelig stor – mellom 20 og 30 prosent. I de fleste tilfellene innebærer dette svaret at foreldrene liker enkelte sider ved norsk barneoppdragelse mens de misliker andre. Materialet gir få holdepunkter for at det er noen sammenheng mellom foreldrenes syn på norsk barneoppdragelse og barnehagebruk. Blant somalierne og pakistanerne er andelen som misliker norsk barneoppdragelse noe høyere blant foreldre som ikke bruker barnehage, men det er imid-

lertid vanskelig å si hvilken retning en eventuell årsakssammenheng går. Forklaringen kan på den ene siden være et tegn på seleksjon: Foreldre som ikke liker norsk barneoppdragelse sender ikke barna sine i barnehagen. På den andre siden kan det være et tegn på at erfaring justerer holdningene: Foreldre som har barn i barnehage får bedre kjennskap til norsk barneoppdragelse og blir mindre negative.

Figur 5.27 Foreldrenes syn på norsk barneoppdragelse, etter etnisitet. Prosent av familiene som sier henholdsvis at de ikke liker, liker, eller ikke vet om de liker norsk barneoppdragelse

Figur 5.28 Foreldrenes syn på norsk barneoppdragelse, etter etnisitet og barnehagebruk. Prosent av familiene som sier henholdsvis at de ikke liker, liker, eller ikke vet om de liker norsk barneoppdragelse

Oppsummering

En høy andel av de foreldrene som ikke har barn i barnehage, oppga at årsaken til dette var at de ikke hadde fått plass. Dette gjaldt i større grad foreldre med minoritetsbakgrunn enn etnisk norske foreldre (i bydel 6). For mellom 30 og 40 prosent av foreldre med minoritetsbakgrunn som ikke bruker barnehager er det med andre ord ikke et manglende ønske om barnehageplass som gjør seg gjeldene, men snarere mangel på et tilbud.

For de etnisk norske foreldrene var tilsynsbehov en av de vanligste forklaringene på ønsket om barnehageplass. I tillegg var de opptatt av det pedagogiske tilbudet barnehagen kunne gi og barnas mulighet for sosialt samvær. For foreldre med minoritetsbakgrunn var derimot ønsket om at barna skulle få anledning til å lære norsk den klart viktigste årsaken til at de ville ha barnehageplass. At barna skulle få lære om det norske samfunnet kom også meget høyt opp på listen. Tilsynsbehov var en viktig begrunnelse for vietnameserne og somalierne, men blant pakistanske foreldre ble dette nevnt av under 20 prosent. Den hyppigst nevnte årsaken til at foreldrene *ikke* ønsket barnehageplass, var i alle grupper at barnet var for ungt. Konkret hva foreldrene legger i at barnet er «for ungt» viste seg imidlertid å variere mellom ulike etniske grupper. Foreldre med minoritetsbakgrunn synes i all hovedsak at barn fram til toårsalderen har det best hjemme, mens etnisk norske foreldre synes de kan starte i barnehage noe tidligere. For fire- og femåringer var det et stort flertall av foreldrene i alle grupper som mente at barna har det best i barnehage. For de eldre barna var foreldrenes dominerende forklaring på at de ikke hadde barnehageplass at den økonomiske prisen var for høy.

Barnehagens posisjon som en sentral arena for norskopplæring, viste seg å stå svært sterkt hos alle etniske grupper i utvalget uavhengig av barnehagebruk, og styrker dermed antagelsen om at ønsket om at barna skal få lære norsk er en sentral begrunnelse for at foreldre med minoritetsbakgrunn velger barnehage. Det er imidlertid vanskelig å peke på noen klar sammenheng mellom de ulike holdningene til norske barnehager som er målt i denne undersøkelsen, og foreldrenes barnehagebruk. På enkelte områder, som for eksempel synet på om det er orden og disiplin i barnehagene, er det større skepsis blant foreldre uten barnehageplass enn blant foreldre med. Om dette innebærer en seleksjon i den forstand at enkelte foreldre derfor ikke velger barnehage, eller om det er et tegn på at erfaring med barnehagene endrer foreldrenes syn på dette området, er imidlertid vanskelig å avgjøre.

Til sist tyder materialet på at det i enkelte grupper er en relativt høy andel som ikke liker norsk barneoppdragelse. Dette gjelder særlig somaliske, pakistanske og tyrkiske foreldre. Med unntak av blant pakistanske foreldre, var det imidlertid lite som tydet på at det var noen sammenheng mellom foreldrenes syn på norsk barneoppdragelse og faktisk barnehagebruk.

5.4 Barnehagebruk og syn på kvinners yrkesaktivitet

I de tidligere avsnittene har vi sett at foreldres etterspørsel etter barnehagetjenester påvirkes av mange forhold. Ett av disse forholdene er det tilsynsbehovet som følger av foreldrenes aktiviteter utenfor hjemmet. Husholdninger der begge foreldre er yrkesaktive eller opptatt med utdanning eller kursvirksomhet, må nødvendigvis ha et større behov for tilsyn enn husholdninger der én eller begge foreldre er hjemme. Foreldrenes yrkesaktivitet styres av utdanning og jobbmuligheter, men den styres også av de voksnes syn på hva som er naturlige roller for ektefellene i ulike livsfaser. I den grad barnehagebruk er et resultat av tilsynsbehov, vil foreldrenes oppfatninger om hvorvidt kvinner bør arbeide utenfor hjemmet i ulike livsfaser nødvendigvis influere på husholdningens etterspørsel etter barnehagetjenester. I et likestillingsperspektiv hadde det vært mest korrekt å undersøke foreldrenes holdninger til både fars og mors yrkesaktivitet. Blant de norske foreldrene var det en del som reagerte negativt på at spørsmål om fars omsorgsoppgaver var utelatt. I de etniske minoritetene var det ingen som reagerte på dette, snarere er det vel grunn til å tro at reaksjonene på spørsmål om hvorvidt far burde være hjemme og ta seg av barna ville ha blitt tatt imot med en smule undring i enkelte minoritetsmiljøer.

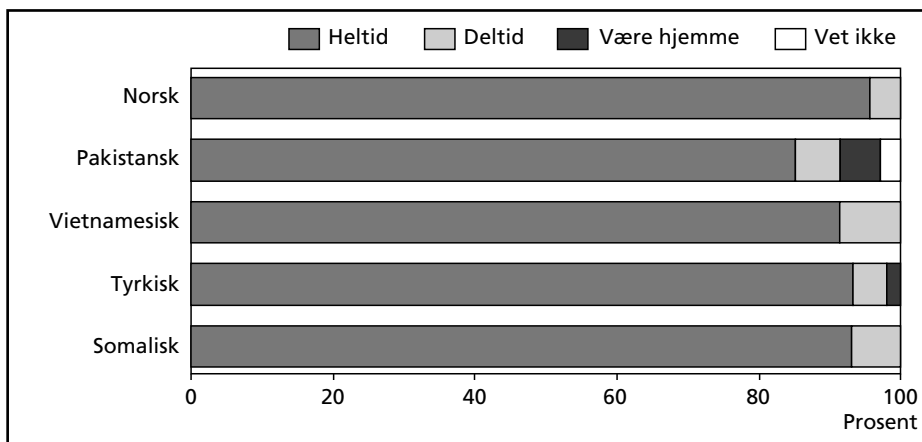
I det foregående avsnittet har vi redegjort for de etniske gruppenes syn på hva slags tilsyn som er det beste for barnet. Her skal vi fokusere hva foreldrene mener er riktig for mor. Selv om det er grunn til å forvente en sammenheng mellom disse to forholdene, er det ikke nødvendigvis fullt sammenfall mellom hva foreldrene mener er best for barn i ulike aldersgrupper, og hva de mener mødrene til de samme barna bør gjøre.

Synet på mors yrkesaktivitet i småbarnsfasen er klart etnisk betinget: En av tre norske familier mener at mor bør arbeide heltid mens hun har barn i alderen 0–3 år, men det er svært få av familiene med minoritetsbakgrunn som deler dette synet, jmfør tabell 5.33. Mange synes at deltidsarbeid kan være en passende løsning, men fire av ti vietnamesere og tyrkere, og hele sju av ti pakistanere mener at mor bør være hjemme i denne fasen. Når barna blir eldre endrer imidlertid dette bildet seg dramatisk. Med unntak av pakistanerne, der en av fire fremdeles mener at mor bør være hjemme, er det nå svært få som ikke synes at mor kan være yrkesaktiv. Vietnameserne framstår nå som mer positive til kvinners heltidsyrkesaktivitet enn noen annen gruppe, inkludert de norske foreldrene.

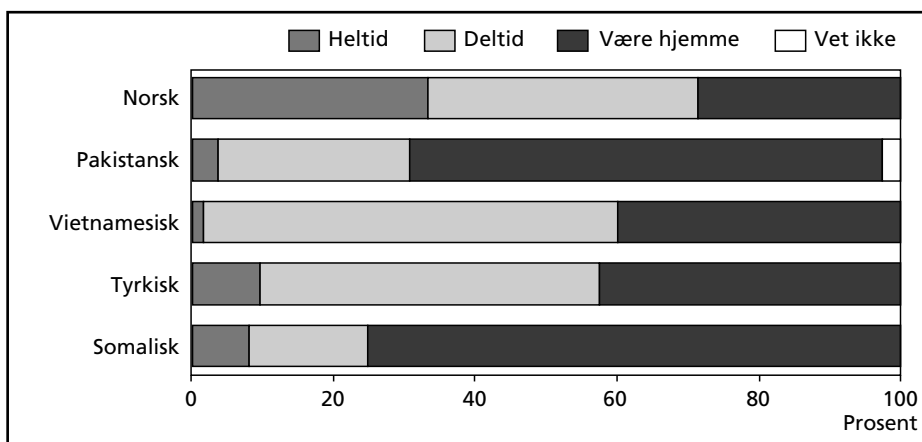
Vi nordmenn er nok svært tilbøyelige til å tolke svarene på disse spørsmålene som en indikator på vestlighet eller modernitet, og ikke minst som et tegn på hvordan det står til med likestillingen mellom kjønnene. Det er vel ingen tvil om at synet på kvinners yrkesdeltakelse sier noe om likestilling. På den andre siden skal

vi ikke uten videre gå ut fra at det å delta i arbeidslivet oppfattes på samme måte innen alle etniske og sosioøkonomiske grupper. Et eksempel på dette fikk en av våre intervjuere som intervjuet et somalisk ektepar. Etter å ha arbeidet seg gjennom nesten alle spørsmålene om kvinners yrkesdeltakelse, på hvilke familiefaren konsekvent svarte at han syntes konen burde være hjemme, kom de fram til det siste spørsmålet i denne delen: Ja men, når barna har flyttet hjemmefra da, hva skal mor gjøre da? Hvorpå far i huset svarer: Da skal hun i hvert fall være hjemme, for da må hun få kose seg med barnebarna!. Akademikere ser gjerne på yrkesdeltakelse som et gode, men sannheten i dette avhenger selvfølgelig av hva slags jobb det er snakk om.

Figur 5.29 Fordeling av foreldrene etter svar på spørsmålet: Mener du at kvinner burde arbeide utenfor hjemmet på heltid, deltid eller ikke i det hele tatt etter å ha giftet seg, men før hun har fått barn?

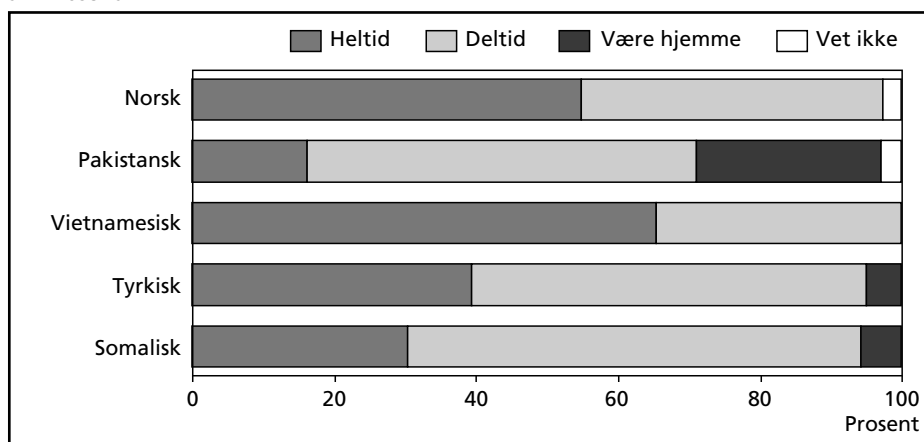
Figur 5.30 Fordeling av foreldre etter svar på spørsmålet: Mener du at kvinner burde arbeide utenfor hjemmet på heltid, deltid eller ikke i det hele tatt når hun har barn i alderen 0 til 3 år?

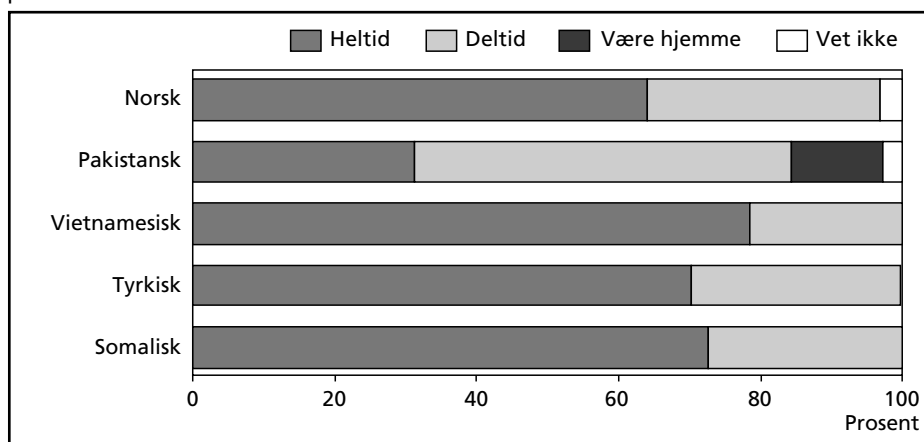
Hvis vi gjør et kjapt overslag over hva slags jobber en godt voksen somalisk kvinne uten særlig yrkespraksis vil kunne få i det norske arbeidsmarkedet, framstår ekte-mannens holdning straks som noe mindre undertrykkende enn den kanskje gjør ved første øyekast. Kanskje er minoritetsspråklige kvinners tilpasning på arbeids-markedet vel så mye et utslag av klasseforskjeller som av kulturforskjeller.

For nordmenn er det en klar sammenheng mellom hvorvidt barna i alderen 0–3 år er i barnehage, og foreldrenes syn på kvinners yrkesaktivitet mens hun har barn i den alderen. I de andre gruppene er enten mønsteret uklart, eller barnehage-bruken er i utgangspunktet så lav at holdningene ikke kan gjøre noe særlig utslag.

Figur 5.31 Fordeling av foreldre etter svar på spørsmålet: Mener du at kvinner burde arbeide utenfor hjemmet på heltid, deltid eller ikke i det hele tatt når hun har barn i alderen 3 til 6 år? Prosent

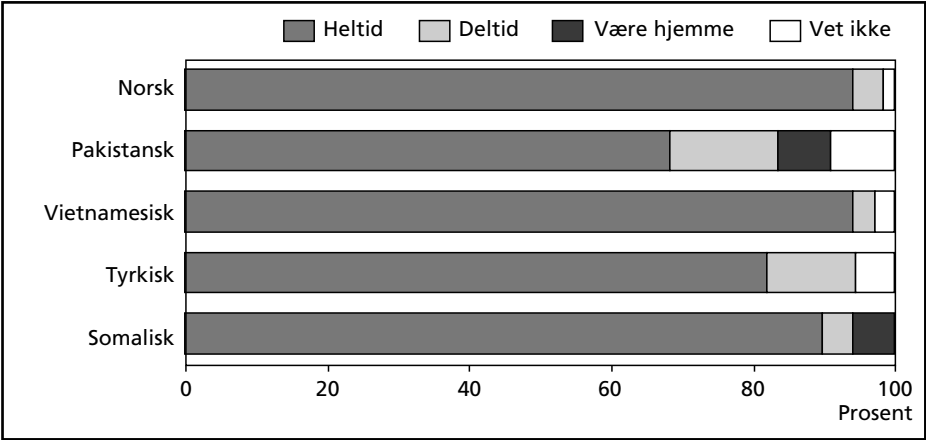

Figur 5.32 Fordeling av foreldre etter svar på spørsmålet: Mener du at kvinner burde arbeide utenfor hjemmet på heltid, deltid eller ikke i det hele tatt etter at det yngste barnet er begynt på skole?

I noen tilfeller er også antall barn så lite at prosentene ikke bør tolkes. Det er imidlertid en tendens til at synet på om mor skal være hjemme med små barn også påvirker barnehagebruken til de større barna. Dette henger sammen med at de to holdningsspørsmålene korrelerer: Ikke uventet er det en tendens til at de som ønsker

Figur 5.33 Fordeling av foreldre etter svar på spørsmålet: Mener du at kvinner burde arbeide utenfor hjemmet på heltid, deltid eller ikke i det hele tatt etter at barna er flyttet hjemmefra

Tabell 5.16 Andel av barna som er i enten heldagsbarnehage eller i familiebarnehage, etter foreldrenes syn på hvor mye kvinner bør arbeide utenfor hjemmet mens hun har barn i alderen 0–3år

		0–3år		4–6år	
		Prosent	N	Prosent	N
Norsk	Heltid	46	17	100	10
	Deltid	39	23	71	14
	Være hjemme	27	13	50	10
Pakistansk	Heltid			100	4
	Deltid	07	12	28	8
	Være hjemme	05	34	37	24
	Vet ikke	0	3		
Vietnamesisk	Heltid			100	1
	Deltid	27	34	63	19
	Være hjemme	23	18	83	17
Tyrkisk	Heltid	29	4	30	6
	Deltid	07	28	30	14
	Være hjemme	21	23	16	12
Somalisk	Heltid	67	3	100	3
	Deltid	44	8	85	7
	Være hjemme	05	48	42	28

at kvinner skal være hjemme når de har barn i alderen 4–6 også ønsker at kvinner skal være hjemme når de har barn i alderen 0–3. Syn på kvinners yrkesaktivitet når de har barn i alderen 4–6 ser ut til å ha stor betydning for barnas barnehagebruk, jamfør tabell 5.15.

Oppsummering

Samvariasjonen mellom barnehagebruk og syn på kvinners yrkesaktivitet er liten for de minste barna, noe som har sammenheng med at barnehagebruken i utgangspunktet er svært liten. For de eldre barna er det en klar tendens til at de som mener at kvinner bør være hjemme når hun har barn i førskolealder i mindre grad bruker barnehage enn andre.

Det er imidlertid god grunn til å tro at synet på kvinners yrkesaktivitet henger sammen med syn på hva som er best for barnet. For å finne ut om det er det ene eller begge fenomenene som påvirker barnehagebruken må vi bruke analyseteknikker som gjør det mulig å kontrollere effekten av en variabel for effekter av andre forhold som opptrer samtidig, og som vi har grunn til å tro påvirker barnehagebruken. Dette er tema for neste avsnitt.

Tabell 5.17 Andel av barna som er i enten heldagsbarnehage eller i familiebarnehage, etter foreldrenes syn på hvor mye kvinner bør arbeide utenfor hjemmet mens hun har barn i alderen 4–6 år

		0–3år		4–6år	
		Prosent	N	Prosent	N
Norsk	Deltid	34	22	54	17
	Vet ikke	55	3	0	
Pakistansk	Heltid	11	8	89	8
	Deltid	07	25	36	21
	Være hjemme	0	12	0	7
	Vet ikke	0	3	0	
Vietnamesisk	Heltid	25	41	61	18
	Deltid	28	11	84	19
Tyrkisk	Heltid	09	19	26	14
	Deltid	15	31	19	16
	Være hjemme	29	4	0	1
Somalisk	Heltid	26	15	85	13
	Deltid	11	40	44	21
	Være hjemme	00	4	18	5

5.5 Sammenfattende analyse

I de foregående avsnittene har vi i hovedsak sett på bivariate sammenhenger mellom barnehagebruk og kjennetegn ved foreldre, deres holdninger til barnehager, barneoppdragelse og til kvinners yrkesaktivitet, samt bydelenes informasjonsvirksomhet. I dette avsnittet skal vi forsøke å trekke sammen trådene, og finne ut hvilke forhold som er mest utslagsgivende for barnehagebruken.

Til dette arbeidet har vi brukt en analyseteknikk som kalles logistisk regresjon. Dette er en metode som gjør det mulig å beregne hvordan sannsynligheten for å ha et kjennetegn, i dette tilfellet det å gå i barnehage, øker eller synker med andre forhold som vi tar med i analysen. Samtidig kontrolleres hver enkelt effekt for effektene av andre variabler som inngår i analysen. Hvis vi for eksempel ønsker å vite hvor stor betydning foreldrenes utdanning har for om barna går i barnehage eller ikke, er det hensiktsmessig å kontrollere for barnas alder, foreldrenes innstilling til norske barnehager, foreldrenes synspunkter på hva slags tilsyn som er best for barna og etnisk tilhørighet. Ved hjelp av logistisk regresjon kan vi rendyrke effekten av utdanning, ved å holde de andre variablene konstante.

Forskjeller mellom de etniske gruppene går igjen i svært mange av de analysene vi har gjort i de tidligere kapitlene. Det er derfor god grunn til å tro at etnisk tilhørighet er ett av de forholdene som bør trekkes inn i analysen. På den annen side forklarer jo etnisk tilhørighet i seg selv ingen ting: Det er ikke hva som står i passet som avgjør om barna har barnehage eller ikke, med mindre det skjer en form for diskriminering ved tildelingen av barnehageplasser. Det er liten grunn til å anta at det skjer slik diskriminering. Tvert imot vet vi fra forprosjektet at flere bydeler praktiserer en prioritering av barn med minoritetsbakgrunn ved opptak (riktignok gjelder dette av praktiske årsaker bare bydeler som har lav innvanderandel). Som vi har sett er det likevel i vårt utvalg en større andel av foreldre med minoritetsbakgrunn som oppgir avslag på søknad om barnehageplass som begrunnelse for at de ikke har plass, enn det er blant norske foreldre. En sannsynlig forklaring på dette er at norske foreldre som får avslag på kommunal barnehageplass i større grad enn de etniske minoritetene finner private løsninger. Andre viktige forklaringer på den lave barnehagebruken blant de etniske minoritetene er at andre forhold som påvirker barnehagebruken samvarierer med etnisk bakgrunn. For eksempel er det store etniske forskjeller i syn på kvinners yrkesaktivitet og på hvor gamle barna bør være før de begynner i barnehagen. I analysene nedenfor vil vi forsøke å skille disse ulike effektene fra hverandre, slik at vi kan komme nærmere en konklusjon på hvilke forhold som har direkte innflytelse på barnehagebruken.

Regresjon 1: Analyse av barnehagebruk uten kontroll for etnisk tilhørighet

Den første analysen vi skal presentere tar for seg hele utvalget. Vi undersøker sannsynligheten for at barna går i enten heldagsbarnehage, halvdagsbarnehage eller familiebarnehage. Variabelen for barnehagebruk har verdien 1 dersom barnet går i barnehage, ellers null. I første omgang vil vi ikke trekke inn opplysninger om etnisk tilhørighet. Hensikten med dette er å sammenligne disse resultatene med resultatene av senere analyser der etnisk tilhørighet er med.

Vi har brukt en modell der følgende variabler er inkludert:

1. Antall barn i husholdningen i alderen 0–6
2. Antall barn i husholdningen i alderen 7–10
3. Antall barn i husholdningen i alderen 11–17
4. Antall hjemmeboende barn 18 år og over
5. En indeks for foreldrenes synspunkt på kvinners yrkesaktivitet i ulike livsfaser. Indeksen går fra 0 til 5, og det scores ett poeng for synspunktet «heltidsyrkesaktiv», på spørsmål om hva slags tilknytning til yrkeslivet som er passende for kvinner henholdsvis før hun får barn, mens hun har barn i alderen 0–3, mens hun har barn i alderen 4–6, etter at det yngste barnet har begynt på skole, og etter at barna har flyttet hjemmefra.
6. Synspunkt på om tre-åringer helst bør passes av mor (ja har verdien 1, nei har verdien 0). Grunnen til at nettopp treåringene er tatt med er at dette er det spørsmålet av sp29a til sp29e som gir størst utslag på barnehagebruken.
7. Holdning til norsk barneoppdragelse. Svaralternativet «liker» på sp31 er kodet med 1, andre svar med null.
8. Enighet i utsagnet «Norske barnehager er viktige for at barn med innvandrerbakgrunn skal lære norsk». Svarene helt eller delvis enig er kodet med verdien 1, andre med 0.
9. Mors alder i år
10. Trangboddhet. Variabelen angir antall personer i husholdningen dividert med antall rom i boligen.
11. Mors utdanning
12. Fars utdanning
13. Timer tilsynsbehov per uke
14. Barnets alder
15. Barnets kjønn
16. Søkt om plass men fått avslag
17. Har ikke plass på grunn av pris
18. Evne til å klare en uforutsett utgift på 5000 kroner ved hjelp av oppsparte midler

Denne modellen gir en forklaringskraft som er svært høy i samfunnsvitenskapelig sammenheng (se forundersøkelsen til denne studien), og har en prediksjonsevne som tilsier at den «treffer» for 87 prosent av tilfellene. Dette innebærer at ved å kjenne verdiene på de variablene som inngår kan vi ved hjelp av modellen predikere om et barn går i barnehage eller ikke i 87 prosent av tilfellene.

De variablene som gir signifikant utslag på høyst tiprosentnivå er:

	Signifikansnivå	Oddsrate
Antall hjemmeboende barn 18år og over	0,0436	5,9942
Synspunkt på om tre-åringer helst bør passes av mor	0,0089	0,3972
Mors alder	0,0942	1,0630
Mors utdanning	0,0693	1,3317
Timer tilsynsbehov	0,0000	1,5177
Barnets alder	0,0000	2,4448
Fått avslag på søknad	0,0000	0,0056

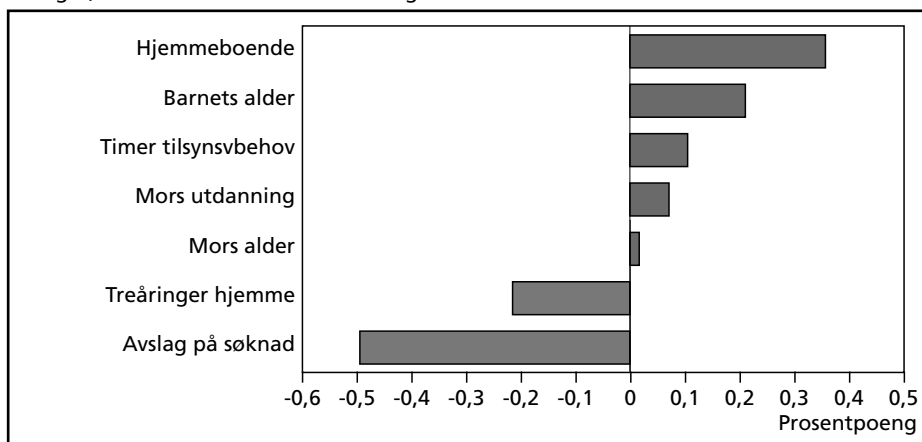
Med unntak av mors alder er alle også signifikante på femprosentnivå, med andre ord er dette svært sikre resultater. Tallene i kolonnen Oddsrate sier noe om styrken på utslagene, og om det er en positiv eller negativ effekt på sannsynligheten for at barnet skal gå i barnehage. Verdier over 1 innebærer en positiv effekt av å ha kjennetegnet, verdier under 1 innebærer redusert sannsynlighet for barnehagebruk for de barna som har kjennetegnet. Når oddsraten for barnets alder er på 2,4 betyr dette at oddsen for å gå i barnehage øker med en verdi på 2,4 fra en toåring til en treåring. Vi har altså funnet at sannsynligheten for barnehagebruk øker med antall hjemmeboende barn over 18 år, med mors utdanning, med antall timer tilsynsbehov og med barnets alder. Med unntak av antall barn over 18 år er dette som forventet, og nærmere kommentering er knapt nødvendig. En mulig forklaring på at antall hjemmeboende barn over 18 år har betydning er at disse familiene har fått større kunnskap og informasjon om det norske barnehage- og utdanningssystemet ved å allerede ha fulgt minst ett barn gjennom, og at dette påvirker barnehagebruken i positiv retning.

Sannsynligheten for at et barn skal gå i barnehage øker mer med ett års økt alder, enn med en times økt tilsynsbehov. Oddsratene kan likevel ikke brukes til å tolke direkte hvor mye sannsynligheten øker med ett års alder eller med antall timer tilsynsbehov. Oddsratene (eller $\text{Exp}(B)$) kan oversettes til sannsynligheter, men disse sannsynlighetene er avhengige av hvilke verdier de andre variablene har i det verdien på den variabelen vi studerer endres. Som en tilnærming brukes ofte formelen $[\text{Exp}(B)/(1+\text{Exp}(B))]-0,5$. Oddsraten for barnets alder tilsier dermed at sannsynligheten for at barnet skal gå i barnehage øker med 21 prosentpoeng når barnets

alder øker med ett år, alt annet likt. Tilsvarende er det 21 prosentpoeng mindre sjanse for at barn av foreldre som synes at treåringer helst bør være hjemme går i barnehage, sammenlignet med barn av foreldre som ikke mener dette. (For en nærmere redegjørelse av tolkningen av koeffisienter fra logistisk regresjon henvises til vedlegg 1 i Djuve, Bjørnskau og Hagen, 1996).

En noe lettere tilgjengelig framstilling av resultatene av regresjonsanalysen er gitt i figur 6.1. Søylen angir endringen i sannsynlighet for å gå i barnehage med en enhets endring i de respektive uavhengige variablene. Lengden på søylene kan imidlertid *ikke* uten videre tolkes som at de variablene som har de lengste søylene er viktigere enn de kortere søylene: For eksempel ser vi av figur 5.34 at det å ha et hjemmeboende barn øker sannsynligheten for at førskolebarn skal gå i barnehage med over 30 prosentpoeng. Men variasjonen i denne variabelen er liten i forhold til mange av de øvrige variablene: De aller fleste har ikke hjemmeboende barn over 18 år, og hvis de har noen er det som regel bare ett barn. Førskolebarnets alder kan imidlertid variere fra 0 til 6 år, og sannsynligheten for at det skal gå i barnehage øker (i gjennomsnitt) med 21 prosentpoeng for hvert år. Dette er dermed en svært sentral forklaringsfaktor. Variasjonen i mors alder er enda større, og gjør at dette også er en viktig forklaringsfaktor, selv om utslaget for hvert års økning i alder ikke er så stort.

Figur 5.34 Sannsynlighet for at barn skal gå i barnehage. Prosentpoengs endring i sannsynlighet for at et barn skal gå i barnehage, ved en enhets endring i de ulike variablene. Hele utvalget, uten kontroll for etnisk tilhørighet

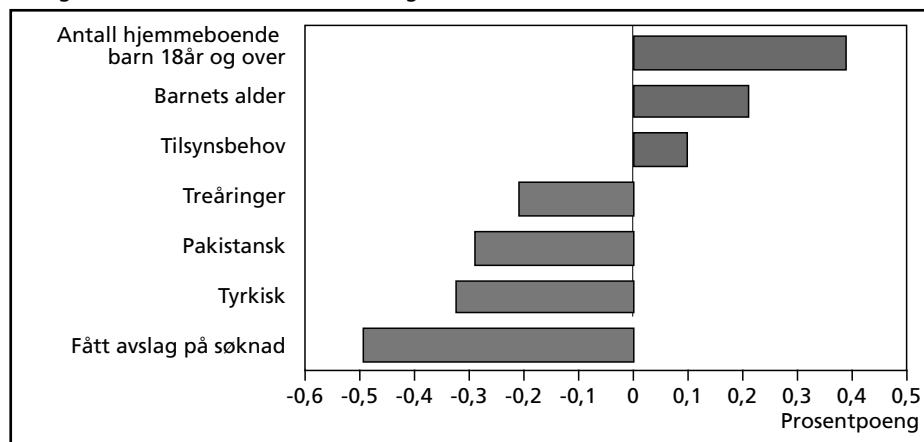

Regresjon 2: Analyse av barnehagebruk med kontroll for etnisk tilhørighet

Når vi tar med opplysninger om etnisk bakgrunn i analysen blir prediksjonsevnen liggende på omtrent samme nivå (den var jo i utgangspunktet høy), men noen av de signifikante variablene byttes ut. Mors alder og utdanning faller ut, mens vi får inn signifikante utslag av det å være pakistaner og det å være tyrker, se figur 5.35. Dette kan skyldes at effektene av mors alder og utdanning slår ulikt ut i de ulike etniske gruppene, og at alder og utdanning samvarierer med etnisitet. For øvrig finner vi lignende utslag som i figur 5.34.

	Signifikansnivå	Oddsrate
Antall hjemmeboende barn 18år og over	0,0218	8,1465
Synspunkt på om tre-åringer helst bør passes av mor	0,0153	0,4068
Tilsynsbehov	0,0001	1,5036
Barnets alder	0,0000	2,4909
Fått avslag på søknad	0,0000	0,0046
Tyrkisk	0,0269	0,2126
Pakistansk	0,0423	0,2634

Figur 5.35 Sannsynlighet for at barn skal gå i barnehage. Prosentpoengs endring i sannsynlighet for at et barn skal gå i barnehage, ved en enhets endring i de ulike variablene. Hele utvalget, med kontroll for etnisk tilhørighet

Regresjon 3: Delanalyse av den pakistanske gruppen

Vi har i denne analysen fjernet opplysningene om antall barn i ulike aldersgrupper, og informasjonen om fars utdanning. I disse delanalysene blir antall enheter i ana-

lysen såpass lavt at det er behov for å redusere antall variabler noe. Vi har også gjort kjøring med de variablene som her er utelatt, men ingen av dem ser ut til å gi signifikant utslag.

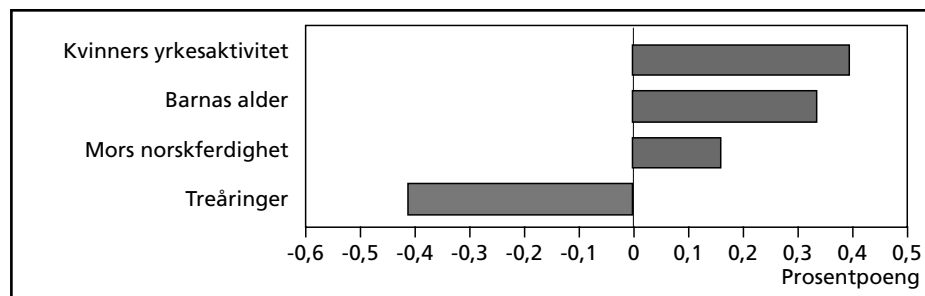
Prediksjonsevnene til modellen er fremdeles svært høy. Vi har trukket inn en ny variabel i analysen, nemlig mors norskkunnskaper. Mors norskkunnskaper er målt ved en indeks basert på spørsmålene om muntlige norskerferdigheter, leseferdigheter og avislesing. Indeksen gir null poeng til personer som svarer at de har svake ferdigheter i muntlig og skriftlig norsk, og leser norske aviser sjeldnere enn ukentlig. Personer som er svært gode i muntlig og skriftlig norsk, samt leser norske aviser daglig, får seks poeng.

Det er en klar tendens til at barn av pakistanske mødre som er gode i norsk har større sjanse for å gå i barnehage enn andre pakistanske barn, jamfør figur 5.36. Dette kan være et resultat av at det er sammenheng mellom norskkunnskaper og yrkesaktivitet, men det kan også tenkes at norskkunnskaper (og avislesning, som inngår i indeksen) er en slags integrasjonsindikator. Med dette mener vi at det kan tenkes at de mødrene som er gode i norsk for det første kan være mer positivt innstilt til det norske samfunnet og dets institusjoner, og at de har bedre mulighet til å skaffe seg nødvendig informasjon.

Vi finner også et sterkt utslag av foreldrenes syn på kvinners yrkesaktivitet i ulike livsfaser. Jo mer positive foreldrene er til kvinners yrkesaktivitet, jo større sannsynlighet er det for at barna går i barnehage. Synspunktet om at treåringer helst bør passes av mor, har også klar effekt i retning av å redusere barnehagebruken.

	Signifikansnivå	Oddsrate
Indeks for syn på kvinners yrkesaktivitet	0,0118	8,5033
Barnas alder	0,0016	4,9855
Mors norskerferdigheter	0,0672	1,9513
Holdning om at treåringer bør være hjemme	0,0843	0,1033

Figur 5.36 Sannsynlighet for at barn skal gå i barnehage. Prosentpoengs endring i sannsynlighet for at et barn skal gå i barnehage, ved en enhets endring i de ulike variablene. Pakistanere

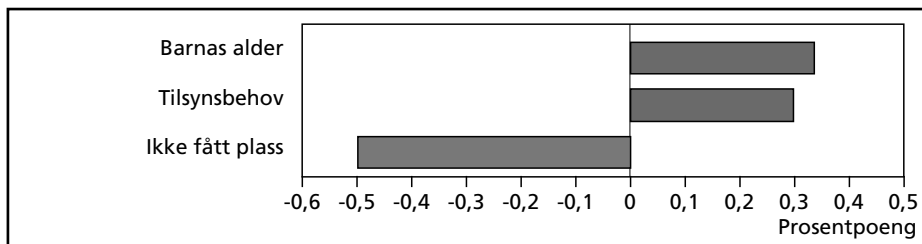

Regresjon 4: Delanalyse av den vietnamesiske gruppa

I analysen av den vietnamesiske gruppa har vi også fjernet variablene for antall barn i ulike aldersgrupper. Vi finner nå bare tre variabler som gir signifikant utslag, men forklaringskraften og prediksjonsevnen til modellen er imponerende. For vietnameserne slår tilsynsbehov og barnas alder ut i retning av større sannsynlighet for barnehagebruk, mens det å ikke ha fått plass gir kraftig utslag i motsatt retning, jamfør figur 5.37. I motsetning til blant pakistannerne finner vi ikke utslag av holdnings-

	Signifikansnivå	Oddsrate
Tilsynsbehov	0,0827	3,9902
Barnas alder	0,0066	5,1373
Ikke fått plass	0,0095	,0007

Figur 5.37 Sannsynlighet for at barn skal gå i barnehage. Prosentpoengs endring i sannsynlighet for at et barn skal gå i barnehage, ved en enhets endring i de ulike variablene. Vietnamesere

Regresjon 5: Delanalyse av den somaliske gruppa

I den somaliske gruppa får vi signifikant utslag av hele ni variabler, og en prediksjonsevne på 94 prosent. Somaliske barn av foreldre som sier at de liker norsk barneoppdragelse, foreldre som er gift og foreldre som har solid økonomi (kan klare en uforutsett utgift på 5000 kroner ved hjelp av oppsparte midler) har klart større sannsynlighet for å gå i barnehage enn andre somaliske barn, se figur 5.38. Det samme gjelder de som har mødre som snakker godt norsk, og for de største barna. Også her slår synspunktet om at treåringer bør passes av mor klart negativt ut på barnehagebruken. Det gjør også mors utdanning og trangboddhet. Vi får også det noe underlige utslaget at positivt syn på kvinners yrkesaktivitet har en negativ effekt på sannsynligheten for å bruke barnehage. En mulig forklaring kan være at mange av de somaliske barna går i Urtehaven (privat muslimsk barnehage i Bydel 6), og at beveggrunnene for å sende barna i Urtehaven kan være andre enn for å sende barna i andre barnehager. I en tidligere undersøkelse har det kommet fram

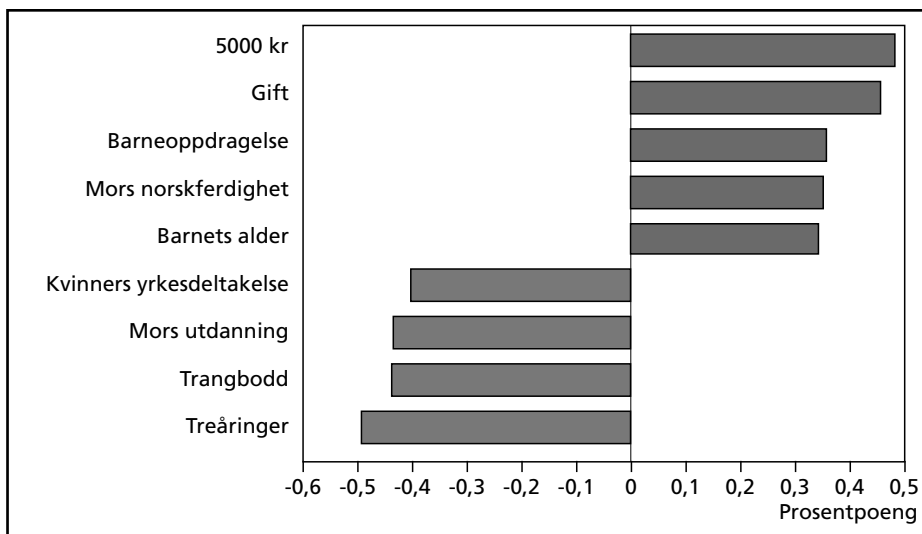
at Urtehagen oppfattes som en støtte for foreldre som er usikre på om de på egen hånd klarer å gi barna en god religiøs oppfostring. Den somaliske gruppa er den av gruppene som uttrykker klart størst uro i forhold til om barn med innvandrerbakgrunn får for liten kjennskap til egen religion i norske barnehager. Nærmere 90 prosent av foreldrene er helt eller delvis enig i utsagnet: Barn med innvandrerbakgrunn får for liten kjennskap til sin egen religion i norske barnehager. Dette slår ikke signifikant ut i analysen, men det er også for liten variasjon i variabelen til at den kan ha særlig stor forklaringskraft: Når så godt som alle mener dette, blir forskjellen i holdning på de som bruker barnehage og de som ikke bruker barnehage liten. Når dessuten mange av de somaliske barna går i Urtehagen, blir sammenhengen mellom barnehagebruk og syn på religionsopplæring forkludret. Til tross for at det er lite variasjon i variabelen, er det imidlertid signifikant negativ samvariasjon mellom det å mene at barna får for lite opplæring i egen religion, og indeksen for positivt syn på kvinners yrkesaktivitet. Med andre ord er de som er positive til kvinners yrkesaktivitet mindre engstelige for religionsopplæringen enn de som er negative til kvinners yrkesaktivitet.

Både effekten av trangboddhet og evne til å klare en uforutsett utgift kan tolkes i retning av at dette er en gruppe der økonomiske forhold har stor betydning for barnehagebruken.

Det klare negative utslaget av foreldrenes utdanning (vi har også kjørt analyser der fars utdanning er med, og som viser det samme utslaget) er også litt besværlig å forklare. Det er en høyere andel av de lavt utdannede kvinnene som er hjemmевærende, noe som skulle tilsi at disse hadde en lavere barnehagebruk. Kanskje kan også utslaget av utdanning ha sammenheng med at barnehagebruken til somalierne er begrunnet i andre forhold enn tilsynsbehov. Denne hypotesen støttes av at vi ikke får noe utslag av tilsynsbehov i denne gruppa.

	Signifikansnivå	Oddsrate
Indeks for positivt syn på kvinners yrkesdeltagelse	0,0113	0,1049
Liker norsk barneoppdragelse	0,0947	6,1844
Gift	0,0279	22,9414
Trangbodd	0,0749	0,0641
Kan klare en utgift på 5000 ved oppsparte midler	0,0956	73,2692
Mors utdanning	0,0142	0,0684
Barnets alder	0,0023	5,4804
Treåringer bør passes av mor	0,0127	0,0044
Mors norskerdigheter	0,0167	5,8987

Figur 5.38 Sannsynlighet for at barn skal gå i barnehage. Prosentpoengs endring i sannsynlighet for at et barn skal gå i barnehage, ved en enhets endring i de ulike variablene. Soma-liere

Regresjon 6 og 7: Delanalyse av den tyrkiske gruppa

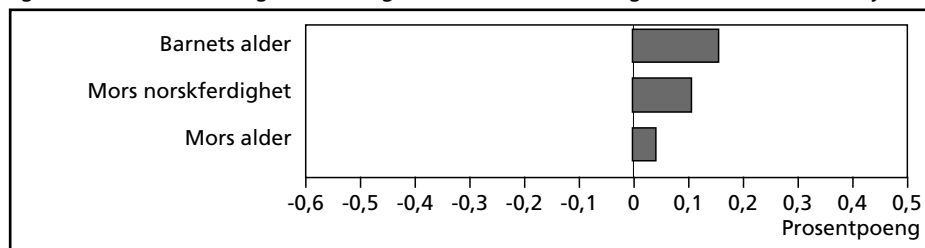
Ved å bruke samme modell som i de øvrige gruppene fikk vi i den tyrkiske gruppa kun signifikant utslag av mors alder og barnets alder, se figur 5.39. Ved å kaste ut av analysen noen av de variablene som hadde lavest signifikans fikk vi også signifikant utslag for mors norskferdigheter. Som i de andre gruppene har de største barna større sjanse for å gå i barnehage enn de mindre, og sjansen øker også med mors alder og norskkunnskaper. Vi finner her ingen signifikante utslag av holdningsspørsmål eller tilsynsbehov.

I en analyse der vi tok med informasjon om foreldrenes holdning til utsagnet: Barn med innvandrerbakgrunn får for liten informasjon om egen religion i norske barnehager, fikk vi det overraskende resultatet at tyrkiske barn av foreldre som er enige i dette utsagnet har større sannsynlighet for å gå i barnehage enn andre tyrkiske barn. Noe av forklaringen på dette er å finne i nyanser i meningsinnholdet i den tyrkiske oversettelsen. Vi tok dette opp med våre tyrkiske intervjuere og oversetter, som kunne fortelle at det normative innholdet i utsagnet ikke er til stede i samme grad i den tyrkiske oversettelsen, som i den norske originalen. De tyrkiske foreldrene har derfor svart, at ja, barna får lite opplæring i egen religion, men de mener ikke nødvendigvis at de får *for* lite opplæring. Ifølge de tyrkiske intervjuerne mener de tyrkiske foreldrene at dette ikke nødvendigvis er en oppgave for barnehagene. Det at foreldre som har barn i barnehage i større grad enn andre

foreldre sier seg enige i utsagnet, kan dermed vel så gjerne være et utslag av at disse foreldrene har bedre kjennskap til hva som foregår i norske barnehager, enn foreldre som ikke har barn i barnehage. Utslaget kan dermed betraktes som en effekt av barnehagebruk, og ikke en årsak.

	Signifikansnivå	Oddsrate
Mors alder	0,0239	1,1862
Barnets alder	0,0039	1,9106
Mors norskferdigheter	0,0730	1,5417

Figur 5.39 Sannsynlighet for at barn skal gå i barnehage. Prosentpoengs endring i sannsynlighet for at et barn skal gå i barnehage, ved en enhets endring i de ulike variablene. Tyrkere

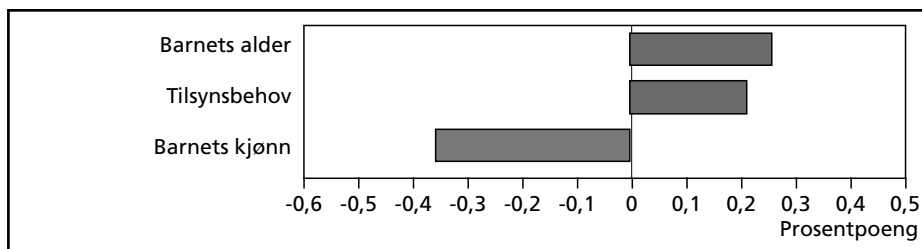

Regresjon 8: Delanalyse av den norske gruppa

I den norske gruppa får vi et veldig klart utslag av tilsynsbehov, og av barnas alder, se figur 5.40. I tillegg får vi faktisk signifikant utslag av barnets kjønn, i retning av at gutter har mindre sannsynlighet for å gå i barnehage enn jenter. Beregnet ved metoden som er beskrevet over tilsier resultatene våre at norske gutter har 35 prosent mindre sannsynlighet for å gå i barnehage enn norske jenter. Det er lite sannsynlig at dette er et utslag av foreldrenes tilpasning. Er det slik at jenter foretrekkes ved opptak til barnehagene? Vi finner ingen signifikante utslag av holdningsspørsmål i den norske gruppa.

	Signifikansnivå	Oddsrate
Tilsynsbehov	0,0007	2,4810
Barnets alder	0,0010	3,1612
Barnets kjønn	0,0593	0,1721

Figur 5.40 Sannsynlighet for at barn skal gå i barnehage. Prosentpoengs endring i sannsynlighet for at et barn skal gå i barnehage, ved en enhets endring i de ulike variablene. Nordmenn

Oppsummering av regresjonsanalysene

Ved hjelp av de bivariate analysene tidligere i rapporten og resultatene fra regresjonsanalysene kan vi nå belyse mange av de sammenhengene som er beskrevet i modellen for etterspørsel etter barnehagetilsyn i kapittel 2. Nedenfor vil vi kort oppsummere funnene.

Sammenhengen mellom kultur og etnisitet og antall barn, konsekvenser for barnehagebruken

Foreldre med minoritetsbakgrunn har i gjennomsnitt flere barn enn de norske foreldrene. Vår hypotese var at dette ville innebære en lavere barnehagebruk. Vi finner også tendenser i alle minoritetsgruppene til at antall barn under 18 år reduserer barnehagebruken, men utslagene er ikke signifikante.

Sammenhengen mellom etnisitet og informasjon, konsekvenser for barnehagebruken

De etniske minoritetene har gjennomgående fått mindre informasjon om norske barnehager enn det de norske foreldrene har. Vi har vært i tvil om det å ha fått informasjon om norske barnehager burde inngå i analysen eller ikke, fordi vi antar at barnehagebruk med nødvendighet må medføre at foreldrene har fått slik informasjon. Vi har derfor gjort egne kjøringar på dette. Det viser seg at det å ha fått informasjon om barnehagetilbudet i bydelen (før barna eventuelt begynte i barnehagen) slår signifikant ut når vi ser på alle foreldrene under ett, og kontrollerer for etnisitet. Når vi ser på hver av de etniske gruppene er det bare den tyrkiske gruppa som har signifikant utslag av informasjonstilgang.

Sammenhengen mellom etnisitet og utdanning og inntekt og yrkesaktivitet, konsekvenser for barnehagebruken

Utdanningsnivået er jevnt over lavere i de etniske minoritetene enn i den norske gruppa fra bydel 6. Det er også svært store forskjeller i foreldrenes yrkesaktivitet i de ulike gruppene. Det vi imidlertid finner er at sammenhengen mellom utdanning, yrkesaktivitet og økonomisk situasjon er mindre enn forventet. Dette har igjen sammenheng med at barnehagebruken i noen av gruppene i stor grad er motivert ut fra barnas behov for å lære norsk, og ikke ut fra foreldrenes behov for noen til å passe barna. Særlig i den somaliske gruppa finner vi likevel klare tegn på at barnehagebruken er begrenset av husholdningenes økonomiske ressurser.

Sammenhengen mellom etnisitet, barnets alder, vurdering av verdi av samværstid og egenverdi av et pedagogisk tilbud utenfor hjemmet, vurdering av kvalitet på ulike tilsynstilbud, vurdering av egenverdi av yrkesaktivitet, konsekvenser for barnehagebruken

Disse behandles under ett, fordi holdningene til disse spørsmålene er så tett sammenvevd med barnets alder. Flertallet av de somaliske, pakistanske og tyrkiske foreldrene gir klart uttrykk for at de synes de minste barna har det best hjemme. Disse gruppene har også mindre sans for at kvinner skal være yrkesaktive mens de har små barn enn det de andre gruppene er. Norske og vietnamesiske foreldre er mer åpne både for kvinners yrkesaktivitet og for at barna kan begynne tidlig i barnehage. Dette medfører at ønsket om barnehageplass i de førstnevnte gruppene ikke opptrer i særlig stor grad før barna er blitt fire-fem år gamle. Både barnas alder og holdningsspørsmål knyttet til dette gir signifikante utslag både i analysen av hele barnegruppa under ett, og i delanalysene.

6 Kontantstøtten

En av regjeringens viktigste politiske reformer i 1998 er innføringen av kontantstøtte til småbarnsforeldre. Ordningen blir innført gradvis. Fra første august 1998 trådte kontantstøtten i kraft for ettåringer og fra første januar 1999 vil den gjelde også for toåringer. Retten til kontantstøtte er knyttet til bruk av barnehage med statsstøtte og beløpet er derfor satt tilsvarende statstilskuddet for heldags barnehageplass. Bakgrunnen er at også foreldre som velger andre omsorgsformer for barna enn statsstøttet barnehage skal få økonomisk omsorgshjelp fra staten. Hvis foreldrene benytter heldagsplass i statsstøttet barnehage har de dermed ikke krav på kontantstøtte i motsetning til foreldre som velger å være hjemme med barna eller ansette praktikant eller dagmamma. Kortere oppholdstid i barnehage vil imidlertid kunne utløse redusert kontantstøtte.¹

Noe av den sterkeste kritikken som er blitt rettet mot ordningen dreier seg om hvilken effekt kontantstøtten vil ha for barn som av ulike grunner har større behov for barnehageplass enn andre. Barn fra etniske minoriteter er trukket fram av flere fagmiljøer som en slik gruppe. Mange av disse barna vokser opp i hjem der det sjelden eller aldri snakkes norsk og det er derfor spesielt viktig at de får tilgang til et miljø hvor de får mulighet til både å høre og snakke norsk. I tillegg vil barnehagen være en viktig arena for å knytte sosiale kontakter og for å få kunnskap om Norge og det norske samfunnet. Erfaringer, blant annet fra Oslo, viser i følge proposisjonen at innvandrerbarn som oftest begynner i barnehagen først i fire-fem års alderen og konkluderer dermed at kontantstøtten for ett- og toåringer vil ha liten innvirkning på barnehageetterspørselen i innvandrerfamilier. (St.prp. nr. 53 1997–98:23)

I dette kapittelet vil vi undersøke hvor stor andel av foreldrene i de ulike etniske gruppene som ønsker å benytte seg av kontantstøtten, hvilken tilsynsordning barnet vil ha i den perioden foreldrene mottar kontantstøtte og hvilke konsekvenser bruk av kontantstøtte vil ha for barnehagebruken både for barnet som mottar kontantstøtte og for eventuelle eldre søsken.

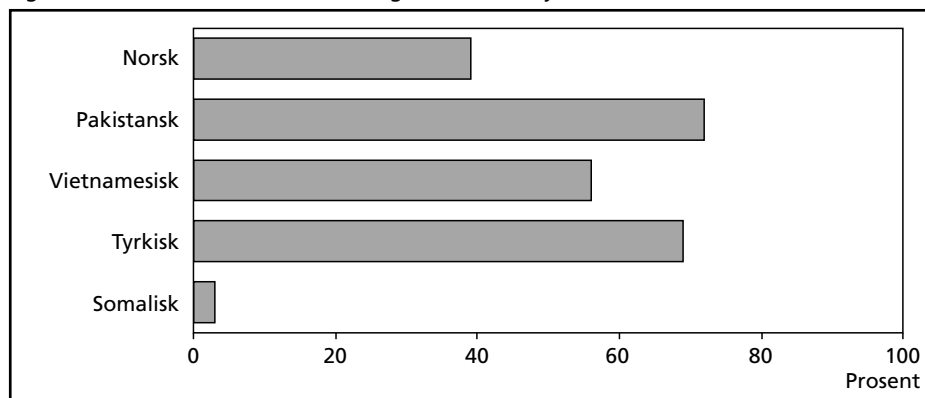
¹ I retningslinjene som er sendt ut fra trygdeetaten fastsettes kontantstøttens størrelse i slike tilfeller etter avtalt oppholdstid i barnehagen. Hvis barnet er i barnehage 1 til 15 timer per uke, vil foreldrene motta en månedlig kontantstøtte på 2400 kroner. For barn med oppholdstid mellom 16 og 20 timer blir det tilsvarende beløpet 1800 kroner og for 21 til 30 timer 1350 kroner. Ukentlig oppholdstid i barnehage på 31 timer eller mer regnes som heldagsplass og utløser dermed ikke kontantstøtte.

6.1 Hvor mange ønsker å benytte kontantstøtten?

På det tidspunktet vi gjennomførte flertallet av intervjuene i undersøkelsen var kontantstøtten ennå ikke trådt i kraft. Det var heller ikke sendt ut informasjon fra trygdekontoret til familier som hadde barn i de aktuelle aldersgruppene. Vi la derfor stor vekt på at intervjuerne skulle informere foreldrene grundig om kontantstøttereformen før de stilte de aktuelle spørsmålene. Dette var spesielt viktig for de av foreldrene som av språklige grunner hadde problemer med å følge med i den aktuelle debatten rundt kontantstøttereformen. Likevel hefter det nødvendigvis en viss usikkerhet rundt kontantstøttespørsmålene i undersøkelsen. Selv om foreldrene ble informert, var det mange av dem som ikke hadde hørt om ordningen tidligere og som derfor på stående fot måtte vurdere både om de ønsket å benytte ordningen og hva slags alternativ tilsynsordning de eventuelt ville velge i den perioden barnet mottok kontantstøtte. I tillegg var ikke alle detaljer ved ordningen klare når intervjuene ble gjennomført. Materialet blir også noe mer usikkert ved at vi valgte å legge inn et hypotetisk ja-alternativ for de av foreldrene som ikke hadde barn i riktig aldersgruppe.² Om lag 20 prosent av foreldrene har svart at de vil benytte kontantstøtten hvis de får flere barn.

Andre undersøkelser som er gjort i forbindelse med innføring av kontantstøtten, tyder på at interessen for kontantstøtten er størst blant familier hvor mor har lav inntekt (Guldbransen og Hellevik 1998; Opinion 1998) og blant familier

Figur 6.1 Prosent av foreldrene i utvalget som vil benytte kontantstøtten, etter etnisitet

² Foreldrenes holdninger til kontantstøtten har ikke vært noe hovedpoeng i denne undersøkelsen og det ble derfor ikke trukket noe utvalg som var rettet spesielt inn mot foreldre med barn i de aktuelle aldersgruppene. For å øke andelen foreldre som svarte på spørsmålene om kontantstøtten valgte vi derfor å inkludere de som ville få eller trodde de ville få barn i riktig aldersgruppe, i tillegg til dem som faktisk hadde ettåringer etter første august 1998 eller toåringer fra første januar 1999.

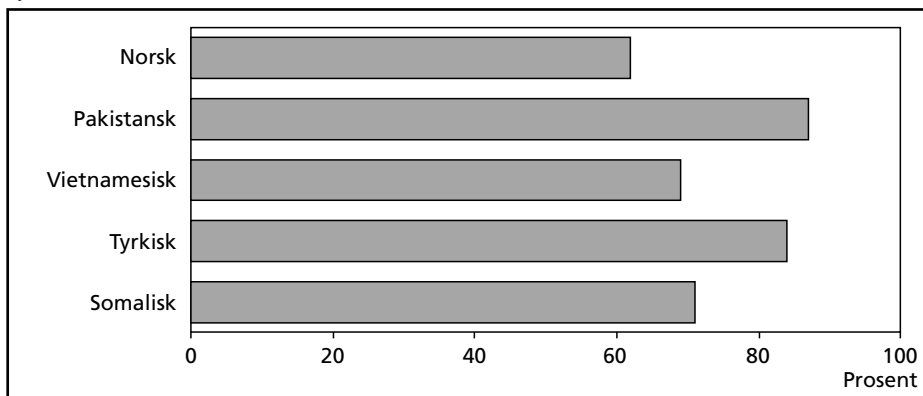
med flere barn (Opinion 1998). Dette skulle, ut fra hvilke data vi har om etniske minoriteter i Norge (se for eksempel Djuve og Hagen 1995; Vassenden 1997), tilsi at bruken av kontantstøtte vil bli større blant minoritetsforeldre enn i den etnisk norske delen av befolkningen.

Materialet viser at det er klare variasjoner i ønsket om å benytte kontantstøtten mellom de ulike etniske gruppene i utvalget. Størst interesse finner vi blant de pakistanske og tyrkiske foreldrene. Der oppgir om lag 70 prosent av foreldrene at de ønsker å benytte seg av kontantstøtteordningen.³ Lavest interesse viser de norske og somaliske foreldrene, men også i disse gruppene er det mellom 30 og 40 prosent som sier de vil bruke ordningen. Blant vietnameserne er tallet 56 prosent.

En svært høy andel av dem som vil benytte ordningen, oppgir imidlertid at de ville vært hjemme med barna også uten å få kontantstøtte. Dette gjelder nesten 90 prosent av de pakistanske foreldrene, mer enn 80 prosent av de tyrkiske foreldrene og om lag 70 prosent av de vietnamesiske og somaliske foreldrene. Blant de norske foreldrene i Bydel 6 er tallet noe lavere, men likevel sier over halvparten at de ville vært hjemme uansett. Dette er med andre ord foreldre som ikke ville ha etterspurt barnehageplass uavhengig av om kontantstøtten ble innført eller ikke. Like fullt er det en differanse her som kan antyde en redusert etterspørsel etter barnehageplass som konsekvens av kontantstøtten.

Blant de pakistanske og tyrkiske foreldrene er det en klar sammenheng mellom ønske om å benytte kontantstøtten og at mor er hjemmearbeidende. Om lag 70 prosent av de pakistanske mødrene er hjemmearbeidende og av dem er det om lag 80 prosent som sier at de vil benytte kontantstøtten. Tilsvarende er det over 90

Figur 6.2 Prosent av foreldrene i utvalget som vil benytte kontantstøtten, men som ville vært hjemme med barna uansett, etter etnisitet

³ Dette omfatter både foreldre som har barn i rett alder og foreldre som ikke har barn i riktig aldersgruppe, men som ønsker å benytte kontantstøtten hvis de får flere barn.

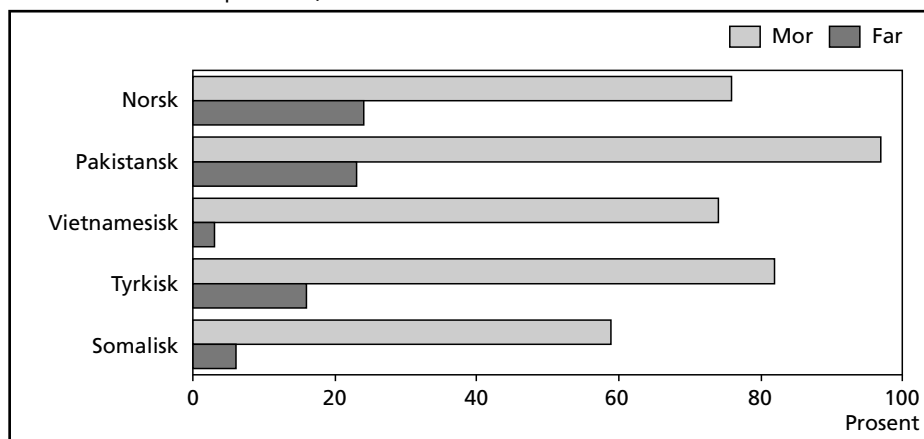
prosent av de tyrkiske hjemmearbeidende mødrene som vil benytte ordningen. Om lag halvparten av de vietnamesiske hjemmearbeidende mødrene sier at de ønsker å benytte kontantstøtten, men her finner vi nøyaktig den samme andelen blant de av mødrene som er i heldagsjobb.

6.2 Hvilken tilsynsordning vil foreldrene velge i kontantstøtteperioden?

Innføringen av kontantstøtte til småbarnsforeldre er bygget på fire hovedpilarer. Den første av disse er at småbarnsforeldrene må få mer tid til omsorg for egne barn og at det er viktig med en reform som gir familiene bedre økonomiske muligheter for dette valget (St.prp. nr. 53 1997–98). Mye av debatten rundt ordningen har vært knyttet til nettopp dette punktet – om innføringen av kontantstøtte vil gi foreldre mer tid til barna, eller om de snarere vil kjøpe andre tilsynsformer enn barnehage. Det viste seg at blant alle de foreldrene som ønsker å benytte seg av kontantstøtten, tror et stort flertall at mor vil ta hele eller deler av ansvaret for barnet på dagtid.

Dette gjelder rundt 75 prosent av de norske og vietnamesiske mødrene, 82 prosent av de tyrkiske og hele 97 prosent av de pakistanske. Blant de somaliske foreldrene var det tilsvarende tallet 59 prosent. I hvilken grad og hva slags kombinasjonsløsninger foreldrene velger varierer imidlertid mellom de etniske gruppene. Blant de norske foreldrene som sier de vil benytte kontantstøtten er det i all hovedsak tre alternative tilsynsordninger som peker seg ut. Rundt 30 prosent oppgir at mor vil være hjemme med barnet alene, rundt 30 prosent oppgir at en av foreldrene

Figur 6.3 Prosent av dem som vil benytte kontantstøtten som tror mor og/eller far vil passe barna i kontantstøtteperioden, etter etnisitet

– i de fleste tilfellene mor – vil passe barnet kombinert med at barnet også passes av en dagmamma, og rundt 30 prosent oppgir at barnet vil passes av dagmamma i kombinasjon med halvdagsbarnehage eller barnepark. Blant foreldre fra etniske minoriteter er løsningen at mor er hjemme den klart mest vanlige. Av de pakistanske foreldrene som vil benytte ordningen sier hele 63 prosent at barnet vil passes av mor alene i kontantstøtteperioden. Det samme gjelder nesten halvparten av de tyrkiske foreldrene og 36 prosent av de vietnamesiske. Blant de tyrkiske foreldrene er det i tillegg 5 prosent som oppgir at far vil være hjemme med barnet. Somalierne skiller seg igjen ut med den laveste andelen – bare 24 prosent tror mor vil være hjemme med barnet i kontantstøtteperioden.

Det viste seg å være langt flere foreldre fra etniske minoriteter som trodde de ville benytte seg av hjelp fra slektninger, enten i husstanden eller utenfor, enn det som var tilfelle blant de norske foreldrene. De to gruppene som nevnte dette alternativet oftest, var somalierne og tyrkerne. Blant de somaliske foreldrene var det nærmere 30 prosent og blant de tyrkiske nesten 20 prosent som mente de ville få hjelp fra slektninger til barnepass. De somaliske foreldrene var i tillegg den gruppen som oftest trakk fram dagmamma som et aktuelt alternativ. Totalt oppga 42 prosent av de somaliske foreldrene at de ønsket å benytte dagmamma enten alene (12 prosent) eller i kombinasjon med pass av foreldre eller slektning. Dagmamma, enten alene eller i de kombinasjonene som er nevnt ovenfor, ble også oppgitt som alternativ tilsynsordning av 38 prosent av de vietnamesiske foreldrene. Barna vil med disse løsningene trolig i mindre grad komme i miljøer hvor det snakkes norsk, enn om de hadde brukt barnehage.

Andelen foreldre som tror at tilsynet i kontantstøtteperioden vil inkludere barnehage eller barnepark, varierer kraftig mellom etnisk norske foreldre på den ene

Tabell 6.1 Antatt tilsynsordning på dagtid i kontantstøtteperioden, etter etnisitet, i prosent

	Norsk	Pakistansk	Vietnamesisk	Tyrkisk	Somalisk
Mor alene	31	63	36	48	24
Far alene	3	0	0	5	0
Dagmamma alene	7	0	13	2	12
Slektning alene	3	8	0	5	6
Foreldre + barnehage+park	31	8	3	14	0
Dagmamma + barnehage/+park	31	11	10	5	12
Foreldre + dagmamma	7	0	21	2	12
Foreldre + slektning	0	10	5	11	6
Slektning + dagmamma	0	0	5	0	18
%	114	100	92	91	88
N (167)	29	38	39	44	17

siden og foreldre med minoritetsbakgrunn på den andre. Blant de norske foreldrene oppga 62 prosent at de ville velge en tilsynsordning som inkluderte halvdags-barnehage eller barnepark. Blant pakistanske og tyrkiske foreldre er den tilsvarende andelen rundt 20 prosent, mens den blant de vietnamesiske og somaliske foreldrene ligger på litt over 10 prosent. Den lave andelen foreldre som oppgir at de vil benytte kombinasjonsløsninger med barnehage eller barnepark, kan tyde på at disse barna i all hovedsak vil passes av personer som snakker dårlig norsk. De fleste vil også i mindre grad få anledning til å utvikle norsk språk gjennom lek med andre barn eller gjennom et spesielt tilrettelagt pedagogisk tilbud.

6.3 Konsekvenser av kontantstøtten for eldre søskens barnehagebruk

En mulig effekt av kontantstøtten, i tillegg til redusert barnehagebruk blant toåringene, kan være redusert barnehagebruk også for eldre søsken. For familier med trang økonomi skal det relativt sett lite til før det lønner seg at en av foreldrene slutter å jobbe og heller er hjemme med barna. Kontantstøtten kan i slike sammenhenger derfor vippe regnestykket i retning av at en av foreldrene slutter å jobbe og at barna tas ut av barnehagen. Tidligere undersøkelser om levekår blant etniske minoriteter i Norge (se for eksempel Djuve og Hagen 1995; Vassenden 1997), kan tyde på at dette er en effekt som vil slå sterkt ut i nettopp disse gruppene.

Blant de etnisk norske foreldrene oppga 50 prosent at de ville ta eldre søsken ut av barnehagen eller at de ville få redusert oppholdstid som en konsekvens av kontantstøtten for yngste barn. Blant minoritetsforeldrene var det imidlertid overraskende få som svarte at de ville ta eldre søsken ut av barnehagen eller redusere oppholdstiden deres der som en konsekvens av kontantstøtten for yngste barn. Tatt i betraktning den økonomiske situasjonen til flertallet av disse foreldrene, kan en spørre seg hvor realistiske svarene er. Som nevnt var kontantstøtten ukjent for svært mange av

Tabell 6.2 Konsekvenser for barnehagebruken til eldre søsken i familien til dem som vil benytte kontantstøtten, etter etnisitet, i prosent

	Norsk	Pakistansk	Vietnamesisk	Tyrkisk	Somalisk
Tatt ut av barnehagen	28	10	0	0	0
Forkortet oppholdstid	22	0	8	0	23
Beholder plass	22	31	42	46	46
Har ikke plass	28	59	50	54	31
N (100)	18	29	12	28	13

*Gjelder 2. og 3. yngste barn i familien.

intervjuobjektene og de har derfor hatt liten tid til å tenke gjennom de ulike alternativene før de svarte. På den andre siden har vi tidligere i rapporten sett at faktisk tilsynsbehov ikke var den viktigste årsaken til at foreldre med minoritetsbakgrunn valgte barnehageplass. En svært høy andel av foreldrene hadde barna i barnehagen fordi de ønsket at de skulle lære norsk, ikke fordi de hadde behov for tilsyn. At en av foreldrene er hjemme med yngre barn behøver derfor ikke å bety at ønsket om en barnehageplass for eldre søsken forsvinner. Den eneste måten å få sikre data om dette på, er imidlertid å gjennomføre en ny undersøkelse etter at reformen har vært virksom et år eller halvannet. Kunnskap om foreldrenes holdninger er viktig, men må suppleres med en kartlegging av hvilke valg de faktisk treffer.

6.4 Avslutning

Det er store variasjoner i ønsket om å benytte kontantstøtten i ulike etniske grupper. Størst interesse viser pakistanske og tyrkiske foreldre hvor nærmere 7 av 10 sier de vil benytte ordningen. Lavest interesse viser de norske og somaliske foreldrene hvor mellom 3 og 4 ønsker å bruke kontantstøtte. Andre undersøkelser (Rønning 1998; Opinion 1998) og foreløpige overslag fra trygdeetaten kan tyde på at det er flere av de etnisk norske foreldrene som ønsker å benytte kontantstøtten enn det våre tall indikerer. I Statistisk sentralbyrås undersøkelse blant foreldre som har barn i kontantstøttealder oppga nærmere 6 av 10 mødre at de ville benytte ordningen. Opinion fant at om lag 75 prosent av foreldrene i målgruppa planla å benytte seg av ordningen. Sikre data om dette får vi imidlertid ikke før Rikstrygdeverket kan presentere sine søknadstall.

Et stort flertall av foreldrene i alle etniske grupper oppgir at de vil velge en tilsynsordning i kontantstøtteperioden som innebærer at en av foreldrene – i de fleste tilfeller mor – vil ta hele eller deler av ansvaret på dagtid. I hvilken grad de velger ulike kombinasjonsløsninger og hva slags kombinasjoner det er snakk om, varierer imidlertid mellom de etniske gruppene. Blant de etnisk norske foreldrene fordeler det seg jevnt mellom dem som oppgir at de vil være hjemme med barnet selv, dem som vil kombinere dette med et barnehagetilbud og til sist dem som vil bruke dagmamma i kombinasjon med en barnehage. Blant foreldre med minoritetsbakgrunn er løsningen at mor er hjemme med barnet den klart mest vanlige. Andelen som oppgir at de vil bruke kombinasjonsløsninger som inkluderer halvdagsbarnehage eller barnepark er svært lav sammenliknet med de etnisk norske foreldrene.

I vår sammenheng er det interessante spørsmålet hvilken effekt innføringen av kontantstøtte vil ha på barnehagebruken blant etniske minoriteter. En svært stor

andel av de foreldrene som sa at de ønsket å benytte seg av kontantstøtteordningen, oppga samtidig at de ville vært hjemme med barnet eller barna helt uavhengig av denne ordningen. Dette er ikke overraskende sett i sammenheng med at foreldre med minoritetsbakgrunn oppgir at de helst passer barna sine selv fram til treårsalderen. Dette bidrar også til å forklare at de i mindre grad enn norske foreldre vil velge tilsynsordninger i kontantstøtteperioden som inkluderer barnehager. Like fullt oppga flere foreldre at de ville være hjemme på grunn av kontantstøtten noe som vil kunne føre til en reduksjon i etterspørselen etter barnehageplasser for de yngste barna. Materialet tyder også på at kontantstøtten kan ha en viss negativ effekt på eldre søskens barnehagebruk, men denne effekten er meget liten.

Denne undersøkelsen har gitt noen foreløpige antydninger om hvilken effekt innføringen av kontantstøtten kan ha på barnehagebruken blant etniske minoriteter. Å spørre foreldrene hva de tror de vil gjøre, framfor å kartlegge hva de faktisk har gjort, er imidlertid en metode med åpenbare svakheter. Behovet for sikker informasjon om hvilken effekt kontantstøtten og en eventuell utvidelse av reformen til å gjelde også eldre barn, vil ha på den allerede lave barnehagebruken blant etniske minoriteter tilsier derfor at det bør gjennomføres en oppfølging av undersøkelsen når ordningen har virket ett- til halvannet år.

7 Hvordan øke barnehagebruken blant minoritetene?

Denne og tidligere undersøkelser har vist at barnehagebruken blant barn med minoritetsbakgrunn er markert lavere enn i den etnisk norske delen av befolkningen. Barnehagens betydning som mulighet for norskopplæring og kontaktskaper i nærmiljøet er beskrevet som svært viktig i flere offentlige publikasjoner, og den lave barnehagebruken blant barn med minoritetsbakgrunn oppleves derfor som bekymringsfull. Fokus for denne studien, har ikke først og fremst vært å hente fram detaljert informasjon om hvor mange prosent som bruker eller ikke bruker barnehage i de ulike etniske gruppene, men snarere å undersøke hva som kan forklare de store forskjellene. Vårt utgangspunkt har vært at de som er best egnet til å svare på dette spørsmålet, er foreldrene selv.

Materialet tyder på at det er tre hovedforklaringer på manglende barnehagebruk blant foreldre med minoritetsbakgrunn: For det første er det rundt en tredjedel av dem som ikke bruker barnehage som oppgir at årsaken er at de ikke har fått plass. For disse foreldrene er det med andre ord ikke manglende ønske om barnehageplass som slår ut, men en mangel på tilbud. For det andre er det en stor andel av foreldrene som oppgir at barna deres er for unge til å gå i barnehage. Materialet viser at det er markerte forskjeller mellom de etnisk norske foreldrene i utvalget og foreldre med minoritetsbakgrunn i synet på hvor små barn som bør gå i barnehage. Like fullt jevner disse forskjellene seg ut, og for barn mellom tre og fem år er det et stort flertall også blant minoritetsforeldre som mener at barnehage er en god løsning. For det tredje er det en høy andel som oppgir at de ikke bruker barnehage fordi prisen er for høy for familiens økonomi. Dette er, sammen med mangelen på tilbud om plass, den dominerende forklaringen på manglende barnehagebruk blant de eldste barna. For de foreldrene som ønsker å bruke barnehage, er det flere begrunnelser som er framtrepende. Blant de etnisk norske foreldrene er tilsynsbehovet den vanligste forklaringen. Dette trekkes også fram i de andre etniske gruppene, men sammenhengen er på langt nær like sterk. Blant pakistanske foreldre er det under 20 prosent som oppgir dette som årsak til at de har eller ønsker barnehageplass for barna sine. Den absolutt vanligste begrunnelsen for barnehagebruk blant etniske minoriteter er at foreldrene ønsker at barna skal få lære norsk, og at et stort flertall ser på barnehagene som en sentral arena nettopp for norskopplæringen.

For å øke barnehagebruken blant barn med minoritetsbakgrunn, er det ut fra foreldrenes tilbakemeldinger fire tiltak som peker seg ut i alle minoritetsgruppene:

- Økt tilbud av barnehageplasser, særlig for de eldste barna
- Reduksjon av prisene, eventuelt tilbud om gratis barnehage
- Fleksibilitet ikke minst i åpnings- og oppholdstid
- ✓ Større satsning på å få formidlet grunnleggende informasjon om barnehage tilbudet til foreldre med minoritetsbakgrunn

Om kommunen ønsker å øke barnehagebruken blant etniske minoriteter tyder foreldrenes holdninger med andre ord på at det vil være effektivt å etablere et billig eller gratis tilbud rettet mot eldre barn, der norskopplæring vektlegges.

Manglende barnehagebruk kan mer generelt også knyttes til mangelfull informasjon. Undersøkelsen viste både at det var en langt større andel av de norske foreldrene som hadde fått informasjon om barnehager enn i de andre etniske gruppene og at et stort flertall av foreldre fra alle etniske grupper ønsket mer informasjon om barnehage tilbudet i bydelen. En stor andel av minoritetsforeldrene savnet helt grunnleggende informasjon, og de tok i mye mindre grad enn de etnisk norske foreldrene kontakt med noen for å få informasjon. Flere steder i undersøkelsen kom det fram at spesielt foreldre med minoritetsbakgrunn, både med og uten barnehageplass, var utrygge på innholdet i barnehagen. Dette hang dels sammen med manglende informasjon om barnehager, og dels manglende eller dårlig kommunikasjon med personalet i barnehagene. God kjennskap til hvilken hverdag barna dine møter i barnehagen, er åpenbart en viktig faktor for alle foreldre som skal treffe en beslutning om tilsynsordning. Hvis foreldrene mottar informasjon om barnehage tilbudet og denne informasjonen er forståelig og relevant, øker tryggheten. En måte å gjøre informasjonen tilgjengelig på for de foreldrene som allerede har barnehageplass, er å bruke tospråklige assistenter. Materialet viser at de ble satt stor pris på i de barnehagene hvor de fantes og ble etterlyst der de manglet. Økt tilfredshet blant de foreldrene som har barnehageplass vil trolig gi positive ringvirkninger og kan således bidra til å øke den generelle interessen for barnehagen blant etniske minoriteter. For foreldre som ikke bruker barnehage er det derimot behov for en mer målrettet informasjonsformidling. Nøkkelmomenter er tilgjengelighet og relevans. I tillegg tyder mye på at informasjonsformidlingen bør være mer aktiv for å få ønsket effekt.

Selv om kommunen øker tilgangen på billige barnehageplasser for de eldste barna, vil det i enkelte av de etniske minoritetsgruppene fortsatt være foreldre som ikke ønsker barnehageplass. Hvordan man kan vekke interessen for barnehagebruk i denne gruppen, er ikke lett å svare på. En mulighet er å legge større vekt på å nå fram direkte til foreldrene med informasjon om barnehage tilbudet. Det er også mulig

å tenke seg at skepsisen blant disse foreldrene vil avta over tid, i den grad barnehagebruk blir vanligere også blant etniske minoriteter og i den grad positive erfaringer formidles internt i de ulike miljøene. En kan også tenke seg ordninger der det knyttes økonomiske fordeler til barnehagebruk, alternativt at barnehage gjøres obligatorisk for femåringer. Bruk av tvangsmidler rettet mot «den harde kjerne» av foreldre som ikke ønsker barnehage er imidlertid etisk problematisk, og det er grunn til å forvente at det vil kunne ha negative effekter i form av mistillit og konflikter. Sett i forhold til de tidligere skisserte hovedårsakene til manglende barnehagebruk blant barn med minoritetsbakgrunn, er det etter vår oppfatning også i første omgang andre tiltak som vil være langt mer virkningsfulle.

Hvilken effekt kontantstøtten vil ha på etterspørselen etter barnehageplasser i de ulike etniske gruppene, er vanskelig å avgjøre på bakgrunn av det innsamlede datamaterialet. Det er stor interesse for å benytte seg av kontantstøtten, men et klart flertall av foreldrene med minoritetsbakgrunn oppgir at de ville vært hjemme med barna i denne perioden uansett. Av de foreldrene som har flere barn, er det overraskende få som oppgir at de vil ta eldre søsken ut av barnehagen eller gi dem redusert oppholdstid som en konsekvens av at de mottar kontantstøtte for det yngste barnet. De fleste som bruker barnehage ser for seg at de skal beholde barnehageplassen. Dette er overraskende, tatt i betraktning den informasjonen vi har om foreldrenes økonomiske situasjon, og kan tyde på at svarene ikke er helt realistiske. På den andre siden kan det tenkes at de (få) foreldre med minoritetsbakgrunn som bruker barnehage ønsker å være yrkesaktive, og at de derfor ikke har til hensikt å være hjemmeværende selv om de mottar kontantstøtte. De har dermed planer om å bruke andre tilsynsordninger enn barnehage for de yngste barna. De økonomiske incentivene som ligger i kontantstøtten er jo knyttet til selve barnehagebruken for ett- og toåringene. Private tilsynsløsninger for de yngste og barnehage for de eldste kan derfor være en aktuell tilpasning.

Litteraturliste

- Barne- og familiedepartementet: *Statstilskudd til drift av barnehager i 1998*. Rundskriv Q-2/98 B.
- Blix, Karin Wenche (1991): *Etterspørselen etter barnehageplasser*. Notat 1991:9, Oslo: INAS
- Djuve, Anne Britt og Hanne Cecilie Pettersen (1998): *Nasjonale intensjoner – lokal virkelighet. Etterspørsel etter, og bruk av barnehager blant innvandrersforeldre i Bergen, Oslo og Trondheim*. Fafo notat 1998:5. Oslo: Fafo
- Djuve, Anne Britt og Kåre Hagen (1995): «Skaff meg en jobb!» *Levekår blant flyktninger i Oslo*, Fafo-rapport 184, Oslo: Fafo
- Djuve, Anne Britt, Torkel Bjørnskau og Kåre Hagen (1996): *Fra behov til budsjett. En evaluering av Oslo kommunes kriteriebaserte budsjettfordeling mellom bydelene.*, Fafo-rapport 210. Oslo: Fafo
- Feiring, Eli (1996): *Lek og lær! En evaluering av skolefritidsordningen i Oslo kommune*. Fafo-notat 1996:5. Oslo: Fafo
- Faarup, Flem, Hagen, Husøy, Hyldmo, Leffler (1993): *SFO: «En norsk greie?» En undersøkelse om pakistanske foreldres forhold til skolefritidsordningen*. Prosjektforum for arbeidslivsstudier, Institutt for sosiologi: Universitetet i Oslo
- Gulbrandsen, Lars og Tale Hellevik (1998): *Barnehager og kontantstøtte i et fordelingsperspektiv*, i Samfunnsspeilet – under utgivelse. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå
- Hagen, Kåre, Anne Britt Djuve og Pernille Vogt (1994): *Oslo: den delte byen?* Fafo-rapport 161, Oslo: Fafo
- NOU 1996:13, *Offentlige overføringer til barnefamilier*.
- Opinionrapport for Barne- og familiedepartementet (Mars 1998): *Valg av barnepassløsninger*
- Opsahl, Hanne (1997): «Barn er paradiset sommerfugler» *Et studie av to islamske barnehager i Oslo*. Hovedoppgave i religionshistorie: Universitetet i Oslo.

- Rønning, Elisabeth (1998): *Undersøkelse av barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltagelse og økonomi før innføring av kontantstøtte. Hovedresultater og dokumentasjon*. Statistisk sentralbyrå, Notat 98/61. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå
- Sagene Torshov bydelsforvaltning (1998): *Prosjektet «Bjølven 1-18»*
- Schafft, Angelika (1997): *Oppvekst og kvalifisering i Oslo indre øst (II). Forsøk gratis heldagsskole*. Arbeidsforskningsinstituttet, notat 3/97, Oslo
- St.meld. nr 17 (1996-97): *Om innvandring og det flerkulturelle Norge*. Kommunal- og Arbeidsdepartementet.
- St.prp. nr. 53 (1997-98), *Innføringen av kontantstøtte til småbarnsforeldrene*. Det kongelige barne- og familiedepartement
- Vassenden, Kåre (1997): *Innvandrere i Norge. Hvem er de, hva gjør de og hvordan lever de?* Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå:

Vedlegg 1

Intervjuguide

FYLLES UT AV INTERVJUEREN FØR INTERVJUET.

(v1) Intervjuer: _____

(v2) Intervjuobjekt nummer: ☐☐☐☐

(v3) IO's bydel: ☐☐

(v4) Etnisitet (kryss av nedenfor):

0 ☐ Norsk

1 ☐ Pakistansk

3 ☐ Vietnamesisk

4 ☐ Tyrkisk

5 ☐ Somalisk

(v6) Dato for intervjuet: ☐☐☐☐ - 1998

(v7) Telefonsamtale før IO bestemte seg for å delta: ☐ Ja

☐ Nei

Etnisk min./norsk

HAR INFORMASJON NÅDD FRAM?

1) Har du/dere fått informasjon om barnehage tilbudet der du/dere bor (før barn eventuelt fikk plass i barnehage) ?

- 1 ☐ Ja
0 ☐ Nei ⇒ 4
9 ☐ Ubesvart

2) Hvem fikk du/dere informasjon om barnehager av?

Flere kryss mulig	Ja	Nei
a) Helsestasjon	☐	☐
b) Sosialkontor	☐	☐
c) Flyktningekonsulent	☐	☐
d) Informasjon på norskkurs	☐	☐
e) Flyktning- og innvandrersorganisasjon	☐	☐
f) Venner/slektinger av egen nasjonalitet	☐	☐
g) Venner, etnisk norske	☐	☐
h) Andre	☐	☐
i) Ubesvart	☐	☐

3) Tok du/dere selv initiativ til å hente inn informasjon, eller ble du/dere kontaktet, eller henvendte noen seg til deg/dere?

- 1 ☐ Tok selv initiativ
2 ☐ Ble kontaktet

4) Ville du/dere gjerne hatt mer eller annen informasjon om barnehager?

- 1 ☐ Ja
2 ☐ Nei ⇒ 6

5) Hva kunne du/dere tenkt deg/dere mer informasjon om?

Flere kryss mulig

- a ☐ At det finnes et barnehage tilbud
- b ☐ Hvor man søker om barnehageplass
- c ☐ Hvordan man søker
- d ☐ Muligheten for å få plass
- e ☐ Barnehagens pedagogiske innhold
- f ☐ Barnehagens religiøse innhold
- g ☐ Tospråklig assistanse
- h ☐ Pris
- i ☐ Muligheten for å få økonomisk støtte
- j ☐ Annet: _____

6) Kjenner du/dere til hva slags avslag i pris eller økonomisk støtte du/dere kan få til betaling av barnehageplass?

- a ☐ Nei, kjenner ingen ordninger
- b ☐ Ja, søskenmoderasjon
- c ☐ Ja, inntektsavhengig betaling
- d ☐ Ja, støtte fra sosialkontoret ⇒⇒ **7) Mottar du slik støtte?**

1 ☐ Ja

0 ☐ Nei

9 ☐ Ubesvart

BARN OG TILSYNSORDNINGER.

8) Hvor mange barn har du/dere som du/dere bor sammen med ?

- a ☐ ☐ 0-6 år
- b ☐ ☐ 7-10 år
- c ☐ ☐ 11-17 år
- d ☐ ☐ 18 år +

9) Kan du fortelle meg, for hvert av barna dine som er under skolealder, om det er gutt eller jente og hvilket år de ble født. Kan vi starte med det yngste barnet....

	1) Kjønn (Jente/Gutt)	2) Fødselsår
a) Yngste barn		
b) 2. yngste barn		
c) 3. yngste barn		
d) 4. yngste barn		
e) 5. yngste barn		

**ALLE SPØRSMÅL OM BARN VIL HERETTER BARE GJELDE BARN SOM ER FØDT I 1992
ELLER SENERE.**

10) Hvem er det som passer barnet/barna på dagtid? Start med det yngste barnet.

*Kryss av for hvert barn og før opp barnets fødselsår
Flere kryss er mulig for hvert barn*

Barnets fødselsår:	a) 19 ☐ ☐ Yngste barn	b) 19 ☐ ☐ 2 yngste barn	c) 19 ☐ ☐ 3 yngste barn	d) 19 ☐ ☐ 4 yngste barn	e) 19 ☐ ☐ 5 yngste barn
1) Mor/Far passer barnet					
2) Slektning i husstanden passer barnet					
3) Slektning utenfor husstanden passer barnet					
4) Dagmamma/Praktikant					
5) Familiebarnehage					
6) Heldagsbarnehage					
7) Halvdagsbarnehage					
8) Barnepark/lekepark					

Hvis ingen av barna går i barnehage per i dag:

11) Har barnet/noen av barna gått i barnehage tidligere?

1 ☐ Ja

0 ☐ Nei

12 a) Hvor mange timer i uka trenger du/dere hjelp til barnepass fordi du/dere skal på jobb, utdanning, kurs eller lignende?

1 ☐ Ingen timer ⇒ 13

2 ☐ ☐ Oppgi ca. antall timer

b) Hvor mangø av disse timene kan dekkes av personer du/dere bor sammen med?

☐ ☐ Oppgi ca. antall timer:

13) Er du/dere noen gang utrygg på om barnet/barna har det bra når det/de passes av andre? Start med det yngste barnet.

Kryss av for hvert barn og før opp barnets fødselsår

Barnets fødselsår: (Fra spørsmål 9)	a) 19 ☐ ☐	b) 19 ☐ ☐	c) 19 ☐ ☐	d) 19 ☐ ☐	e) 19 ☐ ☐
	Yngste barn	2 yngste barn	3 yngste barn	4 yngste barn	5 yngste barn
0) Nei, aldri					
1) Ja, ofte					
2) Ja, av og til					
3) Ja, men sjelden					

14) Hvilken tilsynsordning ville du/dere helst ha hvis du/dere kunne velge fritt uavhengig av pris og tilgjengelighet?

Vis kort nummer 1 og les opp alternativene.

Kryss av for hvert barn og før opp barnets fødselsår.

Flere kryss er mulig for hvert barn

Barnets fødselsår: (Fra spørsmål 9)	a) 19 ☐ ☐	b) 19 ☐ ☐	c) 19 ☐ ☐	d) 19 ☐ ☐	e) 19 ☐ ☐
	Yngste barn	2 yngste barn	3 yngste barn	4 yngste barn	5 yngste barn
a) Mor/Far passer barnet					
b) Slektning i husstanden passer barnet					
c) Slektning utenfor husstanden passer barnet					
d) Dagmamma/Praktikant					
e) Familiebarnehage					
f) Heldagsbarnehage					
g) Halvdagsbarnehage					
h) Barnepark/ lekepark					

15 a) Er det tilbud om åpen barnehage i din bydel?

- 1 ☐ Ja ⇒ b
0 ☐ Nei ⇒ c
2 ☐ Vet ikke ⇒ c

b) (Hvis Ja,) Bruker du tilbudet, eventuelt hvor ofte? 1 ☐ Ja, ukentlig 2 ☐ Ja, sjeldnere 0 ☐ Nei, aldri	c) (Hvis Nei/Vet ikke) Ønsker du et slikt tilbud? 1 ☐ Ja 0 ☐ Nei
---	---

Overfør opplysninger fra spørsmål 10 og 11

- ☐ Foreldrene har barn i barnehage per i dag ⇒ 16
☐ Foreldrene har hatt barn i barnehage tidligere ⇒ 16
☐ Foreldrene har aldri hatt barn i barnehage ⇒ 20

FOR FORELDRE SOM HAR, ELLER HAR HATT, BARN I BARNEHAGE (Ikke åpen barnehage).

16) Hva er/var de viktigste årsakene til at du/dere valgte å plassere ditt/dine barn i barnehage?

Flere kryss mulig

	Ja	Nei
a) Hadde behov for tilsyn på grunn av arbeid/skole.....	1 ☐	2 ☐
b) Familien trengte to inntekter	1 ☐	2 ☐
c) Ønsket at barnet skulle lære norsk språk.....	1 ☐	2 ☐
d) Ønsket at barnet skulle lære om det norske samfunnet	1 ☐	2 ☐
e) Ønsket at barnet skulle få mulighet til å leke med andre barn	1 ☐	2 ☐
f) Ønsket at barnet skulle få et pedagogisk tilbud	1 ☐	2 ☐
g) Annet, spesifiser:		

17) Hvor fornøyd er/var du/dere med barnehagen?

- 1 ☐ Svært fornøyd
2 ☐ Ganske fornøyd
3 ☐ Både og
4 ☐ Ganske misfornøyd
5 ☐ Veldig misfornøyd
9 ☐ *Ubesvart*

18) Hva er/var du/dere mest fornøyd med?	19) Hva er/var du/dere mest misfornøyd med?
GA TIL "Kontantstøtten"	GA TIL "Kontantstøtten"

FOR FORELDRE SOM IKKE HAR BARN I BARNEHAGE (Både de som aldri har hatt barnehageplass og de som har hatt barnehageplass tidligere, men ikke nå lenger)

20) Hva er de viktigste årsakene til at du/dere ikke har barn i barnehage?

FLERE KRYSS MULIG

a ☐ Har ikke fått plass ⇒ 21

b ☐ Har ikke fått plass til alle barna ⇒ 21

c ☐ Prisen er for høy ⇒ Kontantstøtten

d ☐ Vi har høy nok inntekt, men trenger ikke barnetilsyn ⇒ Kontantstøtten

e ☐ Barnehagen er ikke åpen når vi trenger barnetilsyn ⇒ Kontantstøtten

f ☐ Barn bør passes av familiemedlemmer fram til skolestart, ikke av fremmede ⇒ Kontantstøtten

g ☐ Barna må lære sitt eget morsmål før de begynner å lære norsk ⇒ Kontantstøtten

h ☐ Barna vil adoptere for mange "norske" verdier i barnehagen ⇒ Kontantstøtten

i ☐ Usikker på om aktivitetene i norske barnehager er forenlige med vår religion ⇒ Kontantstøtten

j ☐ Annet, spesifiser : ⇒ Kontantstøtten

21 a) Hvor mange barn ønsker du/dere plass for?

☐☐ Oppgi antall

b) Har noen av disse blitt tilbudt plass?

☐☐ Oppgi hvor mange

22) Hva er de viktigste årsakene til at du/dere ønsker barnehageplass?

FLERE KRYSS MULIG

- a ☐ Har behov for regelmessig tilsyn på grunn av arbeid/skole
b ☐ Familien trenger to inntekter
c ☐ Ønsker at barnet skal lære norsk språk
d ☐ Ønsker at barnet skal lære om det norske samfunnet
e ☐ Ønsker at barnet skal få mulighet til å leke med andre barn
f ☐ Ønsker at barnet skal få et pedagogisk tilbud
g ☐ Annet, spesifiser: _____
- _____
- _____

KONTANTSTØTTEN

Les opp for den/de du intervjuer:

Regjeringen skal innføre en ordning med kontantstøtte til alle familier med barn som er ett og to år gamle. Ordningen er tenkt slik at ett-åringer får kontantstøtte fra og med 1. august 1998 og to-åringer fra 1. januar 1999. Alle som har barn i disse aldersgruppene som ikke er full dag i barnehage, vil få ca. 36.000 kroner i året.

Du/dere kan ta imot pengene og enten være hjemme med barnet selv, eller bruke en annen tilsynsordning for barnet enn barnehage, for eksempel dagmamma. Hvis barnet går i korttidsbarnehage eller halvdagsbarnehage vil det bli gitt delvis kontantstøtte.

23) Har du/dere planer om å benytte kontantstøtten?

- 1 ☐ Ja
2 ☐ Ja, hvis vi hadde hatt/hvis vi får barn i riktig alder
0 ☐ Nei ⇒ 28
3 ☐ Vet ikke ⇒ 28
9 ☐ Ubesvart ⇒ 28

24) Ville du/en av dere ha vært hjemme med barna også uten kontantstøtte?

- 1 ☐ Ja ⇒ 26
0 ☐ Nei
2 ☐ Vet ikke

25) Hvor stor betydning har disse forholdene jeg skal lese opp, for at du/dere kunne tenke deg/dere å velge kontantstøtten?

Vis kort nummer 2 og les opp alternativene.

	Svært viktig	Ganske viktig	Lite viktig	Ikke viktig	Vet ikke
a) Får mer tid til barnet/barna	1	2	3	4	5
b) Det vil lønne seg økonomisk	1	2	3	4	5
c) Kan arbeide mindre	1	2	3	4	5
d) Kan slutte å arbeide	1	2	3	4	5
e) Får en mer fleksibel barnetilsynsordning	1	2	3	4	5
f) Ønsker å bruke dagmamma/praktikant	1	2	3	4	5
g) Tror ikke vi får barnehageplass	1	2	3	4	5
h) Får støtte til å bruke andre tilsynsordninger enn barnehage	1	2	3	4	5

26) Hvilken tilsynsordning tror du/dere barnet som du/dere får kontantstøtte for vil ha i den perioden du/dere får kontantstøtte?

FLERE KRYSS MULIG

- a ☐ Mor passer barnet
- b ☐ Far passer barnet
- c ☐ Slektning i husstanden passer barnet
- d ☐ Slektning utenfor husstanden passer barnet
- e ☐ Dagmamma
- f ☐ Deltidsbarnehage
- g ☐ Barnepark/lekepark
- h ☐ Annet
- i ☐ Vet ikke

27) Vil eldre barn i husholdningen, som ikke får kontantstøtte, bli tatt ut av barnehage eller få kortere tid der på grunn av kontantstøtten for yngste barn?

a ☐ Har ikke flere barn

Kryss av for hvert barn og før opp barnets fødselsår.

Barnets fødselsår: b) c) d) e)

2. yngste barn 3. yngste barn 4. yngste barn 5. yngste barn

Ja, vil bli tatt ut av barnehage 1 ☐ 1 ☐ 1 ☐ 1 ☐
 Ja, vil få forkortet oppholdstid 2 ☐ 2 ☐ 2 ☐ 2 ☐
 Nei, beholder barnehageplass 3 ☐ 3 ☐ 3 ☐ 3 ☐
 Har ikke barnehageplass 4 ☐ 4 ☐ 4 ☐ 4 ☐
 Vet ikke 5 ☐ 5 ☐ 5 ☐ 5 ☐

GENERELLE HOLDNINGSSPØRSMÅL

28) Mener du/dere at kvinner burde arbeide utenfor hjemmet på heltid, deltid eller ikke i det hele tatt.....

Vis kort nummer 3 og les opp alternativene

	Heltid	Deltid	Være hjemme	Vet ikke
a) Etter å ha giftet seg, men før hun har fått barn	1	2	3	4
b) Når hun har barn i alderen 0 til 3 år	1	2	3	4
c) Når hun har barn i alderen 3 til 6 år	1	2	3	4
d) Etter at det yngste barnet er begynt på skole	1	2	3	4
e) Etter at barna er flyttet hjemmefra	1	2	3	4

29) Hva slags type pass mener du/dere er best for barn i ulike aldersgrupper?

Oppgi flere alternativer hvis du/dere synes en kombinasjonsordning er best.

Flere kryss mulig

	a)	b)	c)	d)	e)
	0 år	1 år	2 år	3 år	4-5år
Hjemme hos mor/far	1 ☐	1 ☐	1 ☐	1 ☐	1 ☐
Passet av slektning.....	2 ☐	2 ☐	2 ☐	2 ☐	2 ☐
Dagmamma/praktikant.....	3 ☐	3 ☐	3 ☐	3 ☐	3 ☐
Familiebarnehage	4 ☐	4 ☐	4 ☐	4 ☐	4 ☐
Heldagsbarnehage	5 ☐	5 ☐	5 ☐	5 ☐	5 ☐
Halvdagsbarnehage	6 ☐	6 ☐	6 ☐	6 ☐	6 ☐
Barnepark/lekepark	7 ☐	7 ☐	7 ☐	7 ☐	7 ☐

30) Nå skal jeg lese opp noen påstander om norske barnehager som du/dere kan ta stilling til ved å si deg/dere helt enig, delvis enig, verken uenig eller enig, delvis uenig eller helt uenig.

Vis kort nummer 4 og les opp påstandene.

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig
a) Barnehagene legger for liten vekt på lese- og skrivetrening på barnas morsmål	1	2	3	4	5
b) Barnehagene legger for liten vekt på lese- og skrivetrening på norsk	1	2	3	4	5
c) Norske barnehager har god disiplin og god orden.	1	2	3	4	5
d) Barn med innvandrerbakgrunn får for liten kjennskap til sin egen kultur i norske barnehager.	1	2	3	4	5
e) Norske barnehager er viktige for at barn med innvandrerbakgrunn skal lære norsk.	1	2	3	4	5
f) Barn med innvandrerbakgrunn får for liten kjennskap til sin egen religion i norske barnehager.	1	2	3	4	5

31) Vil du/dere si at du/dere liker, eller ikke liker norsk barneoppdragelse?

- 1 ☐ Liker
 0 ☐ Liker ikke
 2 ☐ Vet ikke

BAKGRUNN

32) Hva er din (mor) sivile status?

- 1 ☐ Ugift/ ikke samboende
 2 ☐ Gift
 3 ☐ Samboer
 4 ☐ Skilt
 5 ☐ Enke/enkemann
 9 ☐ Ubesvart

33) Hvor gammel er du/dere?

- a) Mors alder: b) Fars alder:
 år år

34) Hvem bor du (mor) sammen med ?

a ☐ ☐ Totalt antall personer (minus deg selv)

b ☐ Ektefelle (samboer)

i ☐ Svigermor

c ☐ Mor

j ☐ Svigerfar

d ☐ Far

k ☐ Fetter

e ☐ Egne barn

l ☐ Kusine

f ☐ Ektefelles/samboers barn

m ☐ Andre

g ☐ Søskken

n ☐ Ubesvart

h ☐ Venner av egen nasjonalitet

35) Hvor mange rom er det i denne leiligheten/dette huset?

Ikke ta med kjøkken, bad, entre eller små rom under 6 kvm.

☐ ☐ Antall rom

36 a) Har noen av de du bor sammen med en varig sykdom eller skade som hemmer dem i dagliglivet?

1 ☐ Ja

0 ☐ Nei

9 ☐ Ubesvart

b) Hvis JA, hvem?

Flere kryss mulig

a ☐ Mor

b ☐ Far

c ☐ Barn under 6 år

d ☐ Andre

37) Har du/dere annen familie bosatt i Oslo?

0 ☐ Nei

1 ☐ Ja ⇒ Oppgi hvem: _____

38) Hvor lenge har du/dere vært bosatt i Norge?

	a) Mor	b) Far
Hele livet	1 ☐	1 ☐
Oppgi antall år.....	☐ ☐	☐ ☐

39) Hvor mange ganger har du/dere flyttet etter 1992 :

- a ☐☐ Totalt
 b ☐☐ I Osloregionen
 c ☐☐ Ut/inn av Norge (opphold mer enn 3 måneder)

40) Hvor godt vil du/dere selv si at du/dere kan lese norsk?

	a) Mor	b) Far
<u>Veldig bra</u> ; du kan lese alle typer norske tekster uten problemer.....	1 ☐	1 ☐
<u>Nokså bra</u> ; du klarer deg i dagliglivet, men har problemer med å lese lengre tekster som for eksempel informasjonsbrosjyrer	2 ☐	2 ☐
<u>Dårlig</u> ; du kan lese lite, eller ikke noe norsk	3 ☐	3 ☐
Er <u>analfabet</u>	4 ☐	4 ☐
<u>Ubesvart</u>	9 ☐	9 ☐

41) Hvor godt vil du/dere selv si at du/dere kan snakke norsk?

	a) Mor	b) Far
1) <u>Veldig bra</u> ; du kan bruke norsk i alle/ de aller fleste situasjoner	1 ☐	1 ☐
2) <u>Nokså bra</u> ; du klarer deg i dagliglivet, men har problemer med å bruke norsk på offentlige kontorer som for eksempel hos lege	2 ☐	2 ☐
3) <u>Dårlig</u> ; du bruker sjelden eller aldri norsk	3 ☐	3 ☐
9) <u>Ubesvart</u>	9 ☐	4 ☐

42) Bruker du/dere engelsk i kontakt med nordmenn?

	a) Mor	b) Far
Nei, jeg kan ikke engelsk	1 ☐	1 ☐
Nei, jeg foretrekker å snakke norsk...	2 ☐	2 ☐
Ja, av og til	3 ☐	3 ☐
Ubesvart	4 ☐	4 ☐

43) Hvor ofte leser du/dere norske aviser?

	a) Mor	b) Far
Daglig	1 ☐	1 ☐
Minst en gang hver uke	2 ☐	2 ☐
Sjeldnere enn en gang hver uke.....	3 ☐	3 ☐
Aldri	4 ☐	4 ☐

44) Hvilken utdanning har du/dere fullført?

Kryss av på høyeste, fullførte utdanning.

	a) Mor	b) Far
Ingen.....	1 ☐ <u>46</u>	1 ☐ <u>46</u>
Grunnskole inn til 5 år.....	2 ☐	2 ☐
Grunnskole inn til 9 år	3 ☐	3 ☐
Videregående skole (10-12 år)	4 ☐	4 ☐
Høyskole	5 ☐	5 ☐
Universitet	6 ☐	6 ☐
Ubesvart	9 ☐	9 ☐

45) Den høyeste utdanningen, ble den tatt i...

	a) Mor	b) Far
1) Norge	☐	☐
2) Hjemlandet	☐	☐
3) Annet land	☐	☐
9) Ubesvart	☐	☐

ØKONOMI OG YRKESAKTIVITET

46) Hvilket av de alternativene som jeg skal lese opp beskriver best din/deres nåværende situasjon?

	a) Mor	b) Far
1) I heltidsarbeid (inkludert sykemelding og permisjon)	☐ ⇒ 48	☐ ⇒ 48
2) I deltidsarbeid (inkludert sykemelding og permisjon)	☐ ⇒ 48	☐ ⇒ 48
3) Arbeidsledig	☐	☐
4) Arbeidsmarkedstiltak	☐	☐
5) Trygdet (inkludert uføretrygd og attføring)	☐	☐
6) Hjemmeværende	☐	☐
7) Student/elev	☐	☐
8) Norskkurs	☐	☐
9) Ubesvart	☐	☐

47) Når sluttet du/dere i siste jobb?

	a) Mor	b) Far
Har aldri hatt jobb i Norge	☐	☐
Sluttet i siste jobb	☐ måned ☐ år	☐ måned ☐ år

48) Hvilken arbeidstidsordning har du/dere vanligvis?

	a) Mor	b) Far
Dagarbeid (mellom 06.00 og 18.00)	1 ☐	1 ☐
Arbeid som starter før klokken 06.00 og slutter før klokken 18.00)	2 ☐	2 ☐
Arbeid som starter i vanlig dagtid, men slutter etter kl. 18.00	3 ☐	3 ☐
Fast kveldsarbeid (mellom 18.00 og 22.00)	4 ☐	4 ☐
Fast nattarbeid (mellom 22.00 og 06.00)	5 ☐	5 ☐
Skiftarbeid	6 ☐	6 ☐
Turnusordning	7 ☐	7 ☐
Annen arbeidsordning	8 ☐	8 ☐
Ikke yrkesaktiv	10 ☐	10 ☐

49) Hva slags yrke har du/dere?

a) Mor : _____
b) Far : _____

50 a) Fikk du/dere sosialhjelp i 1997?

- 1 ☐ Ja
0 ☐ Nei
9 ☐ Ubesvart

b) Hvis JA, husker du omtrent hvor mye?

- 1) Oppgi ca. beløp per måned: . kroner
2) eller for hele 1997: . kroner

51) Hvor mye tjente du/dere i 1997 (inntekt før skatt)?

Rund av til nærmeste 1000 kroner og ta ikke med sosialhjelp.

Omtrent .. kr

52) La oss si at du/dere plutselig trengte 5000 kroner. Ville du/dere klare å skaffe penger på tre dager, eventuelt hvordan?

- 1 ☐ Ja, jeg/vi har oppsparte midler
2 ☐ Ja, jeg kan låne fra noen jeg kjenner
3 ☐ Ja, ved å arbeide mer (overtid)
4 ☐ Ja, ved å søke sosialhjelp
0 ☐ Nei
5 ☐ Vet ikke
9 ☐ Ubesvart

53) Har det i løpet av det siste året hendt at du/dere har hatt problemer med å betale nødvendige utgifter til mat, bolig eller liknende?

- 1 ☐ Ja, ofte
2 ☐ Ja, av og til
3 ☐ Ja, en sjelden gang
0 ☐ Nei, aldri
4 ☐ Vet ikke
9 ☐ Ubesvart

FYLLES UT AV INTERVJUEREN ETTER INTERVJUET

Intervjuets varighet: ca. ☐☐ minutter (v7)

Intervjuet ble gjennomført med... (v8)

- 1 ☐ Mor og far sammen
- 2 ☐ Mor i enerom
- 3 ☐ Far i enerom
- 4 ☐ Andre husholdningsmedlemmer til stede en del av tiden
- 5 ☐ Andre husholdningsmedlemmer til stede hele tiden

Intervjuet ble gjennomført på (v10)

- 0 ☐ Norsk
- 1 ☐ Urdu
- 2 ☐ Punjabi
- 3 ☐ Vietnamesisk
- 4 ☐ Tyrkisk
- 5 ☐ Somalisk

Hvis mor og far ble intervjuet sammen, hvem av dem dominerte intervjuet? (v9)

- 1 ☐ Mor
- 2 ☐ Far
- 3 ☐ Ingen av dem

Vedlegg 2

Utskrift av regresjonsanalysene i avsnitt 5.5

Regresjon 1: Alle, uten kontroll for etnisk tilhørighet_

Total number of cases: 453 (Unweighted)
Number of selected cases: 453
Number of unselected cases: 0

Number of selected cases: 453
Number rejected because of missing data: 12
Number of cases incl

Total number of cases: 89 (Unweighted)
Number of selected cases: 89
Number of unselected cases: 0

Number of selected cases: 89
Number rejected because of missing data: 2
Number of cases included in the analysis: 87

Dependent Variable Encoding:

Original Value	Internal Value
,00	0
1,00	1

Dependent Variable.. BHG2 helv/halv/fam

Beginning Block Number 0. Initial Log Likelihood Function

-2 Log Likelihood 120,72257

* Constant is included in the model.

Beginning Block Number 1. Method: Enter

Variable(s) Entered on Step Number

1..	IND1	POSITIV TIL KVINNER I ARBEID INDEKS
	LIKEROPP	
	VIKTIG	
	GIFT	
	SP33A	Mors alder
	TRANG	
	SP521	Oppsparte midler
	UTDMOR	
	UTDFAR	
	N4	Timer med tilsynsbehov per uke
	AGE	Yngste barn, fødselsår
	SEX	Yngste barn, kjønn
	SP20ANY	
	SP20CNY	
	SP29DNY	
	MORNORSK	

Estimation terminated at iteration number 9 because
Log Likelihood decreased by less than ,01 percent.

-2 Log Likelihood 30,644
Goodness of Fit 222,192
Cox & Snell - R^2 ,644
Nagelkerke - R^2 ,859

	Chi-Square	df	Significance
Model	90,079	16	,0000
Block	90,079	16	,0000
Step	90,079	16	,0000

Classification Table for BHG2

The Cut Value is ,50

		Predicted		Percent Correct
		,00	1,00	
Observed		0	1	
	,00	0	41 4	91,18%
	1,00	1	42	97,70%
Overall				94,38%

Variables in the Equation

Variable	B	S.E.	Wald	df	Sig	R	Exp(B)
IND1	-,1364	,7591	,0323	1	,8574	,0000	,8725
LIKEROPP	-3,3148	2,1452	2,3876	1	,1223	-,0567	,0363
VIKTIG	,4112	3,4101	,0145	1	,9040	,0000	1,5086
GIFT	,5321	1,9995	,0708	1	,7901	,0000	1,7026
SP33A	-,0215	,1157	,0345	1	,8527	,0000	,9788
TRANG	-,4739	1,1991	,1562	1	,6927	,0000	,6226
SP521	-1,7500	1,9782	,7826	1	,3763	,0000	,1738
UTDMOR	,4971	,7339	,4589	1	,4982	,0000	1,6440
UTDFAR	-,7381	,6694	1,2159	1	,2702	,0000	,4780
N4	1,3838	,7974	3,0119	1	,0827	,0916	3,9902
AGE	1,6365	,6020	7,3899	1	,0066	,2113	5,1373
SEX	-1,1109	1,4625	,5769	1	,4475	,0000	,3293
SP20ANY	-7,2721	2,8037	6,7273	1	,0095	-,1979	,0007
SP20CNY	-12,4052	38,6366	,1031	1	,7482	,0000	,0000
SP29DNY	-2,2309	2,0483	1,1863	1	,2761	,0000	,1074
MORNORSK	,2445	,4716	,2688	1	,6041	,0000	1,2770
Constant	-2,8509	8,2113	,1205	1	,7284		

uded in the analysis: 441

Dependent Variable Encoding:

Original Value	Internal Value
,00	0
1,00	1

Dependent Variable.. BHG2 helv/halv/fam

Beginning Block Number 0. Initial Log Likelihood Function

-2 Log Likelihood 579,8492

* Constant is included in the model.

Beginning Block Number 1. Method: Enter

Variable(s) Entered on Step Number

1.. SP8A Barn, 0-6 år
 SP8B Barn, 7-10 år
 SP8C Barn, 11-17 år
 SP8D Barn, 18+
 IND1 POSITIV TIL KVINNER I ARBEID INDEKS
 SP29DNY LIKEROPP
 VIKTIG
 GIFT
 SP33A Mors alder
 TRANG
 SP521 Oppsparte midler
 UTDFAR
 UTMOR
 N4 Timer med tilsynsbehov per uke
 AGE Yngste barn, fødselsår
 SEX Yngste barn, kjønn
 SP20ANY
 SP20CNY

Estimation terminated at iteration number 8 because
 Log Likelihood decreased by less than ,01 percent.

-2 Log Likelihood 271,953
 Goodness of Fit 381,586
 Cox & Snell - R² ,506
 Nagelkerke - R² ,688

	Chi-Square	df	Significance
Model	307,896	19	,0000
Block	307,896	19	,0000
Step	307,896	19	,0000

Classification Table for BHG2

The Cut Value is ,50

		Predicted		Percent Correct
		,00	1,00	
		0	1	
Observed				
,00	0	241	29	89,15%
	1,00	1	26	84,41%

Overall 87,35%

Variables in the Equation							
Variable	B	S.E.	Wald	df	Sig	R	Exp(B)
SP8A	-,3097	,2086	2,2026	1	,1378	-,0187	,7337
SP8B	-,1502	,3176	,2236	1	,6363	,0000	,8606
SP8C	-,4221	,3183	1,7593	1	,1847	,0000	,6556
SP8D	1,7908	,8876	4,0708	1	,0436	,0598	5,9942
IND1	,1367	,1407	,9445	1	,3311	,0000	1,1465
SP29DNY	-,9234	,3531	6,8394	1	,0089	-,0914	,3972
LIKEROPP	,4341	,3650	1,4140	1	,2344	,0000	1,5435
VIKTIG	,0026	,4498	,0000	1	,9955	,0000	1,0026
GIFT	,2533	,5083	,2484	1	,6182	,0000	1,2883
SP33A	,0611	,0365	2,8015	1	,0942	,0372	1,0630
TRANG	-,3036	,4022	,5696	1	,4504	,0000	,7382
SP521	,2893	,3935	,5407	1	,4621	,0000	1,3355
UTDFAR	-,1832	,1574	1,3559	1	,2443	,0000	,8326
UTDMOR	,2865	,1577	3,2999	1	,0693	,0473	1,3317
N4	,4172	,0992	17,6748	1	,0000	,1644	1,5177
AGE	,8940	,1099	66,1822	1	,0000	,3327	2,4448
SEX	-,5230	,3263	2,5692	1	,1090	-,0313	,5927
SP20ANY	-5,1926	1,1757	19,5062	1	,0000	-,1738	,0056
SP20CNY	-10,2472	14,4079	,5058	1	,4769	,0000	,0000
Constant	-4,4639	1,4662	9,2695	1	,0023		

Regresjon 2: Alle, med nasjonalitetsdummies_

Total number of cases: 453 (Unweighted)
 Number of selected cases: 453
 Number of unselected cases: 0

 Number of selected cases: 453
 Number rejected because of missing data: 12
 Number of cases included in the analysis: 441

Dependent Variable Encoding:

Original Value	Internal Value
,00	0
1,00	1

—

Dependent Variable.. BHG2 helv/halv/fam

Beginning Block Number 0. Initial Log Likelihood Function

-2 Log Likelihood 579,8492

* Constant is included in the model.

Beginning Block Number 1. Method: Enter

Variable(s) Entered	on Step Number
1.. SP8A	Barn, 0-6 år
SP8B	Barn, 7-10 år
SP8C	Barn, 11-17 år
SP8D	Barn, 18+
IND1	POSITIV TIL KVINNER I ARBEID INDEKS
SP29DNY	
LIKEROFF	
VIKTIG	
GIFT	
SP33A	Mors alder
TRANG	
SP521	Oppsparte midler
UTDFAR	
UTDMOR	
N4	Timer med tilsynsbehov per uke
AGE	Yngste barn, fødselsår
SEX	Yngste barn, kjønn
SP20ANY	
SP20CNY	
TYR	
VTN	
SOM	
PAK	

Estimation terminated at iteration number 8 because
 Log Likelihood decreased by less than ,01 percent.

-2 Log Likelihood	265,079
Goodness of Fit	379,801
Cox & Snell - R ²	,514
Nagelkerke - R ²	,699

	Chi-Square	df	Significance
Model	314,771	23	,0000
Block	314,771	23	,0000
Step	314,771	23	,0000

Classification Table for BHG2

The Cut Value is ,50

Observed ,00		Predicted		Percent Correct
		,00 0	1,00 1	
0	0	240	31	88,68%
1,00	1	27	139	83,87%
Overall				86,85%

—

Variables in the Equation

Variable	B	S.E.	Wald	df	Sig	R	Exp(B)
SP8A	-,2224	,2335	,9076	1	,3408	,0000	,8006
SP8B	-,2167	,3263	,4412	1	,5065	,0000	,8052
SP8C	-,3099	,3363	,8491	1	,3568	,0000	,7335
SP8D	2,0976	,9141	5,2656	1	,0218	,0750	8,1465
IND1	,0967	,1449	,4457	1	,5044	,0000	1,1016
SP29DNY	-,8995	,3709	5,8814	1	,0153	-,0818	,4068
LIKEROPP	,5375	,4034	1,7756	1	,1827	,0000	1,7117
VIKTIG	,1933	,4877	,1571	1	,6918	,0000	1,2133
GIFT	,6646	,5650	1,3840	1	,2394	,0000	1,9438
SP33A	,0411	,0387	1,1239	1	,2891	,0000	1,0419
TRANG	-,2566	,4193	,3746	1	,5405	,0000	,7737
SP521	-,0125	,4355	,0008	1	,9770	,0000	,9875
UTDFAR	-,2664	,1728	2,3771	1	,1231	-,0255	,7661
UTDMOR	,1922	,1701	1,2773	1	,2584	,0000	1,2119
N4	,4079	,1056	14,9231	1	,0001	,1493	1,5036
AGE	,9127	,1124	65,9757	1	,0000	,3322	2,4909
SEX	-,5471	,3340	2,6822	1	,1015	-,0343	,5786
SP20ANY	-5,3908	1,2582	18,3578	1	,0000	-,1680	,0046
SP20CNY	-10,2701	14,4787	,5031	1	,4781	,0000	,0000
TYR	-1,5482	,6996	4,8969	1	,0269	-,0707	,2126
VTN	-,4782	,6605	,5242	1	,4690	,0000	,6199
SOM	-,8954	,6983	1,6438	1	,1998	,0000	,4085
PAK	-1,3340	,6568	4,1248	1	,0423	-,0605	,2634
Constant	-3,3247	1,6124	4,2517	1	,0392		

Regresjon 3: Delanalyse av den pakistanske gruppen_

Total number of cases: 88 (Unweighted)
 Number of selected cases: 88
 Number of unselected cases: 0

Number of selected cases: 88
 Number rejected because of missing data: 1
 Number of cases included in the analysis: 87

The variable SP8D is constant for all selected cases.
 Since a constant was requested in the model,
 it will be removed from the analysis.

Dependent Variable Encoding:

Original Value	Internal Value
,00	0
1,00	1

Dependent Variable.. BHG2 helv/halv/fam

Beginning Block Number 0. Initial Log Likelihood Function

-2 Log Likelihood 91,959613

* Constant is included in the model.

Beginning Block Number 1. Method: Enter

Variable(s) Entered on Step Number

1.. SP8A Barn, 0-6 år

 SP8B Barn, 7-10 år

 SP8C Barn, 11-17 år

 IND1 POSITIV TIL KVINNER I ARBEID INDEKS

 SP29DNY

 LIKEROPP

 VIKTIG

 GIFT

 SP33A Mors alder

 TRANG

 SP521 Oppsparte midler

 UTDFAR

 UTDMOR

 N4 Timer med tilsynsbehov per uke

 AGE Yngste barn, fødselsår

 SEX Yngste barn, kjønn

 SP20ANY

 SP20CNY

 MORNORSK

Estimation terminated at iteration number 10 because
Log Likelihood decreased by less than ,01 percent.

-2 Log Likelihood 25,295

Goodness of Fit 522,138

Cox & Snell - R^2 ,546

Nagelkerke - R^2 ,823

	Chi-Square	df	Significance
Model	66,665	19	,0000
Block	66,665	19	,0000
Step	66,665	19	,0000

—

Classification Table for BHG2

The Cut Value is ,50

		Predicted		Percent Correct
		,00	1,00	
		0	1	
Observed				
,00	0	63	1	97,95%
1,00	1	3	17	86,62%
Overall				95,29%

—

Variables in the Equation							
Variable	B	S.E.	Wald	df	Sig.	R	Exp(B)
SP8A	,0539	1,2677	,0018	1	,9661	,0000	1,0554
SP8B	,4649	1,6937	,0753	1	,7837	,0000	1,5918
SP8C	-,5920	2,7775	,0454	1	,8312	,0000	,5532
IND1	2,0989	,8773	5,7241	1	,0167	,2012	8,1569
SP29DNY	-2,3068	1,4715	2,4574	1	,1170	-,0705	,0996
LIKEROPP	-2,5114	1,8217	1,9006	1	,1680	,0000	,0812
VIKTIG	17,6796	89,1306	,0393	1	,8428	,0000	47660932
GIFT	-2,4589	410,8687	,0000	1	,9952	,0000	,0855
SP33A	-,0125	,2383	,0027	1	,9583	,0000	,9876
TRANG	1,4984	1,6583	,8165	1	,3662	,0000	4,4746
SP521	-2,1199	1,8747	1,2787	1	,2581	,0000	,1200
UTDFAR	-,4130	,5680	,5287	1	,4671	,0000	,6617
UTDMOR	,1593	,6491	,0602	1	,8061	,0000	1,1727
N4	,1446	,5363	,0727	1	,7874	,0000	1,1556
AGE	1,5198	,5246	8,3947	1	,0038	,2637	4,5714
SEX	-,1780	1,6493	,0117	1	,9140	,0000	,8369
SP20ANY	-10,3196	52,0592	,0393	1	,8429	,0000	,0000
SP20CNY	-9,2725	83,7249	,0123	1	,9118	,0000	,0001
MORNORSK	,6456	,3911	2,7252	1	,0988	,0888	1,9072
Constant	-26,4767	420,4233	,0040	1	,9498		

Regresjon 3: Delanalyse av den pakistanske gruppa

Total number of cases: 88 (Unweighted)
 Number of selected cases: 88
 Number of unselected cases: 0

Number of selected cases: 88
 Number rejected because of missing data: 1
 Number of cases included in the analysis: 87

Dependent Variable Encoding:

Original Value	Internal Value
,00	0
1,00	1

Dependent Variable.. BHG2 helv/halv/fam

Beginning Block Number 0. Initial Log Likelihood Function

-2 Log Likelihood 91,959613

* Constant is included in the model.

Beginning Block Number 1. Method: Enter

Variable(s) Entered on Step Number
 1.. IND1 POSITIV TIL KVINNER I ARBEID INDEKS
 SP29DNY
 LIKEROPP
 VIKTIG
 GIFT
 SP33A Mors alder
 TRANG
 SP521 Oppsparte midler
 UTMOR
 N4 Timer med tilsynsbehov per uke
 AGE Yngste barn, fødselsår
 SEX Yngste barn, kjønn
 SP20ANY
 SP20CNY
 MORNORSK

Estimation terminated at iteration number 10 because
 Log Likelihood decreased by less than ,01 percent.

-2 Log Likelihood 26,564
 Goodness of Fit 1332,368
 Cox & Snell - R^2 ,539
 Nagelkerke - R^2 ,813

	Chi-Square	df	Significance
Model	65,396	15	,0000
Block	65,396	15	,0000
Step	65,396	15	,0000

Classification Table for BHG2
 The Cut Value is ,50

		Predicted		Percent Correct
		,00	1,00	
Observed	,00	0	1	
	0	63	2	97,26%
	1,00	1	3	86,62%
Overall				94,76%

Variables in the Equation							
Variable	B	S.E.	Wald	df	Sig	R	Exp(B)
IND1	2,1405	,8503	6,3365	1	,0118	,2172	8,5033
SP29DNY	-2,2704	1,3152	2,9803	1	,0843	-,1032	,1033
LIKEROPP	-2,4291	1,6619	2,1364	1	,1438	-,0385	,0881
VIKTIG	17,1462	92,7143	,0342	1	,8533	,0000	27956923
GIFT	-,6037	410,8271	,0000	1	,9988	,0000	,5468
SP33A	-,0005	,1330	,0000	1	,9969	,0000	,9995
TRANG	1,6532	1,2979	1,6226	1	,2027	,0000	5,2238
SP521	-2,3669	1,7035	1,9306	1	,1647	,0000	,0938
UTDMOR	,0930	,3869	,0577	1	,8101	,0000	1,0974
N4	,0423	,3996	,0112	1	,9156	,0000	1,0432
AGE	1,6065	,5078	10,0105	1	,0016	,2951	4,9855
SEX	,1138	1,2576	,0082	1	,9279	,0000	1,1206
SP20ANY	-10,2809	52,2174	,0388	1	,8439	,0000	,0000
SP20CNY	-9,7209	85,9775	,0128	1	,9100	,0000	,0001
MORNORSK	,6685	,3652	3,3507	1	,0672	,1212	1,9513
Constant	-29,6058	421,2052	,0049	1	,9440		

Regresjon 4: Delanalyse av den vietnamesiske gruppa

Total number of cases: 89 (Unweighted)
 Number of selected cases: 89
 Number of unselected cases: 0

Number of selected cases: 89
 Number rejected because of missing data: 2
 Number of cases included in the analysis: 87

Dependent Variable Encoding:

Original Value	Internal Value
,00	0
1,00	1

Dependent Variable.. BHG2 helv/halv/fam

Beginning Block Number 0. Initial Log Likelihood Function

-2 Log Likelihood 120,72257

* Constant is included in the model.

Beginning Block Number 1. Method: Enter

Variable(s) Entered on Step Number

1..	IND1	POSITIV TIL KVINNER I ARBEID INDEKS
	LIKEROPP	
	VIKTIG	
	GIFT	
	SP33A	Mors alder
	TRANG	
	SP521	Oppsparte midler
	UTDMOR	
	UTDFAR	
	N4	Timer med tilsynsbehov per uke
	AGE	Yngste barn, fødselsår
	SEX	Yngste barn, kjønn
	SP20ANY	
	SP20CNY	
	SP29DNY	
	MORNORSK	

Estimation terminated at iteration number 9 because
 Log Likelihood decreased by less than ,01 percent.

-2 Log Likelihood	30,644
Goodness of Fit	222,192
Cox & Snell - R ²	,644
Nagelkerke - R ²	,859

	Chi-Square	df	Significance
Model	90,079	16	,0000
Block	90,079	16	,0000
Step	90,079	16	,0000

Classification Table for BHG2

The Cut Value is ,50

Observed ,00		Predicted		Percent Correct
		,00 0	1,00 1	
0		41	4	91,18%
1,00	1	1	42	97,70%

Overall 94,38%

Variables in the Equation

Variable	B	S.E.	Wald	df	Sig	R	Exp(B)
IND1	-,1364	,7591	,0323	1	,8574	,0000	,8725
LIKEROPP	-3,3148	2,1452	2,3876	1	,1223	-,0567	,0363
VIKTIG	,4112	3,4101	,0145	1	,9040	,0000	1,5086
GIFT	,5321	1,9995	,0708	1	,7901	,0000	1,7026
SP33A	-,0215	,1157	,0345	1	,8527	,0000	,9788
TRANG	-,4739	1,1991	,1562	1	,6927	,0000	,6226
SP521	-1,7500	1,9782	,7826	1	,3763	,0000	,1738
UTDMOR	,4971	,7339	,4589	1	,4982	,0000	1,6440
UTDFAR	-,7381	,6694	1,2159	1	,2702	,0000	,4780
N4	1,3838	,7974	3,0119	1	,0827	,0916	3,9902
AGE	1,6365	,6020	7,3899	1	,0066	,2113	5,1373
SEX	-1,1109	1,4625	,5769	1	,4475	,0000	,3293
SP20ANY	-7,2721	2,8037	6,7273	1	,0095	-,1979	,0007
SP20CNY	-12,4052	38,6366	,1031	1	,7482	,0000	,0000
SP29DNY	-2,2309	2,0483	1,1863	1	,2761	,0000	,1074
MORNORSK	,2445	,4716	,2688	1	,6041	,0000	1,2770
Constant	-2,8509	8,2113	,1205	1	,7284		

Regresjon 5. Delanalyse av den somaliske gruppa

Total number of cases: 98 (Unweighted)
 Number of selected cases: 98
 Number of unselected cases: 0

Number of selected cases: 98
 Number rejected because of missing data: 3
 Number of cases included in the analysis: 95

The variable SP20CNY is constant for all selected cases.
 Since a constant was requested in the model,
 it will be removed from the analysis.

Dependent Variable Encoding:

Original Value	Internal Value
,00	0
1,00	1

—

Dependent Variable.. BHG2 helv/halv/fam

Beginning Block Number 0. Initial Log Likelihood Function

-2 Log Likelihood 119,82282

* Constant is included in the model.

Beginning Block Number 1. Method: Enter

Variable(s) Entered on Step Number
 1.. IND1 POSITIV TIL KVINNER I ARBEID INDEKS
 LIKEROPP
 VIKTIG
 GIFT
 SP33A Mors alder
 TRANG
 SP521 Oppsparte midler
 UTMOR
 N4 Timer med tilsynsbehov per uke
 AGE Yngste barn, fødselsår
 SEX Yngste barn, kjønn
 SP20ANY
 SP29DNY
 MORNORSK

Estimation terminated at iteration number 10 because
 Log Likelihood decreased by less than ,01 percent.

-2 Log Likelihood 35,476
 Goodness of Fit 115,328
 Cox & Snell - R^2 ,592
 Nagelkerke - R^2 ,822

	Chi-Square	df	Significance
Model	84,347	14	,0000
Block	84,347	14	,0000
Step	84,347	14	,0000

Classification Table for BHG2

The Cut Value is ,50

		Predicted		Percent Correct
		,00 0	1,00 1	
Observed				
,00	0	60	3	95,58%
1,00	1	3	29	91,22%
Overall				94,12%

—

Variables in the Equation

Variable	B	S.E.	Wald	df	Sig	R	Exp(B)
IND1	-2,2550	,8902	6,4170	1	,0113	-,1920	,1049
LIKEROPP	1,8220	1,0903	2,7929	1	,0947	,0813	6,1844
VIKTIG	-1,4927	1,6765	,7928	1	,3732	,0000	,2248
GIFT	3,1329	1,4252	4,8320	1	,0279	,1537	22,9414
SP33A	,1864	,1436	1,6847	1	,1943	,0000	1,2049
TRANG	-2,7480	1,5427	3,1728	1	,0749	-,0989	,0641
SP521	4,2941	2,5764	2,7781	1	,0956	,0806	73,2692
UTDMOR	-2,6822	1,0934	6,0174	1	,0142	-,1831	,0684
N4	,4480	,3758	1,4208	1	,2333	,0000	1,5651
AGE	1,7012	,5573	9,3166	1	,0023	,2471	5,4804
SEX	,6745	1,0434	,4178	1	,5180	,0000	1,9630
SP20ANY	-13,2088	46,9620	,0791	1	,7785	,0000	,0000
SP29DNY	-5,4315	2,1797	6,2094	1	,0127	-,1874	,0044
MORNORSK	1,7747	,7417	5,7260	1	,0167	,1763	5,8987
Constant	-4,8214	5,2905	,8305	1	,3621		

Regresjon 6 og 7: Delanalyser av den tyrkiske gruppa_

Total number of cases: 88 (Unweighted)
 Number of selected cases: 88
 Number of unselected cases: 0

 Number of selected cases: 88
 Number rejected because of missing data: 5
 Number of cases included in the analysis: 83

Dependent Variable Encoding:

Original Value	Internal Value
,00	0
1,00	1

Dependent Variable.. BHG2 helv/halv/fam

Beginning Block Number 0. Initial Log Likelihood Function

-2 Log Likelihood 94,238902

* Constant is included in the model.

Beginning Block Number 1. Method: Enter

Variable(s) Entered	on Step Number
1.. IND1	POSITIV TIL KVINNER I ARBEID INDEKS
LIKEROPP	
VIKTIG	
GIFT	
SP33A	Mors alder
TRANG	
SP521	Oppsparte midler
UTDMOR	
N4	Timer med tilsynsbehov per uke
AGE	Yngste barn, fødselsår
SEX	Yngste barn, kjønn
SP20ANY	
SP20CNY	
SP29DNY	
MORNORSK	

Estimation terminated at iteration number 10 because
 Log Likelihood decreased by less than ,01 percent.

-2 Log Likelihood	47,363
Goodness of Fit	48,123
Cox & Snell - R ²	,433
Nagelkerke - R ²	,636

	Chi-Square	df	Significance
Model	46,875	15	,0000
Block	46,875	15	,0000
Step	46,875	15	,0000

Classification Table for BHG2

The Cut Value is ,50

Observed ,00		Predicted		Percent Correct
		,00 0	1,00 1	
0		55	7	89,19%
1,00	1	8	13	62,86%

Overall 82,43%

Variables in the Equation

Variable	B	S.E.	Wald	df	Sig	R	Exp(B)
IND1	,0473	,3192	,0219	1	,8823	,0000	1,0484
LIKEROPP	-,7708	1,3089	,3468	1	,5559	,0000	,4626
VIKTIG	7,6327	93,1469	,0067	1	,9347	,0000	2064,6638
GIFT	-,9226	1,9681	,2198	1	,6392	,0000	,3975
SP33A	,1720	,0955	3,2427	1	,0717	,1148	1,1877
TRANG	-,9911	1,3081	,5740	1	,4487	,0000	,3712
SP521	,1561	1,0603	,0217	1	,8829	,0000	1,1690
UTDMOR	-,1052	,4891	,0463	1	,8297	,0000	,9002
N4	-,2785	,2595	1,1520	1	,2831	,0000	,7569
AGE	,6779	,2739	6,1248	1	,0133	,2092	1,9698
SEX	-,2256	1,0762	,0439	1	,8340	,0000	,7980
SP20ANY	-10,5864	54,3974	,0379	1	,8457	,0000	,0000
SP20CNY	-10,6357	82,9962	,0164	1	,8980	,0000	,0000
SP29DNY	-,6315	,9098	,4818	1	,4876	,0000	,5318
MORNORSK	,2937	,2779	1,1165	1	,2907	,0000	1,3413
Constant	-12,6741	93,1649	,0185	1	,8918		

Total number of cases: 88 (Unweighted)

Number of selected cases: 88

Number of unselected cases: 0

Number of selected cases: 88

Number rejected because of missing data: 4

Number of cases included in the analysis: 84

Dependent Variable Encoding:

Original Value	Internal Value
,00	0
1,00	1

Dependent Variable.. BHG2 helv/halv/fam

Beginning Block Number 0. Initial Log Likelihood Function

-2 Log Likelihood 94,947262

* Constant is included in the model.

Beginning Block Number 1. Method: Enter

Variable(s) Entered on Step Number

1.. LIKEROPP
GIFT
SP33A Mors alder
N4 Timer med tilsynsbehov per uke
AGE Yngste barn, fødselsår
SEX Yngste barn, kjønn
SP20ANY
SP29DNY
MORNORSK

Estimation terminated at iteration number 9 because
Log Likelihood decreased by less than ,01 percent.

-2 Log Likelihood 53,248
Goodness of Fit 60,628
Cox & Snell - R² ,392
Nagelkerke - R² ,578

	Chi-Square	df	Significance
Model	41,700	9	,0000
Block	41,700	9	,0000
Step	41,700	9	,0000

Classification Table for BHG2

The Cut Value is ,50

		Predicted		Percent Correct
		,00 0	1,00 1	
Observed				
,00	0	58	5	92,29%
1,00	1	8	13	59,98%
Overall				84,12%

—

Variables in the Equation

Variable	B	S.E.	Wald	df	Sig	R	Exp(B)
LIKEROPP	-1,4752	,9194	2,5743	1	,1086	-,0778	,2287
GIFT	-,9156	1,9252	,2262	1	,6344	,0000	,4003
SP33A	,1708	,0756	5,1012	1	,0239	,1807	1,1862
N4	-,3916	,2477	2,5002	1	,1138	-,0726	,6760
AGE	,6474	,2246	8,3118	1	,0039	,2578	1,9106
SEX	,3460	,8243	,1762	1	,6747	,0000	1,4134
SP20ANY	-9,7986	31,9818	,0939	1	,7593	,0000	,0001
SP29DNY	-,5999	,8235	,5307	1	,4663	,0000	,5489
MORNORSK	,4329	,2415	3,2141	1	,0730	,1131	1,5417
Constant	-7,2048	3,4649	4,3238	1	,0376		

Regresjon 8: Delanalyse av den norske gruppa:

Total number of cases: 90 (Unweighted)
Number of selected cases: 90
Number of unselected cases: 0

Number of selected cases: 90
Number rejected because of missing data: 0
Number of cases included in the analysis: 90

The variable LIKEROPP is constant for all selected cases.
 Since a constant was requested in the model,
 it will be removed from the analysis.

Dependent Variable Encoding:

Original Value	Internal Value
,00	0
1,00	1

Dependent Variable.. BHG2 helv/halv/fam

Beginning Block Number 0. Initial Log Likelihood Function

-2 Log Likelihood 121,36163

* Constant is included in the model.

Beginning Block Number 1. Method: Enter

Variable(s) Entered on Step Number

1..	IND1	POSITIV TIL KVINNER I ARBEID INDEKS
	TRANG	
	UTDMOR	
	UTDFAR	
	GIFT	
	SP33A	Mors alder
	N4	Timer med tilsynsbehov per uke
	AGE	Yngste barn, fødselsår
	SEX	Yngste barn, kjønn
	SP20ANY	
	SP20CNY	
	SP29DNY	

Estimation terminated at iteration number 8 because
 Log Likelihood decreased by less than ,01 percent.

-2 Log Likelihood	44,206
Goodness of Fit	75,280
Cox & Snell - R^2	,579
Nagelkerke - R^2	,779

	Chi-Square	df	Significance
Model	77,155	12	,0000
Block	77,155	12	,0000
Step	77,155	12	,0000

Classification Table for BHG2

The Cut Value is ,50

		Predicted		Percent Correct
		,00	1,00	
Observed		0	1	
	,00	32	5	86,17%
	1,00	3	48	94,05%
Overall				90,72%

Variables in the Equation							
Variable	B	S.E.	Wald	df	Sig.	R	Exp(B)
IND1	,3331	,3584	,8639	1	,3526	,0000	1,3953
TRANG	-,5368	1,4303	,1409	1	,7074	,0000	,5846
UTDMOR	,3490	,8825	,1564	1	,6925	,0000	1,4176
UTDFAR	,3546	,6640	,2852	1	,5933	,0000	1,4256
GIFT	-,9523	1,9390	,2412	1	,6233	,0000	,3858
SP33A	-,0254	,0932	,0742	1	,7853	,0000	,9749
N4	,9087	,2678	11,5127	1	,0007	,2800	2,4810
AGE	1,1510	,3498	10,8278	1	,0010	,2697	3,1612
SEX	-1,7599	,9332	3,5566	1	,0593	-,1133	,1721
SP20ANY	-8,0937	47,0510	,0296	1	,8634	,0000	,0003
SP20CNY	-10,0674	36,7762	,0749	1	,7843	,0000	,0000
SP29DNY	,0638	,8895	,0051	1	,9429	,0000	1,0658
Constant	-2,7006	4,3175	,3912	1	,5316		

Regresjon 9: ALLE, med nasjonalitetsdummies og spm om informasjon.

Total number of cases: 453 (Unweighted)
 Number of selected cases: 453
 Number of unselected cases: 0

Number of selected cases: 453
 Number rejected because of missing data: 12
 Number of cases included in the analysis: 441

Dependent Variable Encoding:

Original Value	Internal Value
,00	0
1,00	1

Dependent Variable.. BHG2 helv/halv/fam

Beginning Block Number 0. Initial Log Likelihood Function

-2 Log Likelihood 579,8492

* Constant is included in the model.

Beginning Block Number 1. Method: Enter

Variable(s) Entered on Step Number

1..	SP8A	Barn, 0-6 år
	SP8B	Barn, 7-10 år
	SP8C	Barn, 11-17 år
	SP8D	Barn, 18+
	IND1	POSITIV TIL KVINNER I ARBEID INDEKS
	SP29DNY	
	LIKEROPP	
	VIKTIG	
	GIFT	
	SP33A	Mors alder
	TRANG	
	SP521	Oppsparte midler
	UTDFAR	
	UTDMOR	
	SP1	Har fått info?
	N4	Timer med tilsynsbehov per uke
	AGE	Yngste barn, fødselsår
	SEX	Yngste barn, kjønn

SP20ANY
 SP20CNY
 MORNORSK
 VTN
 SOM
 PAK
 TYR

Estimation terminated at iteration number 8 because
 Log Likelihood decreased by less than ,01 percent.

-2 Log Likelihood 256,924
 Goodness of Fit 419,636
 Cox & Snell - R^2 ,523
 Nagelkerke - R^2 ,711

	Chi-Square	df	Significance
Model	322,925	25	,0000
Block	322,925	25	,0000
Step	322,925	25	,0000

Classification Table for BHG2

The Cut Value is ,50

		Predicted		Percent Correct
		,00 0	1,00 1	
Observed				
,00	0	245	25	90,64%
1,00	1	24	142	85,34%
Overall				88,62%

Variables in the Equation

Variable	B	S.E.	Wald	df	Sig	R	Exp(B)
SP8A	-,2550	,2385	1,1432	1	,2850	,0000	,7749
SP8B	-,2387	,3357	,5056	1	,4770	,0000	,7877
SP8C	-,3798	,3457	1,2070	1	,2719	,0000	,6840
SP8D	2,2196	,9149	5,8851	1	,0153	,0819	9,2032
IND1	,0979	,1479	,4384	1	,5079	,0000	1,1029
SP29DNY	-,9841	,3830	6,6013	1	,0102	-,0891	,3738
LIKEROPP	,4143	,4127	1,0080	1	,3154	,0000	1,5133
VIKTIG	,1573	,5118	,0944	1	,7586	,0000	1,1703
GIFT	,7292	,5798	1,5820	1	,2085	,0000	2,0734
SP33A	,0433	,0399	1,1761	1	,2781	,0000	1,0443
TRANG	-,1836	,4238	,1877	1	,6648	,0000	,8323
SP521	-,1442	,4482	,1036	1	,7476	,0000	,8657
UTDFAR	-,2573	,1783	2,0821	1	,1490	-,0119	,7731
UTDMOR	,0219	,1907	,0131	1	,9087	,0000	1,0221
SP1	,8319	,3590	5,3695	1	,0205	,0762	2,2977
N4	,3799	,1086	12,2308	1	,0005	,1328	1,4621
AGE	,9088	,1133	64,3460	1	,0000	,3279	2,4813
SEX	-,5455	,3430	2,5289	1	,1118	-,0302	,5795
SP20ANY	-5,2113	1,2003	18,8508	1	,0000	-,1705	,0055
SP20CNY	-10,1236	14,3404	,4984	1	,4802	,0000	,0000
MORNORSK	,1860	,1117	2,7711	1	,0960	,0365	1,2044
VTN	,3345	,7771	,1853	1	,6669	,0000	1,3972
SOM	-,0976	,8212	,0141	1	,9054	,0000	,9070
PAK	-,3743	,8208	,2080	1	,6483	,0000	,6877
TYR	-,6529	,8119	,6467	1	,4213	,0000	,5205
Constant	-4,9174	1,8210	7,2924	1	,0069		

INFO

Regresjon 10

Tyrkisk

Total number of cases: 88 (Unweighted)

Number of selected cases: 88

Number of unselected cases: 0

Number of selected cases: 88

Number rejected because of missing data: 5

Number of cases included in the analysis: 83

Dependent Variable Encoding:

Original Value	Internal Value
,00	0
1,00	1

—

Dependent Variable.. BHG2 helv/halv/fam

Beginning Block Number 0. Initial Log Likelihood Function

-2 Log Likelihood 94,238902

* Constant is included in the model.

Beginning Block Number 1. Method: Enter

Variable(s) Entered on Step Number

1..	IND1	POSITIV TIL KVINNER I ARBEID INDEKS
	SP29DNY	
	LIKEROPP	
	SP33A	Mors alder
	TRANG	
	SP521	Oppsparte midler
	UTDMOR	
	SP1	Har fått info?
	N4	Timer med tilsynsbehov per uke
	AGE	Yngste barn, fødselsår
	SEX	Yngste barn, kjønn
	SP20ANY	
	MORNORSK	

Estimation terminated at iteration number 9 because
Log Likelihood decreased by less than ,01 percent.

-2 Log Likelihood	48,417
Goodness of Fit	48,355
Cox & Snell - R^2	,425
Nagelkerke - R^2	,626

	Chi-Square	df	Significance
Model	45,822	13	,0000
Block	45,822	13	,0000
Step	45,822	13	,0000

Classification Table for BHG2

The Cut Value is ,50

Observed		Predicted		Percent Correct
		,00 0	1,00 1	
,00	0	56	5	91,15%
1,00	1	7	15	68,61%
Overall				85,36%

—

Variables in the Equation

Variable	B	S.E.	Wald	df	Sig	R	Exp(B)
IND1	-,0163	,3405	,0023	1	,9618	,0000	,9838
SP29DNY	-,5033	,9355	,2894	1	,5906	,0000	,6046
LIKEROPP	-2,6086	1,2535	4,3308	1	,0374	-,1573	,0736
SP33A	,1875	,0842	4,9570	1	,0260	,1771	1,2063
TRANG	-1,5413	1,4732	1,0946	1	,2954	,0000	,2141
SP521	-,9614	1,1851	,6581	1	,4172	,0000	,3824
UTDMOR	-,0839	,4893	,0294	1	,8638	,0000	,9195
SP1	1,8746	,9615	3,8012	1	,0512	,1383	6,5185
N4	-,4793	,2887	2,7559	1	,0969	-,0896	,6192
AGE	,5745	,2445	5,5234	1	,0188	,1934	1,7763
SEX	1,1318	1,0274	1,2136	1	,2706	,0000	3,1013
SP20ANY	-9,6140	33,7639	,0811	1	,7758	,0000	,0001
MORNORSK	,4242	,2974	2,0354	1	,1537	,0194	1,5284
Constant	-7,2370	3,4310	4,4492	1	,0349		

Må de være ute om vinteren?

I Oslo har 23 prosent av barna under seks år innvandrerbakgrunn, men innvandrerandelen i barnehagene er mye lavere. I denne rapporten studeres årsakene til dette på bakgrunn av intervjuer med småbarnsforeldre fra fem etniske grupper. Viktige problemstillinger som tas opp er: Hva mener innvandrerforeldre om norske barnehager? Hva slags informasjon har de fått? Har innvandrerforeldre andre motiver enn norske foreldre for å sende barna i barnehage, og i tilfelle hvilke? Hvilken rolle spiller økonomi og tilsynsbehov? Mulige konsekvenser av kontantstøtteordningen tas også opp. Rapporten avsluttes med en diskusjon av mulige tiltak for å øke barnehagebruken blant de etniske minoritetene.

Fafo

Forskningsstiftelsen Fafo
Borggata 2B/Postboks 2947 Tøyen
N-0608 Oslo
<http://www.fafo.no>

Fafo-rapport 262
ISBN 82-7422-237-7